

**R. P. Francisci Svarez Granatensis, E Societate Iesv
Doctoris Theologi; Et In Conimbricensi Academia
Sacrarvm Litterarvm Olim Primarii Professoris Emeriti De
Divina Gratia Pars ...**

Continens Prolegomena sex, & duos priores libros De Necessitate Divinæ
Gratiæ Ad Honesta Opera

Suárez, Francisco

Mogvntiæ, 1620

Prolegomenvm II. De Scientia, Qvam Deus habet De Liberis Actibvs Svb
Conditione Fvtvris Privs Ratione, Qvam Absolvte Fvtvra Cognoscat.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-94086](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-94086)

PROLEGOMENVM II.

DE SCIENTIA, QVAM DEVS HABET DE LIBERIS ACTIBVS SVB CONDI- TIONE FV- TVRIS PRIVS RATIONE, QVAM ABSO- LVTE FVTVRA COGNOSCAT.

CAPVT I.

*Sensu, & statu controuersiae proposito variae sententiae cum suis aucto-
ribus referuntur.*

1.
*Quare hic
apponatur
sententia con-
ditionata.*

QVIA in discursu huius operis maximo vsui nobis futura est ad concursum diuinum, efficaciam vocatiōis, seu praeuenientis auxiliij, & diuinam praedeterminationem explicandam, & cum libertate arbitrij conciliandam, ideo ne ex fundamento nondum probato, vel notatis solido procedere videamur, conabimur in praesenti ostendere hanc scientiam non esse Deo denegandam. Nam licet de hac eadem controuersia ante viginti annos proprium opusculum scripserimus, quod paulo post in lucem prodijt: tamen postea moderni auctores, qui contendunt Deum ita mouere causas secundas, etiam liberas, ad agendum, vt inuincibili quadam necessitate antecedente eas praedeterminet ad singulas actiones, toros nervos contenderunt, vt hanc scientiam impugnant, & praedeterminantem, posse sublitere. E contrario autem illa scientia subsistente, omnia fundamenta suae sententiae facile conuelli vident. Et ideo necessarium nobis hoc loco visum est sententiam, quam veram credimus, stabilire, vt postea de auxilijs gratiae cum fundamento disputare possimus. Non disputabo autem hic omnia, quae de illa scientia in praedicto loco tractaui, sed quae huic tantum loco fuerint necessaria, & in eo praecipue insitam, vt examinem, quam sint firma, & probabilia, quae postea de illa sententia scripta sunt.

Prior sententia cum multiplici eius varietate proponitur.

2.
*Primus mo-
dus aduersa-
rium.*

IN primis autem scire oportet modernos Theologos, qui necessitatem physicae praedeterminationis introducere coeperant, absolute & sine distinctione negasse hanc scientiam conditionatam, quam media etiam vocant, in Deo: & scripturas omnes, ac sanctos qui de illa loquuntur, aliter interpretari conati sunt. Nunc autem illos inter se diuisos esse reperio, nam primarij eorum Magistri, qui de hoc puncto nouissime, & post multam inquisitionem, & disputationem scripserunt, in sententias omnino contrarias abierunt. Nam D. Alvarez l. 2. de Auxil. disp. 7. nu. 8. sup-
Pars I.

ponit tanquam certum, & ex Scriptura, & Patribus satis probatum, Deum cognoscere aliqua futura conditionata, quae de facto neque futura sunt, neque conditio, quam includunt, euentura est aliquando. Addit tamen Deum non cognoscere haec futura ante decretum aliquod liberum, sed praecedere secundum rationem quoddam decretum conditionatum, in quo à Deo cognosci possint, vt in exemplo illo vulgari de praedictione Christi, *Si in Tyro, & Sidone, &c.* dicit habuisse Deum in sua aeternitate ante scientiam illius futuri effectus hoc decretum conditionale. Si ego decreuissem, vt talia signa, & virtutes fierent in Tyro, & Sidone, ego efficaciter facerem, vt Tirij, & Sidonij crederent, & in hoc decreto cognouit certissime illa conditionem, si in Tyro, & Sidone factae essent tales virtutes, poenitentiam egissent. Et hanc sententiam sequuti sunt postea aliqui ex magistris, & lectoribus eiusdem familiae, qui proinde non negant absolute scientiam hanc conditionatam, sed cum addito, videlicet, non esse possibilem talem scientiam, vt priorem omni decreto libero Dei, quod sit efficax respectu talis effectus, licet de facto non sit effectum illi, quia non absolute ponitur, sed solum sub quadam conditione, quae ex alio decreto Dei absoluto futura non est. Hanc opinionem, quoad haec decreta conditionata, probabilem iudicauit tandem Cumel. in tom. 2. Opusc. disp. 1. in secunda eius parte de modo cognoscendi haec futura concl. 5.

3.
*Ledesma a-
liis sentit.*

At verò P. Ledesma in disp. 2. de hac scientia, 2. p. seu difficultate principali, concl. 2. & 5. non solum asserit superiorem sententiam esse falsam, sed etiam improbabilem, tam quoad assertionem talis scientiae, quam quoad illum modum, quo haberi ponitur in decreto conditionato. Quam sententiam docuerat prius F. Cum. 1. par. quaest. 14. art. 13. disp. 8. conclu. 3. In qua dixerat, quod licet Deus cognoscat futura absoluta in suo decreto, ac praedestinatione, conditionata vero non sic cognoscere, quia nihil de illis decreuit. Sed respondent (inquit) nonnulli, quod licet Deus illa non decreuerit absolute, nihilominus decreuit sub conditione. Et addit, *R. d. u. l. a. sane responsio, quae Deum imperfectum reddit.* Eandem sententiam tenuit Cabrera 3. par. disp. Cabrera est
1. §. 22. à num. 338. vbi multis argumentis scientiam eius doctrina
mediam, seu conditionatam impugnat, & in nu. 349. impugnatio-
refert illum modum cognoscendi in diuina praede-
terminatione sub conditione, & ait. *Sed responsio frivola est, & in Deo imperfectionem constituit.* Interius vero n. 363. & 364. dicit idem auctor scientiam horum futurorum sub conditione infallibilem, & probabilem secundum exigentiam causarum posse communicari creaturae, & fuisse in anima Christi. Quae quomodo
Cohæ-

cohereant, non video: nam si Deus non habet illam, quomodo communicavit eam creaturis, aut animæ Christi: Nam si solum contendit de nomine scientiæ mediæ, satis friuola disputatio est. Præsertim quia rationes eius ad rem ipsam evertendam tendunt, non nomen, maxime cum discrete neget habere Deum talem scientiam etiam in suo decreto conditionato. Fortasse tamen cum dicit, posse communicari creaturæ, & fuisse communicatam animæ Christi scientiam, infallibilem, & probabilem, non intelligit duos cognoscendi modos, ut verba ipsa præferunt, vnum infallibile in se, & alium probabilem in causa, sic enim esset repugnantia in dictis quoad primum membrum, sed intelligit vnam cognitionem, quæ absolute sit tantum probabilis, seu coniecturalis in causis, infallibilis vero non quoad veritatem rei in se, sed tantum quoad probabilitatem. Sed tam est improprius sensus, ut sit parum verisimilis. Alia etiam est notanda repugnantia in illo auctore, nam in nu. 345. sentit potuisse Deum hæc futura cognoscere quia intellectus diuinus præuidet, ad quid diuina voluntas se determinare debuisset. Quod ut recte aduertit Ledesm. non est consequenter dictum, cum non sit minus indifferens diuina voluntas prius ratione, quam se determinet, quam voluntas humana. Eandem fere doctrinam tradidit idem Auctor in q. 18. 3. p. ar. 2. disp. 2. §. 8. nihil tamen addit.

4. Cum his etiam sentit Cabezudo 3. p. q. 62. ar. 5. q. 2. quoad negandam scientiam hanc infallibilem, quoad decreta vero conditionata nihil clare dicit: nam in solutione ad 12. exponendo verba Christi, *Sin Tyro, & Sidone*, dicit per illa verba significasse Christum, quid contineretur in dispositione causarum, nimirum quod Iudæi erant indigni auxilio efficaci, & peiores, seu indigniores Tyrijs, & Sidonijs. In solut. autem 13. ait, sciuisse Christum, quod si Tyrijs, & Sidonijs illa exteriora reciperent, etiam reciperet auxilium efficace, in quo significat habuisse Deum illud conditionale decretum, quomodo enim posset illud aliter fieri. Non tamen propterea illi tribuo hanc opinionem, quia potuit illud dicere in sensu posito in priori solutione: nam prius dicit, iam esse explicata illa verba, & iuxta illa videtur intelligere, quod Christus illud sciuit non certo, & in se, sed quantum erat ex minori repugnantia Tyriorum: vel etiam potuit sentire, ut ex Cabrera proxime retuli, sciuisse Christum, posita illa conditione habituros fuisse Tyrios auxilium efficace, non quia iam Deus id decreuit, sed quia tunc illud decreuisset. Ex professo etiam scripsit contra scientiam mediæ, seu conditionatam Ripain 1. p. q. 14. ar. 13. dub. vlt. qui nulla distinctione, vel limitatione adhibita, negat Deum cognoscere talia futura, nullamque facit mentionem conditionalium decretorum. Scripsit etiam his diebus peculiarè relectionem Blasius Verdu, in qua plurimis, & acerrimis verbis scientiam mediæ insectatur, de conditionatis autem decretis nihil dicit. Afirmat quidem in 3. concl. Deum sua scientia naturali, seu simplicis intelligentiæ cognoscere determinatè, & infallibiliter consensum determinatum possibiliter in tali ordine, & præuis, ita ut hæc determinata cognitio non sit præcise in natura arbitrij comprehensibilis, sed in præuentionia, & præuia fiat, & in propositum Dei efficace volens mouendo, seu

Citatur etiam Nuuarrete 1. p. q. 14. ar. 13. contr. 56. c. 1. 3. 47. Concor. Cathori O. p. 2. circa fin. Ron de Prou. & Prad. 5.

5. Quamuis autem hi auctores in modo negandi, vel admittendi scientiam conditionatam futurorum contingentium inter se dissentiant, in vno puncto

maxime conueniunt, nimirum non posse scire Deum ^{phores huius} determinatè, ad quam partem inclinanda sit ^{sententia.} hberere voluntas creata applicata ad agendum cum omnibus prærequisitis, nisi secundum rationem præcedat ipsi voluntate Dei decretum determinandi illam, vel absolute, vel ex hypothesi, iuxta scientiæ qualitatem. Et quoad hoc allegant Scotum pro hac sententia, eo quod in 1. distinct. 39. dixerit Deum cognoscere futuros actus voluntatis humanæ in absoluto decreto voluntatis suæ, nam videtur ponere illum modum præsciendi futura, vel ut vnicum, vel ut autem omnem alium necessarium, & quasi fundamentum aliorum, qui sunt: nam si hoc verum est in præscientia absolute futurorum, proculdubio eadem est ratio cum proportionem de conditionatis. Et eodem modo potest pro eadem opinione allegari Richardus in 1. d. 38. ar. 1. qu. 5. quatenus etiam ait, Deum cognoscere futura absoluta in decreto suæ voluntatis, licet prius admittat scientiam illam in præsentia æternitatis. Et eodem modo allegari possunt, qui eiusdem sunt sententiæ in futuris absolutis. An vero constans sit illatio, infra videbimus. Solent etiam allegari Aletius, & Albertus ^{1. d. 1. p. q. 24. memb. 7.} sed in merito, ut dicam. Addunt præerea auctoritatem negatiuam antiquorum scholasticorum, cum quia apud illos nulla mentio talis scientiæ inuenitur: imo semper, dum de præscientia Dei tractant, ad illa decretum diuinæ voluntatis absolute præordinans, ac prædefinitionis effectum requirunt, tum etiam quia ad æquate diuidunt scientiam Dei in scientiam simplicis intelligentiæ, & visionis, & ad neutram pertinet hæc scientia futurorum sub conditione, siue mediæ, siue conditionata appellatur. Vnde dicit moder- ni magnis probis, & conuictis in hanc scientiam inuehantur, vocant enim illam falsam nouitatè, inuilem, leuissimam, improbabilem euidenter contra Augustinum, & Diuum Thomam, & quam omnes Doctores antiqui negant, ait Alvarez disputatione 120. numero 4. & nostra sententia certum est non dari. Et hæc exaggeratio est, ut opinor, vnum ex potissimis fundamentis huius sententiæ. Cui additur infamatio contraria sententiæ, dicendo, illam fuisse inuentum Pelagianorum, & Semi-pelagianorum, qui illam inueniunt ad saluandam certitudinem diuinæ prouidentia, quia necessitatem diuini concursus & efficacis gratiæ negabant, hunc enim putant illi auctores esse potentiorum modum sententiæ suam persuadendi. Addunt vero aliud fundamentum ex Philosophia, vel Dialectica mendicatum, scilicet, quod in illis propositionibus, ut anteceditur ratione decretum Dei liberum, non est determinata veritas, nec cogitari potest modus, quo illa attingatur: ergo non possunt cadere sub scientiam, etiam Dei. Hoc vero fundamentum cum alijs, quæ alicuius momenti fuerint, postea expendemus, nam omnia, quæ hinc inde coaceruantur, qualia sunt, & facile a quocumque mediocri Theologo conspici potest, & in mediū afferre prolixum, & inutile iudico.

Altera sententia contraria, & affirmans refertur.

6. Secunda principalis sententia docet cognoscere Deum in sua æterna præscientia hæc omnia futura prius ratione, quam aliquid de rebus ad extra producentibus libere decernat, non per coniecturam, nec cognoscendo solum inclinationem, seu pronitatem voluntatis libere in actu primo completo constitutæ cum omnibus vndiq; prærequisitis ad agendum, sed infallibiliter & determinate præsciendo, quam partè sua libertate eliger, si non impediatur. Dum autè dicitur debere in illa hypothesi supponi voluntatem cum omnibus prærequisitis ad agendum, in primis supponitur concursus Dei generalis in illa hypo-

6. Secunda sententia declaratur.

hypothesis in clausis, vt ex parte Dei sufficienter oblati, ac subinde supponitur decretum Dei liberu concurrendi, quantum in se est, cum voluntate: nam hoc est vnum ex maxime requisitis ad potestatem simpliciter operandi, seu volendi, vt in libr. 4. & 5. latissime ostendimus; non potest autem prauideri actus futurus, nisi prauideatur potentia simpliciter cum omnibus praerequisitis ad agendum; vt est per se notum. Sicut etiam non potest actus prauideri, quin in eo prauideatur futurus concursus simultaneus in timore in illo inclusus. Non est tamen necesse, vt supponatur decretum aliquod liberum, vt secundum rationem praexistens in voluntate Dei; haec enim videntur ab auctoribus prioris sententiae confundi, cum omnino sine distincta, & multu referat illa distinguere. Nam aliud est ponere in obiecto scientiae voluntatem liberam Dei, aliud supponere illam in ipso Deo, quasi subiecto; quis enim dubitet per scientiam simplicis intelligentiae praesciuisse Deu in sua aeternitate prius ratione, quam vellet creare mundum, se posse voluntarie, ac libere creare mundum; quomodo enim posset velle illud creare, nisi praesciret se posse id facere, & voluntatem suam esse efficacem, vt si voluerit ad id determinare, id faciat? Illa ergo praescientia in iudicium suo obiecto volitionem liberam Dei sub illa conditione, si determinetur, licet nondum supponat illam determinatam. Sunt ergo illa duo valde diuersa. Vnde in praesenti sententia lenius est, prius ratione, quam Deus supponatur habere in se decretum liberum, ac determinatum, quod voluntas creata velit, praescire, quid haec voluntas in tali opportunitate, aut circumstantiis, volitura sit, si Deus etiam ipse voluntate sua libera offerat sufficientem, ac necessariam concursum ex parte sua, etiam si nondum intelligatur Deus habere tale decretum offerendi, vel non offerendi concursum.

7. Hanc sententiam sic explicatam docuerunt a quadraginta, vel pluribus annis Patres Societatis, & plures ex illis, qui per Dei gratiam & sanefidei, & prudentiae, ac religionis, & no mediocri doctrinae, ac eruditionis nomen, & auctoritatem non modicam obtinuerunt. Tenet illam expressu Cardinal. Tolet. super Luc. e. 10. annot. 18. Bellar. libr. 2. de Amisl. grat. c. 17. ad 1. & latius libr. 1. de Grat. & lib. arb. c. 12. & 13. & libr. 4. c. 15. Fonseca libr. 6. Metap. c. 11. q. 4. sect. 3. Molin. in Concord. disp. 17. ad art. 13. Valentia 1. p. qu. 14. art. 13. punct. 1. & ibi Vazq. disput. 67. Lessius in Opusc. de Auxil. ca. 19. Benedic. Pereir. libr. 16. in Genes. cap. 11. disp. 7. circa illa verba, *Nondessent a cogitationibus suis*, Maldonat. Matth. 11. & D. Barradas ad eundem locum tom. 7. libr. 2. cap. 11. Albertinus in suis Corol. in 3. q. 3. Theolog. dub. 1. Ioan. Lorin. Actor. 16. ad ver. 6. Quibus ego fidenter adhaesi.

8. Nec vero in hac causa soli fuimus, alij enim grauissimi omnium ordinum viri, vel recentiores, vel aequales eandem sententiam vt verissimam amplexi sunt. In primis Algarbi, Episcopus tractat. de Auxil. disp. 2. p. 3. num. 23. & disp. 3. part. 4. num. 6. Diotalentius in egregio opusculo de hac ipsa scientia. Et late Alexand. Pelsantius 1. part. quae 1. 14. art. 13. praesertim disput. 3. & vit. P. Lorca Theologiae Primarius Complutensis. 1. 2. tom. 1. disput. 4. de Actib. human. §. *Insequendo puncto circa finem*, & Ludouicus Tana, prius in eadem vniuersitate Primarius super epist. ad Hebr. cap. 4. difficult. 6. num. 12. Item Ioan. Alphonfus Curiel. Salmanticae insignis Primarius Theologus in libr. Controuersiar. in 7. alias 1. ad locum Sapient. 4. *Raptus est*, &c. quamuis enim dubium se ostendat, & non parum fundamenta nostrae sententiae enervare conetur, tandem eam vt probabilior emigit, & in hoc etiam dicitur mutasse sententiam, quod hactenus examinare non licuit. Ante hos vero docuit hanc sententiam Stapleton. In Antidot. Euangel. ad 11. cap. Matth. vbi etiam Molinam, & Gregorium de Valent. honorifice allegat. Idem habet in Antid. ad

epist. ad Roman. cap. 9. ad versic. 12. §. *Deum altitudines*, &c. Eandem sententiam ex professo disputat, & affirmat Alphonfus Mendocia in Quodlib. 7. scholast. *Nulla ratione* (ait) *neganda est Deo certa, infallibilis, & determinata cognitio illorum euentuum conditionerum, & oppositum, qui asserunt, plurimum derogant thesauris sapientiae, & scientiae Dei, & ipsius capacissima cognitionis immensitati*. Et licet postea inter varios modos huius scientiae illum de cognitione in praetio decreto referat, & vt probabilem relinquat, non simpliciter illum approbat, sed alium addit postea, & plures antea posuerat, & certum credit non limitari immensitatem diuini intellectus ad praetium decretum. Eandem sententiam expresse tenet Corduba dicto libro primo suarum quaestionum quaestione 55. dub. 10. §. *Sed nota 2. vbi ait*, Deum in aeternitate sua non prius determinare suam voluntatem ad concurrendum in tempore cum voluntate creata ad talem actum particularem, quam prauideat, quod nostra voluntas sic applicata, & disposita se determinabit ad volendum, vel nolendum, seu ad producendum hunc, vel illum actum; *Tunc (ait) & non ante diuina voluntas se determinat ad volendum talem actum*. At futura determinatio voluntatis nostrae ad talem actum eliciendum contingens est; ergo ex sententia huius Auctoris praescit Deus illud futurum contingens ante absolutum decretum suae voluntatis. Et reddit rationem, quia alias non posset concordare libertas voluntatis cum concursu diuino. Praeterea eidem sententiae subscripsit Cumelius, & q. attinet ad ipsam scientiam, tanta asseueratione illam affirmat, vt in 1. part. quae 14. art. 13. disput. 8. in concl. 1. dixerit non esse tutum negare infallibilem, & certam cognitionem contingentium conditionerum in Deo. A qua sententia non recedit in Opusc. nam in dicta dispu. 1. secundi tom. adijt, *Neque esse tutum neque vilo pacto ferendum, praesertim de his conditionerum, quae in Scriptura reuelata sunt*.

Ante hos et, & ante nos omnes, hanc sententiam tuetur Soto libr. 3. summular. c. 8. lect. 3. & illam ponit inter prima Dialecticae rudimenta, tanquam rem illo tempore communiter receptam, & extra controuersiam existentem. Ita vero illam sententiam explicat, vt dicat, in his conditionalibus esse veritatem cognoscibilem ab ipso DEO, non in violationis, sed solum ex eo, quod de facto nunquam poneretur in re antecedens sine consequente. In quo plane supponit non cognosci in aliquo decreto, vel priori influxu praedeterminante, nam tunc veritas illa esset tantum ex violationis, quod ipse negat. Nec refert, quod de propositionibus promissiuis, sub conditione loquar, quia in illis includitur haec conditionalis, si ille impleset conditionem, iste impleter promissum, quae est mere conditionalis contingens, quam ait Soto solum Deu nosse, an sit vera, vel falsa, quando conditio non est implenda, imo quod magis est, etiam quando conditio impleri non potest, vt aperte dicit in solutione ad 1. in fine.

Præterea magis theologice hac scientia conditionerum ad explicanda diuinae gratiae auxilia nostris temporibus vsi sunt Driedo in Concord. p. 1. ca. 4. ad 3. vbi exponendo verba quaedam Ambrosij exponentis illa verba *Miserere, cui miserere*, hoc est, *Misericordiam dabo, quem praesciui conuersurum, & illa, hoc tur ad expi-* est dare cui est dandum, & non dare cui non est dandum, vt illum eanda diuina vocet, quem sciat obedire, illum autem non vocet, quem sciat non obedire, addit ipse Driedo. *Voluit Ambrosius obedientiam, seu cordis conuersionem praesam a Deo esse finem vocationis, perinde atque finis gratiae, seu vocationis est vsus gratiae*. Et addit, *Quia rationale, ac decens est Deum dare gratiam ei, quem nouit bene vsurum gratia, idcirco dare illi, est dare cui est dandum*. In quibus verbis supponit praescire Deu, an homo sit bene vsurus vocatione, prius quam velit dare illam, q. non potest esse, nisi per scientiam conditionerum. Et similiter tractans inferius sententiam

Abbas 40. annis caput nostra sententia.

Virignus, si aliqui viderent amplectuntur sententiam.

9. Soto secunda sententia sanet.

10. Driedo, & alij hac sententia vtuntur ad expi-

tiam Augustini dicit, *Consensum liberi arbitrij esse ex motione Patris celestis sic trahentis illum, qualiter apium nouit.* Quæ notitia conditionata etiam est, vt conlat; nec ab illo Auctore ponitur in præuio decreto Dei prædeterminante, nam illud sæpè negat, vt in lib. 5. uidebimus. Et ibidem paulò inferius ita exponit uerba familia Chrysoctomi, quem constat etiam apud Adversarios illa decreta prædeterminantia ad extraliberum arbitrium non posuisse. Eodem modo hac sententia uertitur Ruard. art. 7. vt laicius in lib. 5. uidebimus, ne sapius eiusdem Authoris uerba repetamus. Et eadem ratione possunt pro hac sententia allegari omnes catholici Doctores, qui putant omnem antecedentem necessitatem factam uoluntati, repugnare libertati eius, & nihilominus saluant gratiam Dei electionem, & prædestinationem, & gratiæ, ac uocationis efficaciam; hæc enim sine hac præuia scientia conditionata subsistere non possunt, vt contra nos argumentando, aduersarij fatentur. Sic autem maxime potest allegari Vualdenf. in Doctrinal. fidei cap. 23. & 25. ubi inter alia multa habet hæc notanda uerba. *Certe ille, qui facit concordiam in sublimibus, non faceret illam concordiam inter necessitatem, quam Augustinus appellat extrinsecam, & Anselmus præcedentem, & liberum arbitrium.* Eodem modo potest referri Rosenf. art. 32. §. Nemo sane, & sequentibus.

10. Ex antiquis Theologis omisso pro nunc D. Thomas, cuius mentem in speciali capite inuestigabimus, allegari in primis possunt omnes, qui negant Deum cognoscere futura libera in efficaci proposito sue uoluntatis, vt sunt Marfilius in 1. q. 4. Ocham. dist. 38. q. 1. & ibi Gabr. q. 1. art. 2. & præsertim Gregor. qu. 2. art. 2. ubi contra Scotum dicit, tolli libertatem, si futura contingentia cognoscuntur à Deo, vt determinatè uera in suo decreto. Et addit, in omni signo, quo cogitur propositio de futuro ante decretum, esse determinatè ueram, vel falsam. Ex quo principio euidenter sequitur idem sensisse de illis futuris conditionatis, vt representatis in intellectu diuino per scientiam simplicis intelligentiæ ante omne decretum liberum. In quo fundamentum contrariæ sententiæ euerit, vt constat. Illa autem sententia inter antiquos Theologos ualde communis est, vt infra lib. 5. ostendemus, referendo illos, qui negant, dari causis secundis auxilium præuium prædeterminans illas, & simultaneum non putant dari ex absoluta efficaci uoluntate antecedente, sed vel ex concomitante, vel ex uoluntate includente aliquam conditionem. Fauent etiam huic opinioni, qui dicit aliquam præscientiam ad prædestinationem supponi, vt Agidius in 1. d. 4. o. qu. 2. art. 2. Id enim non uidetur posse intelligi, nisi de hac præscientia conditionata: nam absoluta uel sequitur prædestinationem, uel est ipsa prædestinatio. Et hoc modo merito potest pro hac sententia allegari Ioannes Arboreus tom. 1. Theosoph. lib. 4. cap. 11. ubi exponens uocationem, quæ ab Augustino uocatur secundum propositum, dicit, *Hoc propositum ad præscientiam, & prædestinationem Dei pertinet, nec prædestinat aliquem, nisi quem præsciuit crediturum, & sequitur esse uocationem.* Hæc enim præscientia, cum ponatur antecedere uocationem, & propositum eius, non potest esse, nisi conditionata. Denique fauent huic sententiæ, qui dicunt effectum contingentem posse certo cognosci ab eo, qui omnes causas comprehendit, & omnia, quæ possunt illas impedire, uel non impedire: nam in hoc eadem est ratio de effectibus futuris in tempore, & de futuris possibiliter, ut est manifestum; tenet autem id Argent. in 1. d. 4. o. art. 3. ad 6. contra 1. concl. & alij, vt infra artingemus.

11. Hæc ergo sententia auctoritate Theologorum non solum recentiorum, sed etiam antiquorum Scholasticorum longè contrariam superat, dummodo contra illam non ster D. Thomas, quod nunc supponimus, & infra ostendemus. Quapropter nullus potest illam nouam uocare, nisi qui uel antiquos non lege-

10. Antiqui Theologi, qui pro hac sententia allegari possunt.

11. Secunda sententia longe primam superat auctoritate.

rit, aut de nominibus uoluerit potius disputare, quam de rebus. Fundamentum autem huius sententiæ primario nititur in auctoritate Scripturæ, & Patrum: quia uero auctores uirtuque partis illos in suum fauorem allegant, paulatim singula expendere necesse est, postea uero uim rationum expendemus. Quia uero auctores prioris sententiæ diuini sunt, nam, ut dixi, multi eorum simpliciter negant talem scientiam certam, alij uero illam admittunt, limitant tamen illam ad modum habendi illam post decretum liberum, & in illo; ideo prius stabiliemus ueritatem, & certitudinem talis scientiæ, nihil enim supponere uolumus, ne aliqua ex parte rem infectam relinquamus. Postea uero ostendemus modum illum talis præscientiæ in proposito non solum esse alienum à Scriptura, & Patribus, & sine fundamento excogitatum, sed etiam absolute impossibilem.

CAPVT II.

Deum habere certam, & infallibilem scientiam futurorum contingentium conditionatorum ex Scriptura, prout à Patribus intellecta est, ostenditur.

Nihil ferè possum in hoc capite addere his, quæ de 1. Neodem argumento in lib. 2. de scient. Dei dixi, Probatur nec tamen omnia repetam, sed duo, uel tria testimonia selectoria, quamuis uulgaria accuratius ponderabo. Primum est illud Matth. 11. & Luc. 10. *Va tibi corinthi, va tibi Bethsaida, quia sim Tyro, & Sidone facte essent uirtutes, quæ facte sunt in uobis, olim in cilicio, & cinere penitentiam egissent.* In his enim uerbis continetur quædam propositio de quodam futuro effectu sub conditione, qui nunquam de facto fuit, quia conditio illa impleta non est, & illa conditionalis propositio à Christo tanquam uera dicta est; fuit ergo certissima, & infallibiliter uera: ergo Christus, qui illam protulit, habuit scientiam certam, & infallibilem illius contingentis futuri sub conditione: ergo multo magis illam habet Deus. Et qua ratione unum cognoscit, cognoscit omnia similia, quia eadem est de omnibus ratio.

Duæ sunt euagationes. Prima est, illum Christi sermonem non esse intelligendum tanquam propheticum, & ex certa scientia profectum, sed altero è duobus modis. Primo, ut non sit propria locutio assertiua, sed tantum figurata ad exaggerandum delictum Iudæorum, iuxta quendam uulgarem modum loquendi, quo solent homines exaggerare factum aliquod per comparisonem ad aliud minus proportionatum. Ut ad exaggerandam ingratitudinem amici dicere solemus, si extraneo, uel inimico id fecissem, magis gratus fuisset: & ad reprehendendum fidelis delictum, Paganus hoc non fecisset, sicut dixit Paulus 1. Corint. 5. *Inuenitur inter uos fornicatio, talisque fornicatio, qualis nec inter gentes.* Ita ergo dici potest in presenti. Quia non est nouum in Scriptura accommodare interdum sermonem ad uulgarem modum loquendi hominum, ut latè Ribet. Amos. 2. num. 19. Cantapretensis. lib. 9. Hipothipof. regul. 2. Et hic locus uidetur aptissimus, cum Euangelista dicat, ita fuisse loquutum ad exprobandum Iudæis. Et hanc expositionem inter alias ponit Iansenius in Concor. cap. 47. non approbat tamen illam, nec in ea figit pedem, sed ut tolerabilem permittit. Neque negat, quin possint illa uerba secundum ueram, & propriam præscientiam intelligi; imò refert illam ut expositionem Augustini, eamque laudat, & defendit. Caluinus autem negauit constanter Christum loquutum fuisse ex præscientia, sed ad communem humana mentis captam (ait) sermonem suum accommodauit.

Alius modus exponendi est, ut licet Christus asserendo, & afirmando id dixerit, non tamen ut certum, sponso.

2. Prima 2a. sponso.

3. Corint. 5.

3. Secunda 2a. sponso.

nam, & infallibile, sed quantum ex dispositione talium hominum coniectari poterat. Quam expositionem indicauit etiam Caluin. relatus ad Stapletonio ibi dicens, Non disputat Christus, quid prescierit Deus, sed quid facturi fuerint alteri, quatenus ex re ipsa percipi poterat. Vnde Hilarius ibi canon. 11. quali per paraphrasin dicens. Forte illi credendi fuisse affectus, si talium virtutum contemplatio contraxisset. Nam dicens, Forte, indicat non fuisse prophetiam infallibilem reuelationem ex prescientia. Quae particula paulo post additur ab ipso Euangelista Mattheo in simili exprobratione, comparatione Sodomorum facta, & in Graeco eadem particula reperitur. Adduntque aliqui Christum non dixisse omnes Tyrios, & Sidonios fuisse poenitentiam aduros, sed absolute civitates illas, totum a parte nominans, quia plures essent credituri. Quod cum confute tantum, & non de certis personis dixerit, certum esse poterat in causa, & in dispositione illorum populorum, quia non erant male affecti erga Christum. Denique haec expositio sufficit ad exprobrationem, quam Christus intendebat, hoc enim solo titulo eos exprobrare voluit, quod essent magis indisplicati ad credendum, quam essent Tyrij, & ideo dixit, Tyrios, & Sidonios leuius esse puniendos, quam Iudaeos, non certe, quia credituri essent, quia propter facta sub conditione tantum, nec augetur, nec minuitur poena: ergo id dixit Christus, quia tunc Tyrij non erant tam male affecti, ergo in hoc tantum ponit vim exprobrationis, non in eo, quod infallibiliter crederent. Et haec expositio placet maxime pluribus ex modernis defensoribus primae opinionis secundo modo explicata. Et eam constantiter defendit contra Stapletonium Curiel vbi supra. 62. & sequentibus.

Haec autem expositiones essent quidem tolerabiles, si essent necessariae, & si essent consentaneae, vel non contrariae traditioni Patrum, neutrum autem in eis inuenio. & ideo verba Christi simpliciter, vt assertiua, & vt infallibiliter vera, & vt ex prescientia prophetica accipienda iudico. Nam in primis quod nulla sit necessitas cofugiendi ad figuratas locutiones, id est, quod agimus, & in discursu probabitur, & id supponunt Patres locum interpretantes. Inter quos Augustinus de Bono perseuerant. cap. 9. Vbi arguens Semipelagianos dicentes, homines iudicari secundam opera praescita sub conditione tantum, & nunquam futura, sic inquit, Nec damnarentur Tyrius, & Sidonius, quamuis remissius quam illa ciuitates in quibus non credentibus a Domino Christo mirabilia sunt facta. quoniam si apud illas facta essent, in cinere & cilicio poenitentiam egissent, sicut se habent eloquia veritatis, in quibus verbis Dominus Iesus alius nobis mysterium praedestinationis ostendit. In quibus verbis euidenter docet Augustinus, primo illa verba Christi non fuisse vulgarem exaggerationem propter reprehensionem, sed fuisse eloquia veritatis, quae non sunt nisi propria, & assertiua rerum verarum. Secundo docet, illa verba esse adeo certa, & infallibilia, vt si per poenitentiam sic praescitam absolvendi essent peccatores Tyrij, & Sidonij proculdubio, nec remissius punirentur: iudicium autem Dei non fit per coniecturas, vel humanas praesumptiones, sed per certam, & infallibilem scientiam. Supponit ergo Augustinus talem fuisse illam scientiam, quam Christus habebat de tali poenitentia. Tertio inde colligit Augustinus praedestinationis mysterium, quod etiam non satis colligeretur, nisi praescientia illa esset certa. Vnde subiungit. Si enim quaratur a nobis, cur apud eos tanta miracula facta sunt, qui videntes illa non fuissent credituri, & apud eos facta non sunt, qui crederent si viderent quid responderemus? Vbi etiam pondero tam verum, & certum fuisse Augustino Tyrios, & Sidonios credituros fuisse, si talia vidissent, quam fuit certum Iudaeos audientes non credidisse. Denique postea expressioribus verbis id Augustinus testatur, illa tamen in caput sequens referuo, quia proprius est locus.

Nulla necesse est exprobrandi.

Nulla necesse est exprobrandi.

Augustinus

Hinc idem Augustinus in Enchirid. capit. 95. Tunc (id est in die iudicii) ait non latebit, cur apud quosdam non factae sunt virtutes, quasi factae fuissent, egissent illi homines poenitentiam, & factae sunt apud alios, qui non fuerant credituri. Apertissime namque Dominus dicit, Vt tibi Corozaim, & Sidon. Vbi verbum apertissime, attentissime considerandum est, explicat enim quanta certitudine id crediderit Augustinus. Nec aliter videtur sentisse Ambrosius, nam eadem verba exponens in Luc. 10. ait. Docet grauiori poena obnoxios fore, qui Euangelium non sequendum, quam qui legem iudicauerint soluendam, eo quod Tyrius, & Sidon. si tanta virtutum caelestium vidissent miracula, non despexissent remedium poenitentiae. Vbi confidero Ambrosium absque vlla habitatione, vel formidine verbis Christi innixum dixisse, quod Tyrij, & Sidonij non despexissent poenitentiam, si illis aequè, ac Iudaeis praedicata fuisset. Aditque, ideo Iudaeos grauius fuisse puniendos, quam Tyrios, & Sidonios, quia grauius peccabant, non credendo, quam isti naturalem legem violando. Quam rationem habent etiam Hieronymus, Chrysostomus, & alij; omnes tamen indicant praescisse Christum futuram poenitentiam Tyriorum. Maxime verò id declarat Anselmus, iuxta doctrinam Augustini, & ideo dicit. Quamuis illos prauidebat Deus habiles ad conuersionem, non fuisse iniustitiam illis talem vocationem negare, quia alii erant peccatores, & gentiles, quibus statuerat non praedicari Euangelium, donec Iudaeis esset oblatum, & ab eis repudiatum, & addit. Sed quare Deus negat gratiam, vtique abundantiosem libenter suscepturis, & gratia consensuris, non est nostrum scire: supponens profecto Tyrios, & Sidonios tales fuisse. Eodem ferè modo loquitur D. Thomas ibi allegans Augustinum; in dicto lib. de praedestinatione sanctorum eiusque doctrinam sequens. Item de certa, & infallibili praescientia exponit illum locum Remigius, quem sequitur ibidem Abulensis q. 48. & in 51. dicit. Christus restatur hic, quod si Tyrij, & Sidonij fuisset Euangelium praedicatum, poenitentiam egissent. Et in 52. explicans particulam, forte, positam in posterioribus verbis de comparatione Sodomorum dicit cum Remigio, postquam esse, vt indicaretur, quod licet Deus certo id prescierit, & non sub dubio, non imponit hominibus necessitatem.

His addere possumus similem locum apud Ezechiel. capit. 3. Non ad populum profundum sermonis, & ignota lingua tu mitteris. Et infra. Et si ad illos mittereris, & regula audirent te. Vbi Hieronymus, & Theodoretus illa verba interpretantur esse propheticè dicta ex vera, & infallibili praescientia Dei. Neque est, cur in eis fingamus exaggerationem, aut figuratum, & vulgarem loquendi modum. Denique ad vtrumque locum potest accommodari regula Augustini de interpretatione Scripturae, vt proprietates verborum, & rigorosa veritas seruetur, vbi vel auctoritas, vel necessitas non cogit aliter interpretari. Haec enim regula non solum intelligenda est de singularum dictionum proprietate, sed multo magis de totius sententiae proprie, & non figurato sensu literali. Quod maxime locum habet vbi proprius, & rigorosus sensus magis deseruit intentioni loquentis, quam figuratus, vt in praesenti considerare licet in verbis Christi; nam licet, iuxta alios sensus improprios aliquis exprobratio possit subsistere, multo est maior, & efficacior, si intelligamus, Christum ex propria praescientia loqui, quia sic comparatio est ad confundendos, & conuincendos Iudaeos aptior. Denique hoc modo magis ostenditur in illis verbis diuina Christi sapientia, & potentia virtutis eius, magnumque mysterium gratiae, & praedestinationis eius. Non est ergo in hoc testimonio à verborum proprietate, & communi Patrum auctoritate recedendum, vt etiam moderni interpretes grauiores communiter senserunt, Caicatanus, Maldonat. Toletus, & alij.

Neque aliud sensit Hilarius, sed particulam forte posuit, quia Mattheus illam posuerat, vnde credendum

52

6

7

Ezechiel. 3. & regula Augusti. de Scriptura recte interpretanda. probatur a opinio.

Hilarius, & particula forte se unum Augustinum. Augustinus. Augustinus. Augustinus.

dum est in eodem sensu illam posuisse, Matthæus autem non posuit illam propter dubitationem, aut incertitudinem cognitionis. Primum quidem quia probabile est, particulam græcam illi correspondentem *ai*, magis esse expletivam, & confirmativam sermonis, quam dubitationis, ut latè cõprobat ex Scriptura Salmeron in Proleg. 16. Et quamvis possit etiam esse potentialis, & idè ab interprete vulgato in illo loco per particulam, *forte* translata fuerit, nihilominus servanda est regula Augustini tract. 37. in Ioann. Forstian. dubitationis verbum est, quando dicitur ab homine ideo dubitante, quia nesciente, cum vero dicitur à Deo verbum dubitationis cum Deum nihil vti que lateat, illa dubitatione arguitur infidelitas, non opinatur divinitas. Et idem notat idem Augustin. in Psal. 2. circa fin. & Chrysof. hom. 78. in Matth. & Hieronymus, & Theodoretus in dictum locum Ezechiel. 3. & Ierem. 26. & Gregor. hom. 9. in Ezechiel. vbi ait vocem illam dubitationis vsurpatam in eloquio diuino aliquod aliud mysterium significare, scilicet, vel libertatem arbitrij, vel quòd præsentia Dei non imponat humanæ voluntati necessitatem, vel quod in paucis contingere debeat id, quod prædicitur, vel quia non vult Deus homines in desperationem, vel nimiam securitatem inducere, quæ omnia in præsentia optimè possunt accommodari. Quomocunque ergo illa particula ab Evangelista posita sit, nullo modo significat dubitationem, aut coniecturalem sermonem. Neque etiam existimandum est, eo quod Dominus simpliciter de Tyro, & Sidone loquutus sit, non designando certas personas, eas non cognouisse, sed in confusa tantum cognitione perfitisse: talis enim cognitio non caret imperfectione propter confusionem, nec potest esse omnino certa, cum in morali tantum coniectura fundetur: aut non tam erit cognitio effectus, quam dispositionis causæ. Quæ omnia repugnant vel perfectioni Christi, vel proprietati verborum eius, nam de ipso effectu, & satis in particulari loquitur, cum & modum, & tempus, seu accelerationem penitentia indicet, dicens. *Olim in c. licio, & cinere penitentiam egissent.* Non potest ergo de certitudine illius prophetia dubitari, nec quod fuerit à propria, & prophetica scientia profecta. De modo autem, quod pertinet ad aliam illorum verborum interpretationem, postea dicemus.

Aliud principale testimonium.

8. 7 Reg. 23. *scilicet conditionata allocutus David.*

Secundum, & potissimum fundamentum huius veritatis sumitur ex responsione Dei. 1. Regum 23. Cum enim David fugiens Saulem, se in Ceilam recepisset, & Saul obsidere urbem, & illum comprehendere deliberaret, consuluit David Dominum dicens. *Si tradent me viri Ceila in manus eius? Et si descendet Saul, sicut audivit seruis tuis, Domine Deus Israel indica seruo tuo.* Et ait Dominus. *Descendet: Dixitque David. Si tradent me viri Ceila, & viros, qui sunt mecum, in manu Saul? Et dixit Dominus. Tradent.* Postea vero fugiente David, nec Saul obsedit civitatem, nec Ceilitæ tradiderunt David. Fuit ergo illa revelatio purè conditionalis, duasque contingentes propositiones conditionales continuit: Vna fuit. *Si David perseveraverit intra Ceilam, Saul descendet ad obsidendam civitatem.* Altera est. *Si Saul descenderit, & obsiderit civitatem, viri Ceila tradent David.* Optime ergo sciebat Deus veritatem illarum propositionum, aliàs non fuisset infallibile ipsius responsum.

9. *Primæ responsio.*

Hunc locum, quamvis expressus satis videatur, duobus modis effugiunt auctores contrariæ sententiæ. Prior est, ut illis verbis nihil de futuro eventu reueletur, sed tantum de præsentia voluntate Saulis, & Ceilitarum. Supponit enim hæc expositio, David non interrogasse Deum de futuro eventu, sed de voluntate, & deliberatione, quam iam tunc habebant, Saul, & viri Ceilæ. Nam, ut ille fugeret, satis illi erat,

certo scire, quid machinabatur Saul, & quid cogitabant, & secum iam statuebant ciues circa traditionem eius, quia vero neutrum sciebat, sed de adventu Saulis solum per famam audierat infidias eius, ut ipse dixit, consulendo Deum, & de consilij secretis Principum Ceilæ nihil nosse poterat, voluit de his per diuinam revelationem certior reddi. Vnde cum Dominus respondit, *Descendet, tradent.* Sensus est, *homo molitur Saul, & hoc cogitant viri Ceilæ. Nec expositio caret auctore, nam paraphrasis Chaldaica ita exponit interrogationes David, Num cogitans descendere? num cogitantes tradere? Et in responsione Dei addit, cogitavit descendere, cogitavit tradere.* Et Glossa Interlineal. ad verbum, *tradent*, hanc habet Glossam, *In voluntate habent, ut tradant*, & Matthias Thoringis replicator Lyrae ibi annotat. 1. etiam dicit Deum solum reuelasse, quæ Saul, & Ceilitæ habebant in corde, quia putat illam conditionalem non esse veram.

Nihilominus censeo hanc expositionem probandam non esse, multam enim vim infert Scripturæ verbis. Si autem licet verba Scripturæ propter priuatas opiniones additionibus, & impropriatibus verborum corrumpere, nihil certum erit in eius revelationibus, & assertionibus: cum enim Scriptura expressè dicat, interrogasse David, *Si descendet? Si tradent?* Et Deum simpliciter, & pleno ore respondisse, *Descendet tradent*, quæ omnia sunt verba futuri euentus, quis audeat dicere Deum nihil de futuro euentu, sed solum de præsentia cogitatione, aut deliberatione certiore fecisse David. Vnde contra verba tam expressa nullius pòderis sunt Paraphrasis Chaldaica, vel Glossa interlin. Quod si addendo, & impropriando aliquid interpretandum est, exponantur potius hoc modo illi auctores, quam Scriptura. Cum enim significant reuelasse Deum præsentem cogitationem, & voluntatem, piè exponi debent, quod & voluntas præsens, & perseverantia in illa vsque ad effectum, si David non fugeret, fuerit reuelata. Alioquin eorum expositio admittenda non est, quia multum repugnat veritati, & proprio sermone Scripturæ: quod generaliter reprehensibile est, quoties sine causa, vel vigente auctoritate fit, ut sæpe diximus. Maximè verò in historica narratione, quæ solet esse simplex, & omnino propria.

Accedit, quod ita intellexit verba illa Hieronymus lib. Quæstion. in 1. Reg. Vbi verbum Dei *Descendet ex-Tradent*, ait. *Iste est sensus, Si descenderit Saul, & hic te immuet, tradent.* Ex quibus Hieronymi verbis sumitur optimum argumentum, nam interrogacionem David non solum de præsentia tempore, sed maxime de futuro, & addita, vel subintellecta cõditiõne, vel vna, ut in prima interrogacione, scilicet, si hic permanfero, veniet Saul? vel duplici in altera interrogacione, videlicet, si hic perseverauero, & Saul venerit, tradent me? at vero interrogatio de sola præsentia cogitatione, aut voluntate non recipit conditionem, ut per se constat: ergo non fuit illa interrogatio David, & consequenter neque Deus in illo sensu respondit. Eiusdem sententiæ fuit Theodoret. lib. Quæstion. in 1. Reg. n. 54. Vbi de David ait, *Diuina Scriptura ostendit eius pietatem, semper enim Deum sciscitans, & aciem instruebat, & quiescebat.* Et addit. *Cum itaque rescuisset Saulem accedere, &c. Sciscitatus est, num eum essent tradituri, & cum ex eo didicisset eos esse deducuros, migravit in alium locum. Expressius Lyra Dei verbum, *Descendet*, ita exponit. *Si manserit in civitate, descendet, & verbum, Tradent*, ita. *Si manserit in civitate & Saul illuc venerit, tradent.* Itaque conditionalis est vera, quamvis neutrum euenierit. Quam sententiam defendit ibi Burgenfis, quia illa conditionalis vera est, & necessaria, ut subest scientiæ Dei, esto secundum se ex vi solius illationis non sit necessaria. Et idem tanquam certum supponit ibi Abulenc. q. 13. *Responsio Scri- Alter modus fugiendi vim huius loci est, David prius interrogasse de futuris euentibus, & Deum de eisdem**

10. *Responsio posita non est admittenda*

11. *Auctores improprie adscribuntur*

12. *Literalis non ponit, Ac si diceret, Si hic steteris, descendet. Et in verbo, pro pria ex-positio.*

12. *Secunda responsio Scri-*

de eisdem respondisse, non tamen ex certa scientia, sed ex coniectura, non quod vel scientia Dei in se formaliter spectata sit tantum probabilis, nec dictum eius in eo sensu accipiendum sit, in quo sit fallibile, sed quod Deus evidentiſſimè cognoscit præsentem dispositionem talium voluntatum, ratione cuius sunt magis propensæ in hunc effectum, & quantum est ex vi illarum, verisimilius est illum effecturas, quam alium, ita ut illud, verisimilius, ex parte obiecti accipiat, non ex parte scientis. Et in simili sensu verba reuelationis accipiuntur, scilicet, tradent, subintelligendo, quantum ex proposito, & dispositione talium voluntatum coniectari potest. Et suadet hanc expositionem alijs Scripturæ exemplis, in quibus Deus absolute loquitur, & tamen reuelatio non est absoluta, sed sub intellectu conditione, vt in Niniuitis Io. 1. & in Ezechia, cum illi Iſaias cap. 38. dixit, *Morie- ris*. Et idem in comminatorijs prophetijs inuenitur, vt obseruat D. Thomas. 2. 2. q. 17. art. 6. ad 2. & 1. part. quæst. 19.

13. In quo conueniat scilicet dare responſionem i. diffinitam ad nobis.

Hæc vero expositio partim conuenit cum præcedenti, partim addit aliquid minus probabile. Conuenit enim quatenus ait, Deum certò non reuelasse Dauid, nisi præsentem actum, vel dispositionem personarum; addit a. etiam reuelasse, tales homines in ea voluntate permanſuros fuisse vsq; ad effectum, hoc tamen non absoluta assertionem, sed subintellecta limitatione, quantum ex dispositione causarum iudicari poterat. Nos autem in primis dicimus Deum nihil de præſenti dispositione illorum hominum habitatorum Ceilæ reuelasse, præcisè enim dixit, *tradent*, & fieri poterat, vt tunc non haberent tale propositum, nec aliam affectionem ad illum effectum vehementer inclinantem, & nihilominus postea ex sua libertate id facerent. Ergo sine fundamento in reuelatione, nec in verbis Scripturæ cogitatur, quicquid de illo affectu dicitur. Deinde dicimus alienum valde esse à diuina perfectione coniectura vt, & ex illa sola absolutum proferre sermonem, Non enim opinatur diuinitas, vt Augustinus dixit. Nec refert dicere, illud non esse iudicium opinatum, sed certum de probabilitate effectus euenturi ex talibus causis, nam quod attinet ad imperfectionem cognitionis de tali effectu futuro, in idem redit, vel recurrendum est ad aliam responſionem, quod alia non est cognitio effectus vt futuri, sed tantum vt possibilis ex tali causa cum maiori propensione, quod iam reiectum est, quia est contra veritatem verborum, nisi illis magna vis fiat, & ad figuratos sensus transferatur. Li mitare autem diuinam scientiam, vt non possit de tali effectu, vt futuro, nisi coniecturalem cognitionem assequi, multum certe derogat diuina perfectioni, & ideo hanc etiam limitationem voluit excludere Augustinus, cum dixit, *Non opinatur diuinitas*.

14. Coniecturalis interpretatio contra veritatem est præpositum.

Et præterea hoc etiam est aut contra perfectam veritatem Dei in loquendo, aut contra vim verborum dictæ reuelationis: nã dubia pro certis affirmare contra veritatem est, ibi a. Deus simpliciter affirmauit, *Tradent*, & eo ipso, q; ipse dixit, certum esse voluit: ergo proprie accipiendo illa verba, contra veritatem erant, si illa reuelatio ex sola coniecturali cognitione oriebatur. Si autem ad saluandam verborum veritatem, subintelligenda dicatur limitatio, quantum est ex parte causarum, hoc ipsum est rursus refugium contra verborum vim, & simplicem intellectum. Vnde non saluat simplicem veritatem. Quia absoluta locutio, quæ simpliciter sumpta est falsa, & solum per subintellectam additionem est vera, nõ est vsurpanda à viro prudente, ne dum ab ipso Deo, nisi vel consuetudo loquendi id habeat, vel aliqua specialis causa, & necessitas id postulet; neutrum autem in præſenti inuenitur.

15. Confirmatio

Et confirmatur, quia alias potuisset Dauid dubitare, non obstante tali reuelatione diuina, an esset tradendus à Ceilitis, etiam veniente Saule, nec tenere-

tur maiorem fidem adhibere illi responſo Dei, quam si à dæmone datum esset; quantum est ex parte cognitionis: vt utrumque autem videtur absurdum. Item fingamus in eo calu Ceilitas habuisse animum, & dispositionem magis propensam ad nõ tradendum Dauid, eumque postea expectasse, & non fugisse, tunc, si vera est illa interpretatio, potuisset cõcingere, vt expectante Dauid, & veniente Saule, viri Ceilæ pro suo arbitrio mutarent propositum, vel affectionem, & traderent Dauid, quia hoc non esset contra reuelationem Dei in illo sensu factam. At profecto non immeritò conqueri posset Dauid, quod esset à Deo deceptus, talisque euentus multum derogaret auctoritati Dei loquentis. Ergo non est verisimile, aut Deum consulturum esse illo modo, si non speraret certam cognitionem de futuro, vel non futuro euentu sub tali, vel tali conditione recipere: aut Deum fuisse responſurum, si de re non sibi cognita loqueretur. Et simpliciter mihi videtur incredibile, & Deo indignum sentire, non posse illum absolutum, ac certum responſum dare de tali euentu, si de illo interrogaretur. Est ergo illa expositio contra factum ipsum, prout à Scriptura refertur, & contra summam Dei perfectionem, considerando ipsam vt possibilem, quicquid fuerit de facto.

modis, quæ si à dæmone datum esset; quantum est ex parte cognitionis.

Neque sunt similia exempla de alijs reuelationibus comminatorijs, vel tacitam conditionem includentibus, tum quia in comminationibus est ille valde vitatus modus loquendi, quasi per se, & ex vi materiæ includens talem conditionem, tum etiam quia conditio subintellecta in alijs locutionibus non potuit ex impotentia (vt sic dicam) Dei ad certo cognoscendum id, quod affirmat, sed ex ipsamet voluntate Dei ab ipsamet in alijs locis reuelata. Vt in comminatione includitur conditio, nisi pœnitentiam egeris, quam reuelauit Deus alijs locis promittendo pœnitentibus remissionem, & dicens per Ieremiam cap. 18. *Repente loquar aduersus gentem, & aduersus regnum, vt eradicem, & destruiam; & disperdam illud, si pœnitentiam egerit gens illa à malo se, agam & ego pœnitentiam super malo suo, quod cogitaueram, vt facerem ei*. Et similiter in prædictione mortis Ezechie, fuit conditio inclusa, nisi aliud à Deo impetraueris, q; conditio cõtinetur in pmissione Dei, quod exaudiet orantes ad se, quando, & quomodo fuerit conueniens. Et ideo in illis, & similibus reuelationibus nec periclitatur veritas, vel auctoritas Dei, nec vis infertur verbis secundum communem loquendi modum: Cuius signum est, quia non obstante tali comminatione, vel prædictione, potest qui audit, licet dubitare de euentu, iuxta illud Niniuitarum apud Ioannem, *Quis scit, si conuertatur, & ignoscat Deus*. Et ideo Ezechias statim, ac audiuit verbum Prophetæ, orauit ad Dominum, nõ credens prædictionem vt absolutam, & immutabilem, nam iuxta alias promissiones eiusdem Dei credidit esse possibilem mutationem in effectu, seu in causis. At verò hæc non habent locum, vbi reuelatio est absoluta, & non includit tacitam conditionem pendente ex alia promissione, & voluntate Dei, sed solum ex illa conditione, quæ in ea exprimitur; tunc enim non licet de tali reuelatione dubitare, nec aliquid addere solum eo prætextu, quod Deus non potuerit certius illa cognoscere, hoc enim contra vim verborum est, & contra vim Scripturarum, ac proinde contra verborum vim, & proprietatem.

16. Comminationibus obiectis, factis, & nostris sententia confirmatur adhuc.

Tertio expendi potest locus Ierem. 38. vbi variæ sunt prophetiæ prædictiones conditionales Ieremie ad Regem Sedeciam: Vna est, *Si dixerit ad Principes Regis Babylonis, vine anima tua & ciuitas hæc non succendetur igni, & saluus eris tu, & domus tua*. Cumque Rex responddisset, *Solicitus sum propter Iudeos, qui transferuntur ad Chaldaeos, ne forte tradantur in manus eorum, & illudant me*. Adiecit Ieremias similem prophetiam. *Non te tradent, vtiq; Si exieris, &c.* In hoc ergo loco prædicuntur multi effectus contingentes, & pendentes ex libertate Chaldaeorum,

17. Egregius locustor. sonostra probans.

dæorum, & futuri sub conditione, quæ impleta non est, & ideo nunquam fuerunt. Profecta ergo est illa prophetia ex infallibili scientia Dei, & ad hoc significandum præmittit Ieremias. *Hæc dicit Dominus exercituum Deus Israel, Et inferius postquam dixit, Non te tradent, subiungit. Audi quæso vocem Domini, quam ego loquor ad te. Vnde in tali peripetico sermone non habet locum aliquis tropus; nec interpretatio de prædictione coniecturali in dispositione humanæ voluntatis: tum quia voluntates Chaldæorum potius erant auersæ; & dispositæ ad occidendum Iudæos; tum etiam quia alias non peccasset. Sedecias non credendo, ac dubitando, & ob timorem ambiguum non exeundo. Atque ita hic locus videtur mihi convincere id, quod nunc agimus, quod dari possit hæc scientia. Nam re vera non potest ille locus non intelligi de vera, propria, & absoluta prophetia, quantum ad veritatem rei reuelatæ; & ita planè exponunt Theodoret. D. Thomas, & Glossæ. Fortasse tamen quoad modum illius præscientiæ non conuincit contra primam sententiam primo modo explicatam, de quo postea dicam.*

18. *Nostra sententia pluribus alijs scriptura testimonijs probatur.*

Quarto videtur satis efficax locus Act. 22. Vbi Paulus narrat vidisse se Dominum dicentem sibi. *Festina, & exi velociter de Ierusalem, quoniam non recipies testimonium tuum de me. Quæ verba euidenter includunt conditionalem propositionem, Si Hierosolymus prædicaueris, non recipies testimonium, cum enim Paulus inde exierit, & non prædicauerit, ille effectus nunquam fuit absolute futurus: ergo fuit reuelatus sub conditione. Quis autem audeat dicere illam non fuisse veram, & absolutam reuelationem de tali effectu sub conditione futuro, aut Christum fuisse ex coniectura, aut non ex certa scientia loquutum? Quinto facit illud Exod. 3. *Ego scio, quod non dimittet vos Rex Aegypti, nisi per manum validam.* Nam illa scientia de conditionali euentu erat, & ipsum verbum scio, satis indicat cognitionem certam, & euidentem, maxime coniunctum cum pronomine Ego, quod denotat, illam scientiam esse diuinam, ac proinde omnino infallibilem. Et ita exponit tibi Theodoretus quæst. 8. Sexto addi potest illud tertij Regum 11. Vbi refertur Salomonem adamasse mulieres alienigenas de gentibus, super quibus dixit Dominus filijs Israel, *Non ingrediemini ad eas, neque de illis egredientur ad vestras, certissime enim auerent corda vestra, vt sequamini Deos earum.* In loco autem Exod. 34. solum dictum fuerat. *Nec uxorem de filiabus earum accipies filijs tuis, ne postquam ipse fuerint fornicatæ, fornicari faciant filios tuos in Deos suos.* In quibus verbis per se spectatis, vt indicauit D. Thomas prima secundæ, q. 105. art. 6. solum significari videtur periculum, & occasio moralis, tamen per hoc non excluditur, quin fuerit tale illud periculum, vt in re ipsa ex illo esset futurus effectus, & ita in alio explicatur Deum certissima scientia nouisse in pluribus, & in quibus ille effectus posita conditione implendus esset. Fateor tamen posse illam certitudinem referri ad effectus, & lapsus, quos Deus absoluta scientia futuros esse ob similem occasionem præcognouit. Denique induci potest illud Matth. 24. *Nisi breuiari fuissent dies illi, non fuisset salua omnis caro. Cui consonat illud Isai. 1. Nisi Dominus reliquisset nobis semen, sicut Sodoma & Gomorra fuissetis. Et similes sunt aliæ locutiones in Scriptura: sed non omnes æquè vrgentes.**

19. *Iudicium istius opinionis.*

Et ideo illis non obstantibus, aliqui dicunt non probari hanc scientiam efficaciter ex Scriptura. Qui si per efficaciter intelligant, id est, non conuinci rem esse de fide certam, rectè dicunt, quia Scriptura non tam euidenter loquitur, quin aliquam euasione patiatur. Et cum Ecclesia nihil in hoc definierit, nec proprium sensum illorum testimoniorum declarauerit, per se non sufficiunt ad certam, & infallibilem fidem faciendam. Si autem negare velint, illa testimonia esse efficacia ad faciendam magnam fidem humanam, & intra latitudinem opinionis longè

probabiliorem: immeritò id dicunt: non video enim quæ maiora testimonia, vel in numero, vel in verborum proprietate, & energia ad veritatem aliquam nondum de fide certam persuadendam desiderari possint. Maxime cum ille sensus talium testimoniorum sit consentaneus expositionibus Patrum, qui illa exponendo attigerunt. Cumque opposita sententia nullum in Scriptura habeat fundamentum, vt etiam defensores eius fatentur, negari non potest, quin hæc sententia, quam defendimus, valde probabiliter ex Scriptura colligatur. Accedit tandem, quod contraria sententia nihil ex Scriptura, nisi quædam generalia principia, non ad suam opinionem suadendam, sed ad nostra fundamenta eneruanda potest inducere. Qualia sunt, quod Deus interdum, ac sæpe loquitur de futuris effectibus iuxta dispositiones causarum secundarum, etiam si aperte id non explicet, vt notat D. Thomas 1. p. q. 19. art. 6. ad 2. ex Isai. 38. & 2. 2. q. 171. art. 6. ad 2. ex Ionæ 3. & Ierem. 18. Et idem sumitur ex Ierem. 23. Ezechiele 2. & tertio. Genes. 3. Exod. 23. Deuteronom. 4. & septimo. Vnde suadere volunt omnia allegata testimonia posse hoc modo exponi. Præsertim cum addatur particula. *Fortè*, quæ licet in aliquibus locis non sumatur in significatione propria, nihil vetat in alijs propriè sumi, & consequenter ita posse in prædictis locis exponi.

Sed hæc, quæ (vt dixi) generalia sunt, non rectè applicantur. Vt enim verum sit, Deum interdum loqui de futuris iuxta dispositionem causarum secundarum, nõ est id prohibito applicandum ad quamcunq; prædictionem futurorum, alias destruitur certitudo prophetica iuxta doctrinam Augustini libr. de Vnit. Eccles. capite 9. & libr. 3. de Doctrina Christiana cap. 10. Oportet ergo & locorum circumstantias, & doctrinas, ac expositiones Patrum obseruare. Illum ergo modum loquendi obseruat Deus, vel in prophetijs comminatorijs, vel in effectibus, qui à sua voluntate, & ex alijs promissionibus ab ipso factis pendunt, vt supra declarauimus. Sæpè item inuenitur ille modus loquendi, in verbis Dei, quæ non continent reuelationem, sed admonitionem, consilium, aut reprehensionem, vt in multis ex locis allegatis videre licet. Et in eis sæpè additur particula *fortè*, in omni proprietate intellecta. Hæc autem non possunt accommodari ad testimonia à nobis adducta, tum quia in illis continentur reuelationes diuinæ cum absoluta asseueratione, & sine circumstantijs, quæ subintellectam conditionem, vel impropriatatem indicent. Nec particula *fortè*, semper addita est, & non est dubium, quin sæpè adiungatur vbi de rebus certissimis, & indubitatis sermo est, vt Psal. 80. *Sed populus meus audivit me, forsitan inimicos illorum humiliassem.* Et Ierem. 6. *Erudite Ierusalem, ne forte recedat anima mea ad te.* Et docent Patres supra citati, ex quorum doctrina hæc proprietates melius seruantur in locis allegatis, vt ostensum est.

CAPVT III.

Plures ex sanctis, & antiquis Patribus scientiam conditionatam in Deo cognouisse, præsertim Augustinum, & nullum eorum illam Deo negasse.

Primum omnium tribuo sententiam hanc Augustino in lib. de Corrept. & grat. ca. 8. vbi probans perseverantiam esse ex gratuito Dei dono, illos adducit in exemplum, qui cum essent iusti, donum perseverantiae non habent, sed ex bono in malum, deficiente bona voluntate mutantur, & addit. *Respondent, si possunt, cur illos Deus, cum fideliter, & pie viuerent, non tunc de vitiis huius periculis rapuit, ne malitia mutaret intellectum eorum, & ne fictio deciperet animas eorum. Vtrum hoc in potestate non habuit, an eorum mala futura nesciuit? Nempe nihil horum, nisi per*

D. August. *verbis probatur.*

peruersissime & insanissime dicitur. In quibus verbis illa, an eorum mala futura nesciunt? euidenter de scientia conditionata intelliguntur, quia loquitur Augustinus de scientia, qua supposita, posset Deus, si vellet, rapere hominem, priusquam talia mala committeret, etiam in sensu composito talis scientia, sicut fecit cum illo, de quo Sapient. 4. dictum est. *Raptus est, ne malitia mutaret intellectum eius.* At vero semel supposita in Deo scientia absoluta futurorum, non potest cum illa scientia locum habere antecedens mors, priusquam talia committantur peccata, quia supponitur iam praeviua vita vsque ad illud tempus.

2. Loquitur ergo Augustinus de scientia conditionata, & dici non potest, ipsum loqui tantum de probabili coniectura ob pericula huius vite, tum quia expressè interrogat, *an eorum mala futura nesciunt?* vtiq; si viuerent, de ipsis ergo futuris malis loquitur: tum etiam quia sola pericula vitæ præcognita, nisi etiam lapsus occasione illorum futuris præuideatur, non poterant esse sufficiens ratio rapiendi iustum, priusquam malitia mutaret illud, alias omnes iusti statim, ac iustificati, rapi debuissent, quia omnes in tali periculo versantur. Quod si hoc restringatur ad speciale periculum, in quo lapsus probabilissima coniectura timeatur, & in tali causa cognoscatur; sic non potest doctrina esse vniuersalis: nam multi iusti cadunt, qui non habent specialia pericula, sed facillimè occurrētib; tentationibus cedunt. Ergo non præcedit illa coniectura specialis, quod essent lapsuri, si viuerent, nam multi, & fortasse plures similes perseverant semper in gratia inter similia pericula, & similia etiam gratia præuenientis auxilia, vt inter religiosos maxime considerari licet; & nihilominus de illis verissime dicitur, quod Deus præsciens ipsorum lapsum, potuisset, si vellet, eos rapere, ne malitia mutaret intellectum eorum. Nam doctrina August. vniuersalis est, & in omnibus, qui de bono in malum mutantur, & ita pereunt, locum habet. Eo vel maxime, quod est valde alienum à doctrina, & mente Augustini, scientiam coniecturalè Deo tribuere, vt ex tract. 35 in Ioannem allegauimus. Loquitur ergo de certa scientia talium futurorum, quæ sola, & Deo digna est, & propria, nam aliam coniecturalem in causa etiam damno habere potest, imo si de omnibus periculis vitæ sermo sit, et nos illam habemus. At Aug. aliquam scientiam Deo attribuit singularem, & illi propriam, quæq; ad altissimam eius prouidentiam, & prædestinationem sufficit. Igitur de inscientia huic scientiæ contraria æquè, ac de impotentia ait Aug. *non nisi peruersissime & insanissime Deo attribui.* In quo ego nihil ex me assero, sed solum quod Augustinus dicit, refero: qui autem Deo illam nescientiam tribuit, excogitent modum, quo sub Augustini censura, non comprehendantur eum exponentes altero ex duobus modis, quos impugnamus.

3. Secundo allego Aug. in epist. 49. q. 2. Vbi inquirens, cur Incarnatio tali tempore facta sit, rationem reddit ex hac præscientia, dicens. *Tunc voluisse in hominibus apparere Christum, & apud eos prædicari doctrinam suam, quando sciebat, & vbi sciebat esse, qui in eum fuerant credituri.* Respondent aliqui retractasse Augustin. locum hunc in lib. de Prædest. Sancto. c. 9. Ego vero dico non solum non retractasse, sed potius confirmasse. Sunt enim in hac scientia duo distinguenda, quæ pro his, quæ dicimus, sunt valde notanda, sc. eam esse, vel non esse, vel supposito quod sit, ea vti ad reddendas rationes aliquorum effectum prouidentia Dei. Nam licet verissime Deo talis scientia tribuatur, errari potest in vsu eius. Augustinus ergo in posteriori loco retractat aliquo modo priorem, quoad vsum illius scientiæ, non quoad existentiam eius in Deo, imo hanc iterum confirmat: verba enim us sunt. *Cernitisne me sine præiudicio latentis consilij Dei, aliarumq; causarum, hoc de præscientia Christi dicere voluisse, quod conuincende paganorum insidiatari, qui hanc obiecerat questionem sufficere videretur?*

Pars I.

Quid enim est verius, quam præscisse Christum, qui & quando, & in quibus locis in eum fuerant credituri? In his ergo verbis recognoscit Augustinus Deum habere illam scientiam, & non solum verum id censet, sed et nihil verius iudicat. Addit tamen potuisse et dici, *tunc voluisse hominibus apparere Christum, & apud eos prædicari doctrinam suam, quando sciebat, & vbi sciebat esse, qui electi fuerant in ipso ante mundi constitutione.* Per quæ verba non reprobatur priorem sententiam de scientia Dei conditionata, imo nec priorē rationem simpliciter tractat, sed aliam altiorem addit, causamque assignat, cur illam omiserit.

Hinc vero sumunt occasionem respondendi, admississe quidem Aug. in vtroq; loco illam scientiam, sed in posteriori loco declarasse, talem scientiam fundatam fuisse in absoluto decreto voluntatis Dei, quod tales homines tali tempore futuros prædestinauerat. Sed de hoc puncto postea dicendum est, nunc. n. non de modo, seu medio, quo scientia illa videt futura, sed solum de veritate ipsius scientiæ tractamus. Expeditus autem alia verba in eadem epist. Aug. quibus illa responsio accommodari non potest subiungit enim *His enim temporibus, & his locis, in quibus Euangelium non est prædicatum, tales omnes in eius prædicatione futuros esse præsciebat, quales non quidem omnes, sed multi in corporali præsentia fuerant, qui in eum, nec suscitatis ab eo mortuis credere voluerunt.* Et infra. *Quid ergo mirum, si tam infidelibus plenum orbem terrarum Christus prioribus sæculis vouerit, vt eis apparere, aut prædicari merito nollet, quos nec verbis, nec miraculis suis credituros esse præsciebat.* Et similia in fine repetit. At de his dicere possumus Christum noluisse venire, aut Euangelium prædicari, quando, vel vbi sciebat esse, quos ipse ante mundi constitutionem ad non credendum elegerat, tum quia Deus non subtrahit illis auxilium, qui non sunt illo bene vsuri, tum et quia Deus ex se neminem eligit ad non credendum, vel vt damnetur, ergo saltem hæc præscientia mali vsus gratiæ, si detur, non potest resolui in electionem Dei: vt cap. sequenti latius ponderabo.

Scio non defuturos, qui respondeant, reduci in non electionem; itaq; eo ipso, quod Deus sciuit, se non elegisse illos, scire potuit illos non consensuros, vel male vsuros vocatione gratiæ. Sed hoc non potest satisfacere, quia si sit sermo de electione merè negatiua, illa non est Decretum Dei liberum, sed carentia decreti liberi, quæ non est operatiua ad extra. Vnde non potest efficaciter determinare liberum arbitrium, vt propterea in ea infallibiliter sciatur, quid esset sub tali conditione futurum à libero arbitrio. Si vero sit sermo de positivo proposito non eligendi, illud etiam propositum cum solum habeat pro obiecto negationem alteri? propositi Dei, nihil est ad extra operatur, quia per illud nihil ad extra vult Deus, solum ergo quasi formaliter excludit à voluntate diuina liberam electionem talium hominum: ergo de se relinquit æquè indifferens liberum arbitrium eorum: ergo non potest in tali decreto infallibiliter cognosci futura determinatio libera voluntatis hominis. Necessè est ergo, vt dicant, eo ipso quod hominem non præeligit, vel vult non præeligere, velle efficaciter determinare illius voluntatem ad actum fidei, vel penitentia contrarium, aut certe velle ex se non dare illi prædeterminationem ad volendum credere, aut penitere, sine qua impossibile est ipsum credere, aut penitere in sensu composito. Quot vero incommoda hinc sequuntur, in c. seq. insinuabo, & ex p. fesso in lib. 5. tractabo.

Tertio assero August. in lib. de Dono persever. c. 9. quem locum cap. præced. tractavi expendendo verba Matth. 11. *Si in Tyro, & Sidone, &c.* Quæ de hac scientia manifestè exponit August. Ultra id vero vtitur ibi eadem scientia ad explicandum mysterium diuinæ prædestinationis, & diuinæ etiam permissionis circa multos, qui cum vno tempore iusti fuerint, tandem damnantur, & imprimis de illis ait, potuisse Deum vel non permittere, vt ita tentarent, vel per gratiam

D ita

ita illorum voluntates munire, vt tentationes superarent. Deinde verò addit. *Vt ergo id non dicam, certè poterat illos Deus præsciens esse lapsuros antequam id fieret aut ferre de hac vita, vbi particula, præsciens, de conditionata scientia est intelligenda, scil. præsciens esse lapsuros, si viuerent, vt probaui, quia si præscientia absoluta supponatur, iam non potest retrocedi (vt sic dicam) auferendo de vita, antequam peccet, eum, qui iam supponitur præuisus, & viuens, & peccans pro tali tempore. Deinde eandem præscientiam supponit ibi August. cum ait magna absurditate cogitari, *Iudicari homines mortuos, etiam de his peccatis, que præsciuit Deus perpetratos esse si viuerent.* Vbi nunquam dicit, Deum non habere illam scientiam, sed illam supponendo, illum abusum reprehendit.*

7. Neque solum scientiam ipsam supponit, sed etiam expresse verbis affirmat, & verbis Christi probat dicens. *Namquid possumus dicere Tyrios, & Sidonios talibus apud se virtutibus factis credere noluisse aut credituros non fuisse si fierent, cum illis ipse Dominus attestetur, quod acturi essent magna humilitatis penitentiam. si in eis facta essent diuinarum signa virtutum.* Vbi iam non expendo sensum verborum Christi, sed solum Augustini sententiam propono, expresse enim testatur illum effectum sub tali conditione futurum infallibili scientia fuisse à Christo cognitum. Denique in c. 10. refert euasione eorum, qui dicebant præsciuisse Deum non solum futuram fidem Sidoniorum, si vocarentur, sed etiam præuidisse postea negaturos fuisse fidem, & ne propterea grauius punirentur, ideo illos non vocasse. Ipse aut non negat talem scientiam, quod erat facillimum, si falsum esse crederet, quod illi supponebant; non tamen id facit, sed acutè replicat; si Deus ex tali præscientia non vocauit illos, ne tandem grauius punirentur, eo ipso sequi, Deum non iudicare hominem ex malis, quæ facturus absolutè non est, licet de illo præsciat, id fuisse facturum, si talis, vel talis conditio permitteretur: & ita semper inuehitur in illum talis scientiæ abusum, nunquam autem in ipsam scientiam.

8. Quarto eandem scientiam attribuit Augustinus Deo in lib. de Grat. & lib. arb. c. 23. vbi inter mysteria diuinæ prædestinationis ponit, *illum baptizatum paruulum in hac vita relinquit, quem præsciuit Deus impium futurum, alium vero baptizatum rapit ex hac vita, ne malitia mutet intellectum eius.* Nam cum de illo priori dicit, præsciuisse Deum impium futurum, necesse est intelligi de præscientia antecedente deliberationem (vt sic dicam) an talis paruulus relinquendus sit in hac vita, necne? nam prius quam Deus decreuisset illi vitam cõcedere, iam præsciebat, illum futurum esse impium, alias nullum mysterium ad prædestinationem pertinens in eo inueniretur, quod Deus permitteret illum viuere, quia non cum præscientia peccati id decerneret, sed potius quasi ignorans pro illo signo, quid ille esset postea futurus: ita vt respectu scientiæ Dei quasi à casu sequatur peccatum ex tali vitæ concessione: ergo vt ibi fit admiratio prædestinationis, seu prouidentia diuinæ, quam Augustinus aspicit, necesse est, vt loquatur de præscientia antecedente secundum rationem, decretum de concedenda vita tali puero: ergo necesse est, vt de præscientia conditionata loquatur: quia ante decretum de vita tribuenda non potest ipsa vitæ diurnitas, seu duratio per absolutam scientiam præuideri, cum pendeat ex decreto Dei: ergo multò minus possunt per absolutam scientiam præsciri peccata in illo vitæ tempore committenda: ergo necesse est loqui de scientia conditionata, vtique sub illa conditione, si in vita conferretur, & cum his, vel alijs auxilijs relinquatur.

9. Neque etiam hic potest dici, esse sermonem de præscientia periculi, & non ipsius impietatis futuræ, vt facile ostendi potest discursu facto in primo testimonio, quia si sit sermo de generali periculo, cum quo omnes nascimur, & viuimus, in eo nullum est peculiare mysterium, cum ratio generalis prouidentia

postulet, vt non obstante illo periculo, homines iuxta cursum, & exigentiam generalium causarum viuere sinantur. Si vero sit sermo de speciali periculo, illud non semper inuenitur in omnibus baptizatis in pueritia, qui postea impiè viuunt, & moriuntur cum solis communibus occasionibus, & periculis, & nihilominus in eis etiam habet locum admiratio August. cur Deus præuidens eorum impietatem futuram reliquerit eos viuere: ergo necesse est, vt loquatur de præscientia certa ipsorum malorum, & effectuum in se, & non in solo antecedenti periculo. Omitto fugam illam alienissimam esse à mente Augustini, & aliorum sanctorum; qui ita loquuntur de hac præscientia Dei sicut de præscientia omnium aliarum rerum absolutè futurarum, vt in alijs locis citatis aperè declarauit Augustinus in tertio testimonio proxime citato.

Vltimò addo omnia loca Augustini, in quibus vocationem efficacem congruam, seu secundum propositum, altam, atque secretam per hanc conditionatam scientiam explicat, quia nimirum Deus præuidet, quæ inspiratio, seu vocatio tali voluntati ita congrua, & apta sit, vt ab ea sit infallibiliter acceptanda. Illa enim præscientia conditionalis est manifestè, nam antecedit voluntatem dandi vocationem, vt ipsemet Augustinus supponit, vnde necessariò includit hanc conditionem, si hæc voluntas ita vocata fuerit, consentiet; & ex suppositione talis scientiæ Deus vult dare talem vocationem. Hæc doctrina habetur sapius repetita, & fusè declarata in Augustino q. 2. ad Simplician. de Prædestinat. Sanctior. cap. 16. & sequentibus. de Dono persever. cap. 8. & 14. de Spirit. & liter. cap. 34. epist. 107. ante medium, & alijs locis in lib. 5. late tractandis.

Ad hæc testimonia respondet Magist. Curiel negando hanc vocationem, vt congrua sit, fundari in dicta præscientia, quia infallibilitas consensus futuri à voluntate sic vocata non potest provenire ex directione talis scientiæ, quod probat ad hominem contra nos, quia futurum sub conditione non ideo est futurum, quia Deus illud nouit, sed potius ideo Deus illud nouit, quia ipsum futurum est, vt nos postea dicemus. Ergo non potest consensus infallibiliter coniungi cum tali vocatione ratione scientiæ, nec potest provenire ex subordinatione principij proximi, scilicet liberi arbitrij sic vocati ad directionem huius scientiæ. Probat e consequentiam, quia alias dabitur vitiosus circulus, quia infallibilitas futuri consensus sub conditione talis vocationis erit ratio, vel conditio necessaria, vt talis scientia sit infallibilis, & è conuerso infallibilitas futuritionis eiusdem consensus sub hac conditione, prouenit ex directione talis scientiæ. Vnde addit hic auctor illam infallibilitatem provenire, aut ex vocatione ipsa, & aliquo modo speciali illius, aut ex efficaci voluntate, vel intentione Dei habentis ita sibi subordinatam, & subiectam humanam voluntatem, vt infallibiliter obsequatur modo suo, & salua libertate.

Sed in primis vndeunque talis infallibilitas proueniat, negari non potest, quin ex sententia Augustini in dictis locis scientia conditionata talis consensus futuri à tali voluntate, si ei talis vocatio detur, omnino infallibilis, & certa præcedat in Deo secundum rationem ad voluntatem dandi homini talem vocationem, & nunc solum tractamus. Nam de modo aut medio, quo illa scientia potest esse infallibilis, postea dicturi sumus. Et quidem quod illa infallibilitas si perfecta sit, vt in scientia Dei esse debet talis, vt implicet contradictionem illi subesse falsitatem, tanta (inquam) infallibilitas non potest in sola vocatione, siue sola, siue cum his, vel illis conditionibus antecedentibus ad consensum fundari; quia esset infallibilitas in causa, quæ non potest fundari in efficacia vocationis, & cause ad determinandam antecedenter voluntatè ad vñ, ita vt non possit resistere, & ita

Non explicatio Euan-gelij, sed sententia prouenit Aug

D August. eandem scientiam Deo prædestinationis ante deo etiam tribuit.

De præscientia certa, non de generali vel speciali periculo agi Augustin

10. Augustini. varijs in locis promissus est.

11. Curiel respondet, & ad hoc minime obijcit.

12. Scientia conditionata diuinam etiam vocationem præcedit secundum rationem, quod non inficitur Curiel.

& ita non potest non tollere libertatem, nec mouere voluntatem modo suo, id est, modo libero, quia in differentia libertatis cum tali determinatione antecedente repugnat, vt ex dictis in precedenti prolegomero conuincitur potest, & in libr. 5. latius est ostendendum. Vbi etiam ostendimus ex eodem principio illam infallibilitatem futuri consensus, si talis vocatio detur, non posse fundari in proposito Dei antecedente, & omnino efficaci, quia quomodo cunque cogitetur infallibilis, & inseparabilis consecutio humani consensus ex illo proposito diuino ex vi solius causalitatis, & efficaciam talis propositi diuini, non potest talis consensus libere ab homine praestari, sed tantum voluntarie, quod, vt dixi, in dicto libr. 5. longo discursu probandum a nobis est, & in sequenti capite aliquid necessario erit dicendum.

signa vidissent. Et subdit inferius. Nos autem etiam si rationem facti, & profunditatem iudicij eius penetrare non possumus, manifestissime tamen scimus & verum esse, quod dixit, & iustum esse, quod fecit. Neque video, quomodo ad tam clara verba Prosperi possint verisimiliter applicari euasiones, quas supra circa ipsa Christi verba retulimus, & refellimus. Et eodem modo possumus pro hac parte allegare Anselmum, Remigium, & Abulensem. Matth. 11. nam exponentes verba Christi modo supra dicto, hanc scientiam in Deo esse supponunt. Item Anselmus Matth. 6. exponens verba illa orationis Dominicae, de hac scientia loquitur, cum ait, Deum per dulcedinem dare gratiam (vtique vocationis, vel auxilij) ei, quem sui non conseruaturum. Simili modo Beda Actor. 16. reddit rationem, cur Paulus, & socij vetiti sunt praedicare verbum Dei in Asia, vt ibi dicitur, Quia sciebat (inquit) contempturos verbum Dei, & quod ad praesentem causam attinet, similem rationem reddit Oecumen. dicens, Quia praesciuit contra Spiritum sanctum pugnantium haeresim ibi esse dominanturam. Et similem doctrinam habet Gregorius homilia 12. in Ezechielem, & homilia 4. in Euang. & Origen. hom. 9. in Leuit.

Infallibilis est conditio nate scientia non fundatur in sola vocatione, & ita infallibilitas futuri consensus.

13. Aug. locutus de scientia qua Deus infallibiliter omnes animarum euentus attingit, & gratias, quos vult, digne.

Ad obiect. Curial. in forma respiciendum asserendo acquisitionem consequentis.

Non committit turculum.

14. Eadem veri. in probatur ex alijs Patribus.

Relinquitur ergo necessario dicendum esse, locutum esse Augustinum de scientia, per quam Deus veritatem ipsam in omnibus rebus infallibiliter attingit, quam intuens gratis decernit dare suis electis vocationes illas, quas prauidit habituras esse effectum, id est, habituras effectum inducendi voluntatem electorum ad consensum, si illis tribuantur. Neque video, quam vim habet ad hominem contra nos obiectio facta. Respondemus enim concedendo antecedens, nimirum Deum scire illam conditionalem esse veram, quia voluntas hominis cum tali vocatione ita determinanda est, & non est conuerso. Circa consequentiam autem aduertimus committi aequiuocationem, quam statim explicabo: nam licet consecutio nostri consensus non fundetur in illa scientia, nihilominus in executione verum est, infallibilitatem diuini propositi absoluti posse fundari in illa scientia non tanquam in causa, sed tanquam in conditione necessaria, vt diuina voluntas, nec feratur in incognitum, nec sine certo, & infallibili medio absolute intendat aliquid, quod esset contra diuinam sapientiam, & prudentiam. Vnde attende etiam caueda aequiuocatio, quae in argumento committitur transendo tacite a proposito absoluto Dei ad consensum humanae voluntatis. Nos enim non dicimus consensum voluntatis humanae infallibiliter esse coniungendum tali vocationi ratione praescientiae, nam illa coniunctio semper supponitur futura ex parte obiecti ex libera determinatione voluntatis creatae cum diuino auxilio in dicta conditione concluso. Sed dicimus ex parte voluntatis diuinae requiri cognitionem illius futuri sub tali conditione, & quod cognitio illa sit infallibilis, vt possit voluntas Dei determinari absolute ad volendum, vt homo credat, & vt habeat auxilium, cum quo efficaciter operaturus est. Quapropter cum in argumento subinfertur, ergo non potest consensus infallibiliter coniungi vocationi ratione praescientiae, nec ex directione illius facile potest totum concedi, quia non est contra nos, nec ad causam refert, quia nihilominus potest illa praescientia esse necessaria ad directionem suo modo voluntatis diuinae, vt possit dare congruam vocationem, cui vult, & quem vult praeligere ad credendum, verbi gratia, quia iam habet in sua praescientia medium infallibile, quo suum propositum exequi potest. Et ita nullus circulus committitur, quia infallibilitas futurationis nunquam in re prouenit ab hac scientia, sed solum secundum ordinem rationis absolutum decretum Dei prouenit ab hac scientia tanquam a proponente voluntati diuinae obiectum tali proposito accommodatum. Et hac sine dubio fuit mens Augustini in citatis locis.

Præterea Nemesius lib. de Natur. homin. ca. 4. §. 15. Euripides in fine vti Deum hac scientia ad perfectam prouidentiam satis aperte docet, dicens, Prouidentia res humanas non solum ex his, quae sensibus notantur, sed etiam ex sua, & propria praecognitione administrat. Hoc autem intelligi de praecognitione conditionata, declarat dicens: Cum enim Deus non nesciat bono viro expedire pauperem esse, eiusque sensumopes si dentur, deprauaturus, vtiliter eum in paupertate sine viuere. Ac qui opulentus est, sepe importuniorum fore videns, si seget ad latrocinandum enim, aut alia quadam grauius facinora animam adungeret potiri illum opibus permittit. Et concludit. Nos enim nihil rerum venientium praesentientes, & ea, quae instant, tantum expectantes, non recte de his quae in rebus humanis eueniunt, iudicamus. At Deo erant futura, tanquam praesentia sunt. Quae vltima verba de eadem praescientia conditionata, de qua expressè fuerat loquutus, sine vlla tergiversatione intelligenda sunt, & de eadem ait, longe esse ab hominibus, & ideo nos sepe amare illa, & procurare, quae habita futura nobis sunt in ruinam, quia praescire non possumus, quid euenturum sit, si illa obtineamus, quae conditionata scientia est. De Deo vero ait, etiam haec futura illi esse praesentia. Et reuera hic videtur communis sensus, & conceptus hominum, praesertim de Deo, & de se ipsis. Nam, quia fideles ignorant, an diuitiae, vel scientia, vel dignitas, aut quid simile illis futura sit occasio peccandi, ad Deum accedunt orantes, vt si ea de causa peccaturi sunt, talem statum, vel conditionem ab eis auertat, supponentes profecto non ignorare Deum, quid ipsi acturi sint, si in tali munere, vel statu constituantur; neque ita orant praesumentes de Deo coniecturalem cognitionem, quam daemon, vel etiam ipse homo ex parte habere potest, sed magna fiducia orant, nihil de certissima praescientia diuina dubitantes. De praescientia (inquam) quae praedicat absolutam futurarum rerum dispositionem, & quae potest esse ratio scie, vel aliter de euentibus absolute futuris disponendi. Nam quia nos vti illa non possumus ad nostram prouidentiam, quia, vt dicitur Ecclesiast. 7. Ignorat homo, quid conducatur sibi in vita sua, ideo ad Deum accurrimus, quem omnia talia futura scire non dubitamus. Inde enim videtur illa oratio profecta. Cum ignoremus, quid agere debeamus, hoc solum habemus residui, vt oculos nostros dirigamus ad te. 2. Paralip. 20.

15. Nemesius primo de conditionata scientia nos docet.

Scientia conditionata in quorundam oratione fidelium, vt infallibilis supponitur, & exercetur.

Præterea est egregium Cyrilli testimonium ad 16. idem confirmandum libr. 9. in Ioannem c. 10. vbi varias mouet quaestiones, cur Deus futurorum praesciens hoc, vel illud faciat, quae non possunt, nisi de praescientia conditionata intelligi. Prima est. Si omnia scire Christus creditur, cur Iudam, qui futurus erat proditor, elegerit, cui, multis alijs propositis, respodet, quia multa similia

familia occurrunt, si de his, quæ à Deo facta sunt, ita velimus inquirere. Vnde ait. *Quid. n. prohibebit incurrere Deum, ac dicere cur in Regē Saulem elegisti, quæ sciebas gratia tuam esse specturum? imò cur primum à terra hominem formasti, quem non ignorabas mandata tua non servaturum? Ascendet hac oratio etiam in superiora. Cur enim Angelorum naturam creasti, cum vt Deus præuideris futuram nonnullorum rebellionem? Ad quas quæstiones non respondet negando talem scientiam in Deo, sed illam supponendo ex libertate arbitrij, & alijs causis diuinæ prouidentia rationem reddendo. Illa autem præscientia non potest esse coniecturalis, vel in dispositionibus talium personarum. Quia in Angelis, & primo homine erant optimæ dispositiones ad bonum potius quam malum eligendum, nec erat in eis aliqua praua dispositio, vel inclinatio ad malum, in qua talis coniectura fundari possit; fuit ergo præscientia certa veritatis futuræ, & Deo præsentis. Atque eandem quæstionem de creatione malorum Angelorum cum præscientia peccati eorum mouet D. Hierony. Dialog. 3. contra Pelagian. non longe à princip. & respondet, vis audire rationem. Deus præsentia iudicat, non futura. Nec condemnat ex præscientia, quem nouerit talem fore, qui sibi postea displicat. Quæ perfectò non nisi de conditionata scientia vera simpliciter esse possunt.*

D. Damasc. facit aperte de conditionata scientia loquitur

Item idem interrogat Damasc. Dialog. contr. Manichæos. parum ante mediū & respondet. *Eximia quedam, ac singularis bonitas in causa fuit, cur eum procrearet. Sic enim secum loquitur est. Quandoquidem iste malus futurus est, omniaq; quibus eum afflito, bona perditurus, egone quog; eum bono profus spoliabo, ac delebo? Minime. Verum quamuis ipse improbus futurus sit, tamen eum nō ita multabo, vt mei participes non sit, verum bonum vnum ipsi tribuam, nempe vt essentia ratione, me ipsi impertiam, hocque nomine, quod sit, in boni mei partem, vel inuitus, veniat. Per quæ verba euidenter affirmat Damasc. habuisse Deum hanc conditionatam præscientiam de peccato Angelorum prius ratione, quam haberet decretum creandi illos, & non obstant illa voluisse illos creare propter bonitatem suam, & quia non punit peccata, priusquam fiant, nec decernit pœnam propter illa, donec absolute futura esse præuideat, nec eius bonitatem malum vincere potest, vt idem Damasc. dixit lib. 4. de Fide c. 22. Et similis quæstio tam de Angelo, quam de homine in statu innocentia tangitur à Gregorio Nysseno in Oration. catechetica cap. 7. & nomine Chrysoctomi in homil. de Adam, & Eua in tom. 1. vbi eandem præscientiam supponere videtur, quamuis non tam clare, quin possit aliquis tergiversari. Deniq; similem quæstionem, seu obiectionem à Marcione refert Tertullianus lib. 2. contra illum. c. 5. & constanter contra illum hanc præscientiam cum bonitate, & potentia Dei coniunctam docet, ostendens nō esse contrarium diuinæ bonitati, imo illi valde consentaneum, non obstante præscientia peccati futuri in homine, si tali modo crearetur, illum creare, simul permittendo peccatum sub tali conditione præuisum; non potest enim totus ille discursus de alia præscientia intelligi. Vnde cap. 7. expresse dicit. *Sed etsi præscierat male hominem institutione sua vsurum, quid tam dignum Deo, quam gratias, quam fides institutionum qualiumcunq;.**

17. August. C. 44. quæstionibus.

Ad hæc vero testimonia respondet quidam vir doctus hos Patres non loqui de præscientia conditionata, sed de absoluta, quia hæretici, vel ethnici, quibus respondent, de hac scientia loquebantur, non enim erant tam subtiles, vt de altera cogitarent, neq; ad obiectiones illorum erat necessaria: sic enim argumentabantur. Si Deus non præsciuit peccatum Adæ, non est perfectus; si præsciuit, non est Adæ imputandum peccatum, quia illud vitare nō potuit; ita enim refert argumentum Hieronymus lib. 3. contra Pelag. circa principium, & optime intelligitur de absoluta scientia visionis. Vnde Sancti respondent habuisse Deum præscientiam, & nihilominus Adæ in se imputari, quia præscientia illi peccandi necessitatem

non imposuit. Hæc vero responsio diminuta est, & licet alicui loco possit accommodari, non tamen omnibus. Tribus enim modis fit illa obiectio, vel quæstio. Primo in sensu prædicto, in quo sine dubio loquitur Hieronymus. Et sine dubio intelligitur optime de absoluta scientia, & ideo nos illo testimonio; & similibus non vtimus. Secundo fit illa interrogatio de præscientia peccati antecedente voluntatem creandi, nō vero de futuro in effectu, sed de possibili; id est, cur Deus præsciens hominem peccare posse, illum creare voluit, & dare præceptum, exponendū illum tali periculo, & nō præueniendo illum, ne peccare posset. Et in hoc sensu tractat quæstionem Basil. hom. 9. ex varijs. Quod Deus nō sit auctor malorum, versus finem. Et sic est illa quæstio præsentis instituto non deseruit, & ideo non allegauit illum locum Basilij. Et in eundem sensum trahi potest Auctor homiliae de Adam, & Eua. Tertio mouetur quæstio de præscientia peccati non tantum possibili, sed etiam futuri, & quæ secundum rationem antecedat in Deo voluntatem creandi hominem, & dandi præceptum, ac permittendi peccatum, & in hoc sensu euidenter procedit quæstio de scientia conditionata, vt satis ostensum est, & prædictus auctor non negat, sed negat in hoc sensu esse vel propositam quæstionem ab ethnicis, vel admissam, & tractatam à Patribus.

Contrarium autem constat euidenter ex verbis Marcionis apud Tertullianum in dicto ca. 7. sic enim obiebat. *Si Deus bonus, & præsciens futuri, & auertendū mali potens, cur hominem, & quidem imaginem & similitudinem suam, imò & substantiam suam per animæ scilicet censuram, passus est labi de obsequio legis in mortem, circumuentum à diabolo? Si enim & bonus, qui euenire tale quid nollet, præsciens, qui euenturum non ignoraret, & potens qui depellere valeret, nullo modo euenisset, quod sub his tribus conditionibus diuinæ maiestatis euenire non possit. Quod si euenit, absolutum est contrarium Deum neque bonum credendum, neque præsciens, neque potentem. Ex quorum tenore verborum constat, ipsum loqui de præscientia peccati non possibili tantum, sed etiam futuri, vt expresse dicit, & postea Tertullianus in toto discursu supponit, & admittit. Item constat loqui de præscientia antecedente voluntatem creandi hominem, & permittendū peccatum eius, quia ex illa præscientia cum potentia, & bonitate inferret hæreticus non debuisset Deum tale peccatum permittere. Vnde vltimo constat illum non voluisse ex præscientia inferre, peccatum fieri necessario, ac proinde non esse peccatum: sed potius supponendo illud esse malum, & peccatum inferrebat; quandoquidem Deus illud non euitauit, cum posset, & præsciret, illi esse imputandum, ac proinde non esse bonum. Et ad hunc sensum argumentationis respondet Tertullianus Deum esse summum bonum, etiam si præsciens futurum peccatum, & potens illud impedire, voluerit illud permittere, quia non Deo, sed voluntati hominis imputatur. Similis quæstio est apud Damascenum in dicto Dialogo nam obiectio Manichæi erat. *Quid autem esset, cur Deus, cum diabolus malum fore prænosset, eum procrearet; Vbi constat non argumentari Manichæum ex præscientia contra libertatem arbitrij, sed contra bonitatem DEI volentis creare Angelum, quem præsciebat futurum malum; ergo loquebatur de præscientia antecedente voluntatem creandi Angelum. Et in hoc sensu respondet Damascenus, non quidem, quod præscientia tollat libertatem, sed quia non iudicauit expedire priuare Angelum omni participatione bonitatis suæ, etiam si præcideret illum male fuisse illa vsurum, vt in verbis supra relatis manifestum est. Denique apud Cyrillum euidenter distinguuntur quæstiones, cur Deus elegerit Iudam, quem præsciebat lapsum; & cur Iudæ ad culpam imputetur, quod vi præscientiæ factum erat. Et nos non sumimus argumentū ex posteriori quæstione, sed ex priori, quam necesse est intelligi de præ-**

Tripliciter accipitur quæstio facta

18.

Echuii, & hæretici pro- poquerant quæstionem allatam, cui conditionata scientia Patres responderunt.

Simili quæstio Manichæorum.

Damascen. conditionata respondet.

Euidenter constat ex verbis Cy- rilli.

de præ-

de præscientia antecedere electionem, ac subinde electione quoad executionem eius in tempore factam, sed etiam de æterno proposito, quia non loquitur de malo, quod iam Iudas commiserat, quando vocatus est, sed de malo futuro post temporalem electionem, & ab æterno præuiso ante propositum talis electionis, sub ea conditione, quod si eligeretur, tale malum esset commissurus. Præterquam quod ibi etiam adiungit Cyrillus interrogationem de Angelo, & homine, cur creati sint, etiam si præscirent futuri mali? & ratio interrogationis non est, quia hoc repugnet libertati, sed quia repugnare videtur diuinæ bonitati, & ideo dixit ibidem Cyrillus, quod huiusmodi interrogationes sunt quædam accusationes contra Deum, cuius sapientiam, & bonitatem defendit, quia ipse optime fecit constituendo Angelum, & hominem liberum, unde libertatem supponit, neque illam defendit, quia argumentum non fiebat contra illam ex absoluta præscientia. De his ergo, & similibus locis, quæ accurate distinguenda sunt, dubitari non potest, quin in eis sit sermo de præscientia conditionata.

talem præscientiam: nunquam autem id faciunt Evangelici prædicatores, magnum enim fuisse scandalum hominibus interrogantibus, neque etiam id fecerunt unquam Patres, ut vidimus.

CAPVT IV.

Neque in Augustino, neque in alijs Patribus aliquid contra perfectionem diuinæ scientiæ conditionatam reperiri.

Non obstantibus omnibus Augustini testimonijs, quæ in præcedenti capite adduximus; defensores contrariæ sententiæ proclamant hanc scientiam reiectam esse ab Augustino, & Prospero, tanquam fundamentum Semipelagianij; Pelagianioris. Imò addunt aliqui, etiam Arianos illam scientiam adinuenisse ad suum errorem explicandum ex quadam epistola Alexandri Episcopi Alexandrinij ad Alexandrum Episcopum Constantinopolitanum, ubi Alexander refert Christum factum esse filium Dei eximium per gratiam, esseque in nostra potestate filios Dei fieri non aliter, atque ille factus est, Scripturam namque esse filios genui, & exaltari. Et addit. At cum illis obiceretur sententia, que sequitur. Et ipsi præcuerunt me, &c. cum, Deum cum præscientia, & præsentatione prænouisse, nequam ipsum aspernaturum, idcirco ex omnibus elegisse. Sed si attente leguntur sequentia, & locus Psalmi, quem illi hæretici male allegabant, Dilexisti iustitiam, & odisti iniquitatem, propterea vnxit te Deus, &c. facile intelligitur loquutos fuisse illos hæreticos de præscientia absoluta futurorum operum Christi. Sed esto fuerint loquuti de conditionata, quid nostra intentio est, qui non solum istis, sed etiam pluribus hæreticis notam fuisse hanc scientiam, ut dixi, supra demonstrauimus. neque propter illam isti damnantur, sed quia illa male vsi sunt. Nec est sanum consilium prudentis alius viri, ut scientiam consentaneam diuinæ perfectioni Deo negemus, ut hæreticis resistamus. Nam sicut non sunt faciendæ mala, ut eueniant bona, ita non est neganda vna veritas, ut alia defendatur. Alioqui negetur scientia absoluta futurorum meritorum, quia Pelagianij dixerunt ex illa prædestinari homines: tollatur gratia efficax, quia Caluinistæ ad negandam libertatem illa vsi sunt; essetque illud consilium potius adhibendum ad non introducendam prædeterminationem physicam, propter difficultatem maximam, quæ est in constituenda differentia inter illam, & efficaciam motionis necessitante, quam ponit Caluinus. Igitur quidquid hæretici senserint, videamus an Augustinus impugnando Semipelagianos à priori sententia circa hanc scientiam recesserit. Vnus enim, vel alter locus est apud Augustinum, qui nonnullam difficultatem habeat, quia contra Semipelagianos disputans non solum videtur eos reprehendere, quod hac scientia malè uterentur, sed etiam quod ad suum tuendum errorem illam falso confingerent. Nam in libr. de Prædestinat. Sanctorum cum in cap. 12. & 13. impugnasset tantum illius scientiæ abusum, in cap. 14. etiam ipsam scientiam refellere videtur; exponens enim locum Sapient. 4. Raptus est, ne malitia mutaret intellectum eius, ait, Dicitur etiam secundum pericula vite huius, non secundum præscientiam Dei, qui hoc nouit, quod erat futurum, non quod futurum non erat, id est, quod ei mortem immaturam fuerat largiturus, ut tentationum subtraheretur incerto, non quod peccaturus esset, qui manserit in tentatione non esset. Et libr. 1. de Origin. anim. cap. 12. similem tractans questionem postquam argumentatus est contra abusum talis scientiæ, etiam illa daretur, auget responsum, etiam scientiam ipsam refellendo, sic enim ait. Quid, quod ipsa eximantur omnino præscientia, si quod præscitur, non erit? Quomodo enim rectè dicitur præsciri futurum, quod non est futurum? Quomodo ergo puniuntur peccata, quæ nulla

19. Tollitur admiratio de ethnicis, & hæreticis cognoscentibus in Deo conditionatam scientiam.

Distinguenda cogitatio, an sit à cognitione quid, vel quomodo sit.

Ex historia partim in vita P. E. Xauer, partim in epistolis indicantur Indici ethnicis suis questionibus conditionatam supponere sententiam.

eniam non falsam conditionatam res negant, nec unquam Patres.

Proposuit loca Augustini, que apparent contra hæreticos, qui conditionatam scientiam maximo suscipiunt, ut dicitur. Hæreticorum sunt animi, quia conditionata præscientia vsi sunt, sed quia male vsi sunt.

Non est neganda vna veritas, ut alia defendatur.

nulla sunt, id est, quæ nec vita ista nondum incipiente commissæ sunt ante carnem, nec morte præueniente post carnem? Et tibi modo videtur sentisse de hac scientia Prosper in epistola ad Augustinum, ubi referens, ac reprehendens phantasiam Semipelagianorum, primum eos arguit, quod gratiam, etiam præuenientem, in præfenti subijcerent meritis sub conditione futuris. Deinde addit. *Sed in tantum commentitijs meritis electionem Dei subijciunt, ut quia præerita non extant, futura, quæ non sint futura, constringant, nouo quæ apud illos absurditatis genere, & non agenda præscita sint, & præscita non acta sint.* Denique Damascenus etiam contra Manichæos in fine, de solis effectibus aliquando futuris dicit esse præscientiam. *Nam si facturi (inquit) non essemus, nec ipse quidem quod futurum esset, prænosceret.*

2. *Æquiuocatio præscientiæ tollitur. Quid sit verbum præsciendi explicatur, quomodoque ab August. acceptum hic.*

Præscientia hic proprie & absolute est rei, quæ sine dubio futura est scientia præhabita.

Respondetur totam hanc obiectionem in æquiuocatione vnius vocis, *præscientiæ*, positam esse, nam quod ad rem attinet, verisimile non est illos Patres sibi fuisse contrarios, & Augustinum præcipue vno verbo obiter dicto voluisse destruerere, quod tam expresse, tantaque asseueratione in alijs multis locis docuerat. Dicimus ergo verbum *præsciendi* sumptum propriè, & in rigore dicere habitudinem ad rem in tempore futuram, dicit enim antecessiorem æternitatis ad tempus. Ita docet Damascenus supra, definiens enim, quid sit prænotio, ait, *Prænotio est, quæ futura sunt, antequam in ortum prodeant, nosse*: nam in verbum prænotio, seu *præscire* illa particula, *præ*, non dicit habitudinem ad alios actus, vel ad res alias, sed ad obiectum ipsum præscitum. Vnde dicit antecessiorem secundum existentiam realem aliquam futuram, quæ in Deo est antecessio æternitatis ad tempus. De præscientia ergo in hac proprietate sumpta dixit Augustinus in priori loco citato de Prædestina. Sanctorum, sententiam illam Sapientis, *Raptus est, &c.* intelligendam esse secundum pericula vitæ huius, non secundum præscientiam, utique propriam, quæ est rerum aliquando futurarum: non excludit autem, quin possit, & debeat intelligi de his periculis vitæ, in quibus malitia mutaret intellectum hominis iusti. Nam (vt iam dixi) si talia non sunt pericula, sola ratio periculi, non esset sufficiens ad exaggerandam præmaturam mortem, vt specialem gratiam, præsertim in omnibus iustis, qui in infantia, aut pueritia, vel intra quoddamque breue tempus rapiuntur. Nam in istis non est tantum periculum, quin suppositis communibus auxilijs gratiæ ex vi causæ, & libertatis sit æque contingens ad vtrumlibet, quod iste mutetur, vel quod perleueret, & crescat in sanctitate. Ergo si anticipatio mortis solum est ex præscientia periculi, profectò etiam est cum contingentia maioris sanctitatis: ergo etiam erit contingens, quod illa mors, vel maius bonum, vel malum impediatur; ergo similiter est contingens, & incertum, an sit gratia necne; neque Deus ipse poterit hoc certo cognoscere, ac determinatè, quomodo talis homo, vel puer vitam suam, vel illius reliquum tempus esset instituturus. Multo ergo melius locus ille de certa cognitione malitiæ futuræ sub conditione intelligitur, & saltem Augustinus hanc intelligentiam non excludit, sed solum veram, & propriam præscientiam respectu eorum, quæ nunquam futura sunt.

3. *Ex August. mens Aug. agnoscat.*

Obiectio.

Potest autem hæc expositio suaderi, tum quia est necessaria, ne Augustinus sibi ipsi contrarius sit, tum in alijs locis, tum in eodem libro in cap. 9. vbi illam scientiam ipse supponit, vt vidimus, & in cap. 16. & sequentibus per illam explicat uocationem congruam: tum ex verbis, quæ statim subiungit Augustinus. *Non secundum præscientiam Dei, qui hoc præscit, quod futurum erat, non quod futurum non erat, id est, quod ei mortem immaturam fuerat largiturus, vt tentationum suberaberetur incertitudo, non quod peccaturus esset, qui mansurus in tentatione nõ esset.* Quæ omnia pertinent ad præscientiam rerum, quæ aliquando futura sunt. Dices iuxta hanc expositionem vitiosum, & æquiuocum esse pro-

cessum August. contra Semipelag. Nam illi bene sciēbant non præscire Deum aliquando esse futura opera, quæ puer mortuus in infantia operaretur, si viveret; ergo non rectè contra illos argumentatur ex eo, quod illa non sit vera præscientia, id est, absoluta. Respondeo in hoc errasse, & propriam vocem ignorasse Semipelagianos, quia in operibus nunquam futuris rationem meriti, & demeriti constringebant propter solum prænotionem eorum. Ad hoc ergo refellendū ait Aug. illam prænotionem non esse propriam præscientiam, quæ ad meritum, vel demeritum sufficit, quæ meritum, & demeritum actuale (vt sic dicam) quod possit esse ratio fundandi præmium, vel pœnam per diuinum iudicium conferendam, non potest fundari in opere absolutè tantum possibili, etiam si cognoscatur vt futurum sub conditione, sed fundari debet in opere existente, vel saltem realiter futuro in aliquo tempore, quæ si pœna, vel præmium absolutè dandum decernitur, & opus malum, vel bonum absolutè esse, vel futurum præsciri necesse est. Et ideo Semipelagiani admittentes verum meritum in obiecto talis cognitionis, in re ipsa affirmabant esse veram præscientiam rei aliquando futuræ, licet id fore ignorarēt, & ideo merito redarguuntur ab Aug. quia illa non sit præscientia propriè dicta, & ideo ad meritum non sufficit. Et hoc est, quæ etiam ait in alio loco de Animæ origine. *Exinanitur omnino præscientia, si quod præscitum non erit, Exinanitur (ait) non quoad omnem rationem scientiæ, sed quoad propriam rationem scientiæ, quæ necessaria est, vt in eius obiecto possit vera ratio meriti inueniri.* Et ita etiam exinanitur quoad hoc, vt in illa possit ratio meriti fundari. Et ideo subdit. *Quomodo enim rectè dicitur præsciri futurum, quod non est futurum.* Vbi pondero particulam, *Quomodo rectè dicitur*, per quam significat, non inprobari absolute, sed quatenus opus per illam præscitum, tanquam aliquid vera futurum, æstimetur, vt pote præmio, vel pœna dignum. Vnde rectè adiungit. *Quomodo ergo puniuntur peccata, quæ nulla sunt, id est (vt exponit) quæ nunquam committentur post carnem, vt in morte pueniente.* Intèrio ergo Aug. in illis locis est illam scientiam non quidem non esse, sed esse quandam simplicem intelligentiam, in cuius obiectum nulla ratio meriti fundari potest, & ita non esse veram præscientiam, quæ interdum ad rationem meriti, & ad præmium anticipatum sufficit, interdum vero ad præiudicium, & prædefinitionem alicuius pœnæ.

Solutio. Præscientia operis nunquam futurum non sufficit ad meritum, vel demeritum.

Et per hæc responsum est etiam ad Prosperum, quem alibi hanc scientiam conditionatam in Deo cognouisse iam ostendimus; in alio ergo non scientiam, sed abusum eius reprehendit, fundandi nimirum in ea commentitijs merita, vt rectè vocat, *constringendo futura, quæ non sunt futura*, id est, assignando illis meritum, ac si verè, & absolute futura essent, cum tamen simpliciter futura non sint, & si sub conditione sint futura. Et in eodem sensu infert tanquam absurdum, quod non agenda præscita dicantur, vtique tanquam vera merita, ac subinde tanquam vere futura, ex quo etiam sequitur aliquid absurdum, scilicet, *vt præscita non acta sint*: præscita nimirum sub eadem ratione, id est, vt vera merita, quia implicat sic præsciri, & non esse futurum aliquando, vt diximus. Damascenus autem nulla indiget expositione, quia ibi proposuit explicare proprietates harum vocum *prædefinitio prænotio, & aliarum*: & prænotionem ita describit. *Prænoscere est, ea, quæ futura sunt, antea nosse, vbi clare limitauit vocem illam ad scientiam, quæ antecedit duratione, vel æternitate rem in tempore futuram.* De hac ergo præscientia loquens merito subiungit. *Si facturi non essemus, nec ipse quod futurum non esset, prænosceret.* Quamquam hæc verba, si rectè spectantur, cum proportione in scientia conditionata verum habent: nam si voluntas sub tali conditione posita hoc factura nõ esset, neque illud futurum sub conditione cognoscerecur. Sensus tamen Damasceni est, quem diximus. Atque hæc

Intentio August. Conditionatam non esse præscientiam, quæ ad anticipandum præmium sit satis.

4. *Prosper. & Damasc. explicantur.*

Doctrina Damasceni etiam conditionatam conuenit.

De ex suppo-
sitione loqui-
tur.

Testimonia
Augu. retor-
quentur.

10.
Ante condi-
tionatam sci-
entiam pravi
operis, vel in
ipsa obiecti-
ue non datur
in Deo decre-
tum.

conditionata. Possimus autem illa testimonia retor-
quere, quatenus in eis, præsertim in priori, docet Au-
gust. bona opera, quæ Deus speciali gratia facit in no-
bis, præsciri à Deo, supposita eius electione, seu præ-
destinatione, opera autem mala non ita cognosci. Si
enim hoc verum est in absoluta præscientia, etiam er-
rit verum in scientia conditionata: ergo saltem illa
non possunt cognosci in decreto absoluto ex parte
Dei, licet sit ex parte obiecti conditionatum: quia
neutro modo potest Deus ex se velle, aut prædestina-
re peccatum. Nec valet distinctio de peccato pro ma-
teriali, vel pro formali, quia Augustinus etiam de ip-
sa voluntate non credendi negat esse ex proposito Dei.
Præterquam quod non potest habere locum illa di-
stinctio ubi malitia est inseparabilis ab actione præ-
destinata, seu prædefinita, vt iam probatum est, & in
l. 3. iterum est dicendum.

Quocirca ante præscientiam conditionatam futu-
ri operis pravi non solum non est necesse vt antecede-
dat in Deo decretum, in quo possit tale decretum sic
præsciri, verum etiam neq; in conditione ipsa potest
obiectiue includi tale propositum. Quamuis enim
necesse sit ibi includi aliquod decretum Dei, quia sine
aliqua libera Dei determinatione non potest aliquis
effectus esse futurus: nihilominus non potest illud
decretum esse tale, vt in illo cognoscatur esse futurus,
siue absolute, siue sub conditione, seruata proportio-
ne, & partitione, quia neq; ante, neq; post scientiam
conditionatam, neq; in ipsa, seu obiecto eius potest
dari decretum prædefiniens actum, sed permittens,
& offerens generalem concursum, in quo solo non
potest cognosci futurus actus, nisi simul cognoscatur
determinatio, & cooperatio libera voluntatis homi-
nis, vt præsens obiectiue vel simpliciter, vel sub con-
ditione. In bonis autem licet ante scientiam condi-
tionatam non possit antecedere propositum præfinitiuum,
& omnino absolutum ex parte Dei, ne libertas lædatur,
tamen supposita conditionata scientia, potest optime antecedere ante absolutam præscien-
tiam eiusdem futuri: quia cum sit de bono obiecto
non repugnat Deo, & cum supponat vsum libertatis
præuisum, non tollit illum, sed purificat conditione,
& illi accommodat vocationem, per quam in fallibili-
ter, & libere compleatur, vt latius in l. 5. dicturi su-
mus.

CAPVT V.

*Deum habere conditionatam scientiam futurorum
ante decretum liberum suæ voluntatis secundum ra-
tionis ordinem, nec posse talem scientiam in tali de-
creto fundari, ex eisdem Scripturæ & Patrum
testimonijs ostenditur.*

Assertio no-
stra.

1. Non possimus ratione confirmare sententiam no-
stram, nec modum, quo talis scientia in Deo est
concienda, explicare, nisi prius hoc punctum, in
quo ab auctoribus prioris sententiæ, qui nobiscum
in asserenda ipsa scientia conueniunt, dissenti-
mus, diligenter expendamus, quod maxime ex eis-
dem testimonijs Scripturæ, & Patrum à nobis præ-
standum est, & obiter aliquas rationes attingemus.
Dicimus ergo eisdem testimonijs tã Scripturæ, quam
sanctorum Patrum posse sufficienter probari hanc
præscientiam, quæ in Deo est, non fundari in decre-
to libero Dei, sed esse priorem illo secundum ratione,
vel independentiæ, qui inter actus solum ratione di-
stinctos inueniri potest, quia nimirum potest talis
præscientia esse sine tali proposito, vel omnino, vel
saltem sine illo, vt priori, in quo fundatur.

2. Hoc probamus primo ex verbis illis Christi, *Sim*
Probatum ex Tyro, & Sidone, &c. nam supponendo quod sint dicta

ex certa præscientia conditionata, vt illi auctores, cū
quibus nunc disputamus, admittunt, nullum potest
cogitari propositum Dei liberum, & secundum ratio-
nem antecedens, in quo illa nitatur. Respondent au-
tem illam scientiam habuisse Deum propositum ex par-
te sua absolutum, & efficacem, licet conditionatum ex
parte obiecti dandi hominibus Tyris, & Sidonis, auxi-
lium efficacem ad agenda poenitentiam, si in eis talia
signa fierent (quidquid tale auxilium efficacem sit) & in
illo proposito cognouisse illam conditionalem, quia
ratione illius habebat infallibilem veritatem, neq;
liter illam habere potuisset. Sed, vt omittam, tum q-
tale propositum conditionatum, & liberum in tali
casu, & materia gratis contingitur: tum etiam quod
ille modus præscientiæ repugnat cum contingentia
veritatis cognita, de quibus in disursu capitis gene-
ralius dicemus: specialiter repugnat illa responsio in-
tentioni Christi in illo loco, & circumstantijs prædi-
ctionis eius. Quia si immerito Christus exprobrasset
Iudeos comparatione gentilium, si isti essent conuer-
tendi per aliud auxilium, quod non dabatur Iudeis,
sine quo non stabat Iudeos conuertere: sic enim Iudæi
iustam responsionem habuissent, qua reprehensionem
declinarent, & causam disparitatis in ipsum Christum
reijcerent. Quin potius dicere possent frustra, & sicte
tantam vim in signis, & virtutibus posuisse, etiam si
coniunctas haberet inspirationis illis externis signis
proportionatas, si alia Dei voluntas absoluta non ac-
cedat, per quam voluntas audientis determinetur,
quia sine hac parum illa omnia valent, & hæc sine tot
signis, & virtutibus sufficeret.

Igitur listendum est in illis virtutibus, & præueni-
entibus auxilijs, quæ Iudeis data sunt, ita vt illa ver-
ba Christi, *Sim Tyro & Sidone factæ essent virtutes, quæ sa-*
ctæ sunt in te, præcise, & exclusiue intelligantur: nam si
aliquid aliud, & efficacius dandum Tyrijs, & Sido-
nijs Christus subicit, non est sincere loquutus, nec
iustam obiurgationem Iudeis obiecit. Sed ad hoc et-
iam respondent obiurgatos comparatione gentiliū,
non quia non fuisset tunc maius, & efficacius internū
auxilium dandum gentibus, sed quia Iudæi indigno-
res ad illud recipiendum se reddiderunt. Hæc autem
responsio textus, aut intentioni Christi consentanea
non est: quia non de prioribus peccatis, sed de præ-
senti obduratione, & incredulitate eos obiurgabat:
neq; reprehendit Iudeos propter præcedentia pecca-
ta, vt prius commissa, sed propter duritiam cordis,
& firmam ad sua peccata adhesionem voluntariam,
quam tunc habebant, & quam non habuissent Tyrij,
& Sidonij, si apud illos signa fierent. Præterquã quod
illa euasio non potest accommodari ad auxilium effi-
cax, quacumq; ratione explicetur. Nam si consistat in
phyfica Dei prædeterminatione, vel in sola absoluta
Dei voluntate, neutra pendet ex dispositione homi-
nis, vt lib. 5. ostendimus, & ideo nec datur propter
dignitatem hominis, nec propter indignitatem neg-
gatur. Et quamuis aliquod auxilium ex se efficacem
negaretur propter præcedens peccatum; hoc ipsum re-
uocandum erit, iuxta illam sententiam, in præuiam
voluntatem, & determinationem Dei, quam pro so-
lo suo arbitrio facit. A qua semper sumi posset suffi-
ciens excusatio talis exprobrationis, vt in l. 3. late dice-
mus. Si vero auxilium efficacem consistit in vocatione
congrua, hæc supponit scientiam conditionatam, vt
in superiori capite dicebam, & quando vocatio non
est efficacem, id non prouenit ex Deo, sed ex homine, &
non prouenit formaliter (vt sic dicam) ex præceden-
tibus malis meritis, sed ex actuali repugnantia, quã
homo præbet vocationi. Hanc ergo præuidit Christus
non fuisse futuram in Tyrijs, & Sidonijs, & ideo vo-
cationem, si daretur, futuram fuisse in illis congruam.
Sed de his latius in citato loco l. 5. vbi August. & alio-
rum Patrum auctoritate vim, & efficaciam huius lo-
ci confirmabimus, & has euasiones vanas esse osten-
demus.

Secundò

4.
Probatur
ex autoritate
Hominum
1. Reg. 23.

Secundo argumentamur ex alio principali loco, & reuelatione facta Dauidi. 1. Reg. 23. de aduentu Saulis in Ceilam, si Dauid ibi expectaret, & traditione viro- rum Ceilae, si Saul veniret, supponendo, vt etiam di- cti Auctores nobiscum admittunt, illam fuisse reuelationem certam, & infallibilem ex scientia certissi- ma illarum conditionalium veritatum. Nam illa sci- entia non potuit fundari in decreto libero Dei, qua- doquidem effectus non erat aliquando futurus vere, & secundum actualem existentiam, vt per se pater. Neq; etiam potuit illa scientia supponere decretum conditionatum: quo nimirum Deus ex se simpliciter praedefiniret, vt si Dauid expectaret, Saul veniret, & si Saul veniret, Ceilita traderent Dauid. Nam, vt omittam alia, quae generatim dici possent de otiositate, vt sic dicam, & indecentia talium decretorum co- ditionatorum, quae neq; in Scriptura, neq; in effecti- bus diuinæ prouidentiae fundari possunt: in hoc par- ticulari casu, & similibus est specialis repugnantia, & indecentia contra diuinam bonitatem. Quia actio- nes illae, vel Saulis veniendi ad capiendum Dauid Ceila permanentem, vel Ceilitarum tradendi Dauid in manus Saul, erant peccaminosae, & contra iustitia: ergo contra bonitatem Dei est dicere, Deum ex se de- treuisse mouens Saulem, & Ceilitas, vel excitando, vel praedeterminando voluntates eorum, siue ad vo- lendum obsequere ciuitatem in odium, & comprehen- sionem Dauid, siue ad volendum tradere Dauid ob- fessum in manus iniustissimi persecutoris.

8.
Assuetudo
Hominum.

Repugnat
Deo.

Concilio
Patribus re-
pugnat.

6.
Lexiue
sua reu-
ditur, & im-
pugnatur.

Respondere solent hoc non esse inconueniens re- spectu illarum actionum pro materiali, quia non o- porteret, vt Deus illas praefiniret formaliter, quatenus peccaminosae sunt, quod solum diuinæ bonitati re- pugnat. Quia, vt dicti auctores censent, non solum sub conditione, sed etiam absolute praedefinit Deus omnes actiones liberas peccaminosae, quae in quouis tempore fiunt, & voluntatem creatam ad illas praedeterminat, prout actiones reales, & liberae sunt, licet non, vt sunt male, seu deficientes. Nos vero in- primis credimus repugnare hoc maxime diuinæ bo- nitati, quia cum malitia sit inseparabilis à tali actio- ne hęc, & nunc circa talem materiam libere facta, impossibile est Deum ex se velle determinare volun- tatem hominis hęc, & nunc ad talem actionem circa talem materiam prohibitam, vel ex se reuera rationi contrariam, quin consequenter, & moraliter velit quicquid cum tali actione necessario coniunctum est. Nam etiam naturalis philosophia docet, qui dat formam dare consequentia ad formam, & moralis docet eum velle malitiam, qui vult actum, à quo est inseparabilis malitia. Deinde credimus repugnare hoc Concilio, & Patribus definitibus, Deum non praedestinare actiones prauas. Nam Concilium Arau- sicum. can. 25. anathema dicit in eos, qui dicebant, al- iquos esse ad malum praedestinos à Deo. Quod de malo culpae intelligendum est, & de praedestinatione ad illas actiones, per quas si fiunt, inuitabiliter culpa committitur. Neq; enim aliter poterat Deus homi- nes ad malum praedestinare, nisi ad tales actiones eos praedestinando, & preparando, & ideo Prosper de ip- sis actionibus, & affectibus liberis, quibus homines peccant, dicit ad obiect. Vincent. capit. 6. quod sicut Deus non indidit malo Angelo illam voluntatem, quia in veritate non fuit ita nec hominibus illum affectum, quo diabo- lum imitari uentur infernus, & capit. 7. nullo modo credendum esse huiusmodi homines in hanc desperationem ex Dei volunta- te recidisse, & cap. 10. inde probat Deum non esse au- ctorem alicuius male actionis, quia eius praedestinatio nunquam extra bonitatem, nunquam extra iustitiam. At certe actus peccati etiam pro materiali extra iustitia- am est. Et infra alia afferemus.

Solent autem aduersarij ad vitandam verborum inuidiam, dicere praecognouisse Deum talem actum peccaminosum, si talis occasio occurreret, in sua per- missionem, seu in proposito, quod habuerat permittē-

di illum actum, & non dare auxilium efficacem ad vi- tandum illum, si talis conditio impleteretur. Et ratio- nem reddit Bannez, quia voluntas creata, nisi à Deo efficaciter determinetur ad bonum, infallibiliter de- ficiet circa quamcumq; honestam materiam. Sed hęc responsio de permissione mere negatiua ex parte obiecti talis diuini propositi, id est, quod ad neutram partem velit de se dete- minare voluntatem, vel in- telligitur de tali permissione, quae supponat, seu in- cludat positiuam determinationem ad actum repu- gnantem praeccepto, seu honestati. Si hoc secundum dicatur, hęc responsio non est alia à praecedenti, sed palliatur nomine permissionis, ne scandalizentur audientes, si dicatur Deum ex mera sua voluntate decreuisse determinare hominum voluntates ad ac- tus peccatorum. Vnde illa, quae dicitur permissio re- spectu malitiae, reuera non est permissio, sed virtua- lis volitio. Nam Deus iuxta illum modum dicendi non tantum decreuit non dare auxilium efficacem ad honeste operandum, sed etiam decreuit dare morio- nem efficacem ad talem actum in tali materia, ex quo necessaria resultat deformitas peccati: sequitur ergo per quandam connexionem, ac consecutionem ex il- lo decreto Dei, non est ergo sola permissio, sed virtua- lis praedefinitio ipsius malitiae, & ideo mirum non est quod ex tali decreto, seu permissione cognoscatur infallibiliter peccatum futurum. At vero talis modus decreti, siue nomine praedefinitionis, siue nomine permissionis significetur, repugnat profecto diuinæ sapientiae, & bonitati. Sic enim dixit Prosper sentent. 14. ad Gallos. Non esse catholicum dicere, quod qui non cre- dunt Evangelicae praedestinationi, ex Dei praedestinatione & con- sultatione non credunt. Multo profecto peius est dicere, qui volunt, non credere ex Dei praedestinatione, & antecedente decreto efficaci habere illam voluntate, etiam si dicant, malitiam illius voluntatis tantum esse permissam.

Bannez p.
9. 14. art. 13.
ad 2. contra
3. & 4. capit.

7.
Alterum ad-
iunctionis
membrum
refellit.

Si vero sit sermo de priori permissione negatiua, in primis etiam illud est falsum, & quod Deus quan- do permittit peccatum ex se definiat non dare homi- ni auxilium per se efficacem, & necessarium ad vitandū peccatum. Repugnat enim hoc sufficientiae gratiae, & possibilitati non peccandi, & illi principio tradito à Patribus, & Concilio Tridentino, quod Deus nemi- nem deserit, nisi prius deseratur ab ipso. De quo spe- cialiter videri potest Chrysol. homil. 67. in Ioann. praeter ea, quae in l. 3. & 5. de illo dicturi sumus. Deinde etiam posito illo modo permissionis, non potest in illa cognosci, quid faciet humana voluntas in tali euentu, sed solum quid non faciet. Probatur primo ad hominem, quia vt aliquid faciat, indiget praede- terminatione, & praedeterminatione Dei, sed Deus per illam negatiuam permissionem non deliberauit da- re praedeterminationem ad oppositum actum, neq; ad alterum oppositorum, vt supponitur: ergo ex vi illius decreti non potest cognosci, quid sit voluntas creata in tali occasione volitura. Secundo argumen- tor simpliciter, quia vel Deus in illa voluntate per- mittendi fuit omnino in negatione, ita vt solum vel- lit non determinare ad actum bonum, neque ad malum, neque etiam offerre sufficientem concu- rum ad aliquem actum: & sic non solum non cog- noscet in tali permissione aliquem actum futu- rum, sed potius cognosceret carentiam omnis ac- tus non vt contingentem, sed vt necessariam: & consequenter non cognosceret futurum peccatum, quia talis carentia in tali homine non erit culpabi- lis, cum non sit in illius potestate habere actum. Vel Deus permittendo non se habet adeo negatiue, quin quantum est ex se offerat concursum sufficientem quo volūtas aliquid velit arbitrato suo, & tunc impos- sibile est in tali permissione praecise spectata determi- nate scire, quid volet illa voluntas, quia illud decre- tū permissionis Dei tā indifferens est, sicut ipsa volun- tas homi-

tas hominis, sed in voluntate hominis id non potest cognosci, vt maxime aduersarij concedunt: ergo nec in tali decreto.

8. Magis impugnetur solutio facta.

Et in hoc sensu falsum omnino est dicere voluntatem creatam infallibiliter determinari ad malum, nisi efficaciter prae determinetur ad bonum. Quia p- inde est, ac dicere voluntatem creatam ex se, & natura sua esse determinatam ad malum, quod secundum fidem dici non potest. Sequela patet, quia vel voluntas non praedeterminata potest se ad aliquid determinare, vel non potest: Si non potest: ergo licet non praedeterminetur ad bonum, ex vi illius negationis non determinabitur ad malum, nisi ad illud praedeterminetur, sicut etiam e contrario licet non praedeterminetur ad malum, non determinabitur ad bonum, nisi ad illud praedeterminetur: ergo de se est indifferens ad vtrumq;: neq; in sola negatione praedeterminationis ad bonum potest esse certa determinatione ad malum. Vel potest voluntas sine praua determinatione ad aliquid libere determinari, & tunc etiam si non praedeterminetur ad bonum, poterit simpliciter ad illud determinari, & non ad malum, alias aperte sequitur illam de se esse ad malum determinatam, nisi per contrariam praedeterminationem detineatur, & quasi a sua naturali inclinatione extrahatur, quod dici nullo modo potest, nec ratione creationis ex nihilo, quia est contra bonam naturae institutionem: nec ratione peccati originalis in nobis quae est incidere in errorem in praecedenti prolegomeno reprobatum, quod peccatum originale abstulit libertatem ad operandum bonum.

9. Alijs Scripturae testimonijs nostra sententia probatur.

Tertio possumus similem probationem sumere ex alijs testimonijs Scripturae, quibus veritatem huius scientiae confirmauimus. Ex quibus tertium omitto, quia in illo facile dici potest, decreuisse Deum lenire, & mutare cor Regis Babylonis, si Sedecias se illi dedisset: quamuis enim id probari non possit, neq; etiam a nobis improbari potest, quia potuit Deus id decernere absolute, quia sine peccato fieri poterat, & postea posset idem facere sine laesione libertatis per aliquam motionem, & cogitationem congruam. Omisso ergo illo loco, alter ex Actibus videtur satis efficax, virtute enim continet conditionalem hanc propositionem a Deo reuelatam, *Licet maneat, & praedices in Hierusalem, non credent*: haec autem non potuit cognosci in decreto absolute, quo Deus ex se, & ante omnem praescientiam efficaciter decreuerat, vt illi non crederent, etiam si illis Euangelium praedicaretur. Alio qui veritas illius conditionalis reduceretur in voluntatem Dei, vt in causam propriam, & primariam, non in voluntates proprias talium hominum, atq; ita vere dicere possumus: ideo Iudaei Hierosolymis existentes non crederent, etiam si Paulus illis praedicaret, quia Deus decreuerat, vt non crederent. Hoc autem nihil aliud est, quam dicere homines ex Dei praedestinatione non credere, quod a Prospero in sentent. 14. ad capit. Gallor. supra citata damnatum est. Non ergo ideo Deus vidit illos non fuisse credituros praedicanti Paulo, quia ipse facturus erat, vt non crederent, etiam si Paulus praedicaret: non credere enim aut nolle credere non est opus Dei, nec obiectum dignum diuini decreti absolute, prauidit ergo ante vltimum tale decretum illos sua mera voluntate non fuisse credituros, si talis conditio poneretur.

10. Dilutio impugnat.

Scio hic etiam esse dicturos antecessisse decretum, non quo Deus voluit facere, vt non crederent, sed quo voluit non facere, vt crederent. Sed hoc vel nihil est, vel in idem reuoluitur. Nam si velle non facere, vt credant nihil aliud sit, quam nolle dare extraordinarium auxilium, quod esset congruum, vel quod alio quouis modo faceret, vt crederent, non esset tamen de se simpliciter necessarium ad credendum, sic facile admitti potest habuisse Deum tale decretum, tamen illud non sufficit, vt in eo infallibiliter prauideret Deus illos homines non fuisse credituros praedicante

Paulo, quia sine tali auxilio haberent homines sufficientem vocationem, & auxilium, quo possent credere si vellent: ergo etiam si non essent habituri maius auxilium ratione praedicti decreti, & illo instante adhuc erat contingens, & de se incertum, an illi essent credituri, nec ne: ergo in illo decreto non poterat incredulitas illorum infallibiliter prauideri. Declaratur, nam haec conditionalis, si Deus decreuit non dare copiosius auxilium ad aliquem actum, quam velle ad illum necessarium, non fiet: non est vera ex vi illationis, quia non repugnat fieri cum solis necessarijs, & quia ex negatione causae non adaequatae, seu non necessariae non sequitur negatio effectus. Ergo si illud decretum solum est de non dando auxilio extraordinario, seu copiosiori, quam sit necessarium simpliciter ad credendum, ex illo non inferitur per necessarium consequentiam negatio credendi: ergo nec potest in illo decreto infallibiliter videri. At si decretum illud fuit de non dando auxilio simpliciter necessario ad credendum, profecto illud decretum fuit faciendi, vt illi homines non crederent, quia negatio actus non fit per positiuam actionem per se loquendo, & ex vi negationis, sed fit per ablationem causae, vel influxus necessarij ad actum: ergo si Deus ex se supponitur habuisse decretum non dandi auxilium necessarium ad credendum plane supponitur decretum, quo statuit facere, vt non crederent eo modo, quo hoc factibile est. Quod si cum illa negatione iungitur voluntas non credendi, haec non poterit prauideri in solo decreto pure negatiuo ex parte obiecti, sed oportebit addere decretum determinandi voluntatem hominis ad volendum non credere, quod plus est, quam velle facere, vt non credant, & magis Deo repugnare in praecedenti testimonio declaratum est.

11. Probatur nostra doctrina ratione ab auctoritate Patrum supra iam citata.

Quarto ad hunc modum induci possunt caetera testimonia, non solum quae ex Scriptura, sed etiam quae ex Patribus allegauimus. Possumusq; omnia ad hoc argumentum reducere. Omnis conditionalis propositio de futuro actu libero est de actu malo, aut de bono, & de vtroq; actu Deus habet talem praescientiam certam: sed malus non potest in decreto antecedente praesciri, & vt cognoscatur bonus, vel non est necessarium decretum, vel illud meret decretum, ne tollat libertatem, debet supponere conditionatam scientiam alterius veritatis. Maiorem admittunt aduersarij, cum quibus nunc disputamus, & probata est omnibus testimonijs in duobus praecedentibus capitulis adductis. Minor, quoad primam partem de actibus malis, probata est in secundo, & tertio testimonio proxime ponderatis, quia tale decretum non potest esse merè permissiuum, sed necesse est, vt sit praedestinatum, vel, quod idem est, praedefinitiuum, saltem ipsius actus, qui vocatur materiale peccati, vt a me satis probatum est. Repugnat autem, vt decretum Dei sit praedestinatum actus mali, nam praedestinatio mali, etiam pro materiali, non potest Deo tribui, vt probauimus. Et addi potest alia sententia Prosperi sexta ad Gallos, in qua dicit non esse Catholicum, qui asserit praedestinationem in homine operari, siue ad malum, siue ad bonum. Nam praedestinatio semper in bono est, quae peccatum sola voluntate commissum, aut remittendum nouit cum laude misericordiae, aut puniendum cum laude iustitiae. Vnde recte dixit Fulgentius l. 1. ad Monimum cap. 13. *Posset aliquod peccatum ex praedestinatione Dei, si posset aliquis homo iuste peccare.* Quod eleganter prosequitur vique ad capit. 17. Et simili modo possemus nos dicere. Posset actus peccati ex praedestinatione Dei esse, si posset iuste fieri, cum tamen inseparabiliter habeat adiunctam malitiam, nullo modo potest ex praedestinatione fieri, & consequenter nec in praedio decreto cognosci.

12. Probatio ex argumento ad hominem.

Et quamuis de haec in libr. 3. & 5. ex professo dicturus sim, nunc ad hominem libet argumentari. Quia D. Aluarez de hac ipsa scientia conditionata disputans, duplex Dei decretum distinguit, vnum formale,

formale, & aliud virtuale: formale per se satis clarū est: virtuale vero esse dicit, quod in alio virtute continetur, quia in obiecto eius virtute, seu implicite clauditur, sicut in voluntate (ait) comedendi carnes in die Veneris includitur virtute voluntas offendendi Deum. Cum ergo ipse supponat hæc decreta virtualia in Deo, profecto negare non potest, quin si Deus absolute prædefiniuit, ac voluit, vt in tali oportunitate, & occasione, si occurreret et homo, haberet consensum in obiectum, cui inseparabiliter est annexa malitia, negare non potest, quin habuerit virtuale decretum ipsiusmet malitiæ, nam virtute continetur in illo obiecto formaliter volito. Admittere autem talem voluntatem in Deo, etiam virtualem ex certa scientia, & cognitione omnium proprietatum, quæ in illo obiecto virtute, seu implicite continentur, profecto multum derogat diuinæ bonitati: non sine ergo talia decreta circa tales actus malos in Deo admittenda. Et quod de actibus positius dicimus, intelligendum etiam est de omissionibus actuum, etiam voluntarijs, ac liberis, quando tales sunt, vt in indiuiduo, & libere cum tali scientia, vel negligentia contra præceptum suo modo nunc, inseparabilem malitiam habent: tunc etiam eadem ratio versatur, vt intuenti facile parebit.

13.
Vrgemus ad
hoc ex Pa-
tribus.

Hoc ergo fundamento firmissimo supposito, optime argumentamur ex testimonijs omnium Patrum, qui in Deo ponunt hanc scientiam conditionatam, etiam circa peccatum, & actum malum, & circa omissiones etiam malas, non enim possunt talia testimonia intelligi de præscientia supponente decretum prædestinans huiusmodi actus, quia hoc, & alijs eorum sententijs, & veritati multum repugnat: ergo sicut illa testimonia cum alijs ex Scriptura adductis in capite secundo de actibus peccatorum, probant dari in Deo hanc scientiam, ita probant, non fundari in antecedente decreto, quia permissium purum non sufficit, nisi vel supponat aliunde eandem præscientiam, vel aliquam voluntatem absolutam, ac prædestinantem includat, vt probatur. Similiter idem docet Augustinus vbicunque ait Deum velle hominem iustum in vita conseruare vsque ad illud tempus, in quo præcitat eum peccatum, & similia ponderata in capite precedenti, in quatuor prioribus testimonijs Augustini. Nam illa præscientia non potest supponere decretum efficax ex parte Dei, etiam sub conditione ex parte obiecti, quia eandem indecentiã & repugnantiam cum diuina bonitate includit. Idemque est de illa præscientia, quod homo non sit confensurus, licet vocetur, de qua loquitur Anselm. Marth. 6. quia etiam illa resistentia, seu negatio consensus est peccaminosa, nec potest Deus ex se illam velle, maxime cum sit contraria generali eius intentioni. Possimusque in hunc modum hanc partem confirmare, primo quia Patres admittunt, & supponunt hanc conditionatam præscientiam peccati futuri sub conditione, etiam in electis, in quibus non permittit conditionem impleri, ne peccatum sub conditione præuisum impleatur, & hoc attribunt magis gratiæ Dei ergo supponunt illud peccatum non fuisse futurum ex decreto ipsius Dei, sed ex pura fragilitate ipsius hominis, cui subuenit gratia: nam homo ex se non indigebat illa gratia, nisi à Deo ipso in illo conditionato discrimine (vt sic dicã) constitueretur. Vnde cum Deus in secundo illo signo determinat tollere homini vitam, ne peccet, non tam illi gratiam concedit, quam impedit ne maleficiam, quod erga illum cogitauerat, compleatur: quod est satis violentum remedium, magisque Deo dignum fuisset non imponere illi homini talem necessitatem peccandi, etiam sub conditione. Non est ergo ille modus, prouidentiz Deo consentaneus, ac subinde non est ille sensus Patrum, sed plane supponunt hominem ex se, & cum communi consensu de se indifferente fuisse peccatum, si viveret, & ideo ex misericordia præ-

ueniri, vt potius præmaturè moriatur, quam postea peccet.

Secundo potest vltterius declarari, quia sicut Deus multos rapit, quos præcitat fuisse peccaturos, si viderent: ita etiam multos in vitam conseruat, præciciens similiter esse peccaturos, quod euidenter docet Augustinus in eisdem locis de Corrupt. & grat. cap. 8. & de dono perseuer. capite nono & alijs: ergo sicut primum cognoscit in decreto conditionato, ita etiam hoc potest vltterius: ergo sicut Deus rapit illum, ne cadat, ita hunc conseruat, vt cadat: hoc autem absurdissimum est, & contra Augustinum lib. 1. contra Iulian. cap. 8. in fine dicentem. *Non ideo creat pecora in armentis, & gregibus impiorum, vt demonibus immolentur, quamuis hoc eos nouerit esse facturos.* Quod ideo verum est, quia Deus non decreuit, vt impij immolarent pecora demonibus, nec facit, vt id faciant. Nam si hoc ex se, & absoluta voluntate decreuisset, profecto etiam crearet armenta, vt illa sua voluntas impleteretur. Sic ergo nos dicimus, si Deus præciceret hominem, si viuat, commissurum esse actum peccati, quia ipse Deus ita determinauit sub eadem conditione, quando postea vult antecedens impleri, id est, hominem viuere; vellet, vt homo ille cadat, & efficaciam sui primi decreti in illo ostendat: est ergo indignum Deo talia decreta ipsi tribuere. Vnde Augustinus in verbis citatis quamuis de præscientia absoluta loqui videatur, tamen & supponere videtur conditionalem, qua Deus voluit creare armenta, etiam si præciceret, quod si illa crearet, essent immolanda demonibus: & ipsam scientiam absolutam talium peccatorum supponit non esse in decreto, quo Deus ante illant præscientiam absolute decreuisset, vt homines talia facerent. Nam si crederet in Deo esse tale decretum, non esset cur negaret, imo negare non posset Deum creare armenta talium hominum, vt materiam haberent, ex qua suum primum decretum infallibiliter impleterent.

14:
Probatur
magis, & de-
claratur ex
August.

Tertio sunt maxime ponderanda testimonia, in quibus Patres rationem inquirunt, cur Deus hominem, vel Angelum creauit, quem præcicebat peccatum? Nam in tali præscientia fingi non potest antecedens decretum conditionale, in quo fundatur. Oportebit enim supponere Deum prius ratione, quam absolute decreuisset creare Angelum, necum ita statuisset, si talem Angelum, vel hominem creauero, illum peccare permittam, illa vtique permissione, quæ includat absolutum decretum determinandi voluntatem talis hominis, vel Angeli ad actum habentem annexam inuitabili malitiam peccati. Hoc suppono tanquam manifestum in illa sententia, quia nullum aliud decretum cogitari potest in illa sententia, ex quo inferatur infallibiliter illa conditionalis illatio, seu ex vi illationis, vt in illa sententia supponitur necessarium. Talis autem cogitatio habet repugnantiam ad diuinam bonitatem, quam satis ponderamus, & statim per se occurreret cuiuslibet attente re consideranti. Habet etiam difficultatem de necessitate peccandi, quæ inde sequitur, & est contraria libertati, vt ex prolegomcho precedenti facile potest intelligi. Sed hæc prætereo, & in auctoritate Patrum inuiso. Est enim illa cogitatio euidenter aliena à mente Sanctorum illam quæstionem, vel rationem inquirerentium, nam si præscientia peccati sub conditione futuri supponit decretum illud, in quo eius veritas, & illatio fundatur, potius quærenda esset ratio, cur Deus tale decretum habuerit, nam ibi esset tota ratio admirationis, & difficultatis, & sine dubio esset maxima, & iudicio meo inexplicabilis, quomodo Deus, cum sit summè bonus & sapiens, sola libertate, & nulla occasione sumpta ex determinatione creaturæ, talem determinationem absolutam ex se habuerit. At Patres nullam quæstionem de hoc mouerunt, nec rationem talis decreti digne tentarunt.

15.
Conditiona-
tum decretum
repugnat di-
uina bonitati,
& libertati, & men-
tis sanctorum
agitur cur
Deus præsci-
ens hominem
vel Angelum
peccatum
ipsum crea-
uerit.

Si conditio-
naturus d. cre-
tū, antequam
sciret à se cons-
ditio.

ergo

nam, esset ergo signum est illam præscientiam, quam supponit, *in: p. abile* esse simplicem scientiam quasi naturalem in ordine *& non late* ad decreta libera diuina; quia ante illa supponitur, & *rei ratio.* ea non obstante decreuit Deus libere hominem creare, & illi præceptum imponere, & sua libertati eum committere. Et hoc est primum decretum liberum, quod Sancti circa creationem hominis, vel Angeli ponunt, & ideo de illo solo rationem reddunt, cur illa præscientia ei non obstitit, quia malitia (inquit) hominis illo modo futura non potuit vincere bonitatem Dei, nec debuit puniri ante quam fieret. Quæ rationes nullo modo accommodari possunt ad illud conditionatum decretum, ut constat: est ergo ille modus explicandi dictam præscientiam in illo casu alienus à mente dactorum Patrum, & per se incredibilis, cum nulla auctoritate nitatur, & sit de re obscurissima pendente ex sola libertate Dei, & habente alias difficultates, & incommoda, quæ insinuauimus.

Decretum ab-
solutum est
quod à Patri-
b. agnosci-
tur.

16.
Præscientia
que antecede
dit congruam
vocationem
est conditio
nata.
August. q. 2.
ad simpl. de
Spir. & liter.
c. 34. de Don.
perseu. c. 14.
Ch. yf. hom.
31 & 65 in
Ennig.

Venio ad alteram partem de hac præscientia, prout à Patribus esse dicitur de bonis actibus sub conditione futuris. In quo imprimis consideranda est illa præscientia, quam S. Augustinus antecedere supponit ad congruam vocationem nimirum, quia præscit Deus, quis modus vocationis erit congruus alicui, ut vocantem non respuat. Quod etiam ab his locis allegatis dixit Chrysostomus Deum aliquos ex gratia tunc vocare, quando eos scit obtemperaturos. Nam illa præscientia, ut ostendi, non potest esse absoluta, cum hæc sequatur ad præpositum sic vocandi, ut constat: est ergo scientia conditionata. Et non potest fundari in conditionato decreto. Primo, quia non fundant Patres congruitatem vocationis in decreto, sed in quadam attemperatione vocationis ad talem voluntatem taliter affectam, & tali tempore cum talibus circumstantiis præcognitam, quam Deus infinita sua sapientia intime prospiciens intuetur in tali opportunitate esse obtemperaturam, ut videre licet in Augustino locis allegatis, & præcipue in dicto cap. de dono perseu. ubi ex eo, quod Deus aliquos vocat, prout nouit eis expedire, infert esse in aliquibus naturæ aliter minus quoddam intelligentia, quo præmonentur ad fidem si congrua suis meritis, vel audiant verba, vel signa conspiciant. In qua illatione aperte sentit, veritatem illius conditionalis, si sic ita vocetur, consentiet, non fundari in antecedenti decreto Dei prædeterminante, illud enim in quocumque homine cuiuscumque conditionis, vel ingenij semper erit efficax, sentit ergo Augustinus illam præscientiam nullum supponere decretum, à quo habeat vocatio illam congruitatem, sed hanc cum eo coaptatione ad tale ingenium cum alijs conditionibus, quibus perceptis, Deus sua infinita scientia veritatem futuri consensus intruetur.

17.
Ratione pro-
bat, quod
conditio nata
rationem ad
propositum
absolutum
decretum, et
iam secundu
rationem an
tecedat.

Secundo idem probamus ratione, quia hæc conditionata scientia, quam Augustinus, & alij Patres supponunt ante vocationem, præcedit secundum conditio nata rationem ad propositum absolutum dandi vocationem: ergo nullum aliud decretum supponit vel absolutum, vel conditionatum. Maior euidentis est ex testimonijs, & statim amplius probabitur. Consequentiæ vero quoad priorem partem de decreto absoluto probatur, quia vel illud esset in Deo per modum intentionis dandi homini consensum liberum in fidem vel quid simile: vel esset per modum executionis, ita ut eadem volitio sit effectio ipsiusmet consensus humani, vel saltem motionis prædeterminantis ad illud. Prior actus non solum esse potest in Deo ante præscientiam absolutam futuri consensus, sed etiam est probabile semper præcedere in actibus bonis, & maxime in supernaturalibus, quia potest illos Deus prædestinare, & prædestinare, antequam absolute præsciat illos esse futuros. Nihilominus tamen hæc prædestinatio Dei supponit præscientiam conditionatam in Deo, qua nouit, quod si hominem efficaciter moueat, aut vocet tali modo, infallibiliter conuertetur. Quam

præscientiam negare non possunt aduersarij, tum quia est per se necessaria ad talem actum intentionis absolutum prudenter habendum, quia nemo potest specialiter intendere, seu absolute velle consequi aliquem finem, nisi media, quibus illum consequatur? est, habeat præcognita. Vnde ut intentio sit infallibilis, necesse est, ut media præcognoscatur, ut infallibiliter efficaciter ad consequendum finem. Hæc autem præcognitio iustit in hac conditionali, si vsus fuero his medijs consequar finem, & in presenti retocatur ad illam. Si ita hunc hominem vocauero, consentiet. Tum etiam quia dicunt auctores contrariæ opinionis consensum infallibiliter sequi ex motione physice prædeterminante: ergo antequam Deus habeat intentionem saluandi illum credentem, habet scientiam huius conditionalis. Si dedero huic talem motionem saluabitur, vel crederet. Atq; hinc facile probatur altera pars de decreto exequente, quia omne volitum est præcognitum, etiam in Deo, sed Deus vult dare illam vocationem, vel motionem ut congruam, & efficacem ergo præcognouit illam ut talem: ergo antequam velit illam dare, præscit, quod si illam dederit, habebit effectum: quod ut probauit, negare non possunt etiam aduersarij. Vnde quoad hoc solum est differentia, quia nos ponimus illam scientiam non ex vi illationis ex tali conditione, ipsi autem debent illam admittere ex vi illationis. Et ita quantum ad hoc punctum reuocatur dissentio ad questionem de prædeterminatione physica tractandam in lib. 3. post medium, & latius in lib. 5. per totum. Iam vero probatur prior consequentiæ quoad decretum conditionatum liberum quod in Deo præcedere debeat ad talem scientiam, & primo in sententia aduersariorum est euidentis, quia scientia illa, quam declarauit, habetur ex vi illationis vnde pertinet ad scientiam simplicem intelligentiæ omnino necessariam: ergo nullum supponit decretum liberum: sicut scientia huius conditionalis, si sol creatus fuerit, illum inabit, vel si voluerit creare mundum, incipiet esse, & quilibet similis est in Deo ante omne decretum liberum: non est autem minus necessaria illa conditionalis, in vi illationis, si dedero huic homini motionem prædeterminantem, consentiet: ergo etiam illa non supponit decretum liberum conditionatum, sed potius in suo obiecto includit illud, non ut iam existens quoad liberam determinationem cum respectu rationis, sed ut possibile nostro modo concipiendi: sicut intelligimus nunc fuisse in Deo possibile decretum liberum creandi alium mundum, quod de facto non fuit. In nostra vero sententia probatur, quia vocatio non habet, quod sit congrua à physica prædeterminatione, neq; ex immediata efficacia antecedente diuinæ voluntatis: ergo congruitas vocationis, seu efficacia eius, ut possibilis, non pendet ex aliquo decreto libero Dei, et conditionato: ergo nec scientia de efficacia talis vocationis, si detur, supponit secundum rationem antecedens decretum conditionatum. Antecedens probamus, quia ille modus efficaciae repugnat libertati, iuxta dicta in præcedenti prolegomeno, & latius dicenda in l. 5. Consequentiæ vero prima est per se euidentis, quia nihil aliud est, scire hanc conditionalem esse veram: si hæc vocatio detur, homo consentiet, quam scire hanc vocationem cognitam ut possibilem, cognosci etiam ut efficacem possibiliter: ergo si vocatio non habet hanc efficacitatem ut possibilem à libero decreto Dei, sine illo, & ante illud præscietur, quia omne, quod est possibile, præcognoscit Deus ante omne liberum decretum. Et nihilominus in obiecto illius scientiæ includitur aliquod decretum Dei sub conditione, non tamen prædeterminans physice, sed offerens concursum concomitantem, ut supra declarauit. Et ita quoad partem etiam retocatur tota differentia questionum ad controuersiam de concursu Dei præuio; vel concomitante, & de præueniente gratia physice prædeterminante, vel moraliter alliciente, & physice tantum

De conditio-
nato decreto
ostenditur
etiam.

In nostra sen-
tentia proba-
tio.

tantum cooperante, & consequenter erit differentia in decreto incluso in obiecto illius scientiæ, seu in ipsa conditione, quale sit. Quod autem hoc decretum, vt in re ipsa existens, in Deo supponatur ad talem scientiam, in nulla sententia dici posse viderur.

18. Penitentia nunquam fundari in aliquo decreto.

Vltimo possunt ponderari testimonia Patrum, quia sicut dicunt præfisse Deum hominem iustum esse lapsurum, si uiuat, & per mortem præuenire illum, ne peccet: ita dicunt, præfisse Deum, hominem prauum fuisse acturum poenitentiam, si uiuere & nihilominus non vult concedere ei vitam, sed permittere, vt in peccato moriatur. Illa enim præscientia conditionata de poenitentia nunquam futura non potest fundari in decreto absoluto, vt per se constat: conditionatum autem ibi superflue fingeretur, & sane præter intentionem Patrum. Nam tale decretum solum esset huiusmodi: Si darem huic vitam, darem etiam poenitentiam. Quia tale decretum nec continetur in aliqua vniuersali promissione, vel ordinaria lege Dei, neque est necessarium secundum communem cursum prouidentie: ad aliquem effectum eius, neque habet aliquam utilitatem, vel rationem: ergo & frustra ponitur, ac sine fundamento, & incredibile est Patres fuisse loquutos de illa præscientia ex suppositione talis decreti liberi, cuius fundamentum, imo nec vestigium in Scriptura, vel in effectibus, aut reuelationibus Dei inuenitur. Quam rationem infra latius prosequemur, nunc enim solū ad ponderanda testimonia Sanctorum illam attingimus.

CAPVT VI.

Quid de hac scientia conditionata Diuus Thomas senserit.

1. Quoniam Auctores contrariæ sententiæ (vt solent) auctoritate Diui Thomæ inprimis muniuntur, ideo in potissimis punctis huius materiæ, & maxime controuersis summa diligentia eius mentē inuestigare conabimur. Primo ergo Diuum Thomam non agnouisse scientiam hanc conditionatam vel omnem, vel saltem, quæ diuinum decretum antecedit, ex principijs eius colligunt. Primo quia D. Thomas adæquate diuidit scientiam Dei in liberam, & naturalem: sed hæc scientia conditionata ne libera dici potest, quia est in Deo sine decreto libero eius, nec naturalis, quia simpliciter potest non esse in Deo si voluntas creata aliter esset volitura, vt postea etiam posita tali conditione: ergo est tertia scientia, quam D. Thom. non agnouit. Pro maiori citatur D. Thomas 1. p. q. 14. art. 9. 3. p. q. 10. art. 2. & q. 13. art. 1. ad 2. libro 1. contra gent. cap. 66. & 69. in fine, qu. 3. art. 3. qu. 8. de Verit. art. 4. qu. 20. art. 4. ad 1. in 1. d. 38. q. 1. in 3. d. 14. q. 1. art. 2. q. 2. in 4. d. 49. q. 2. artic. 5.

2. Secundo quia iuxta doctrinam D. Thomæ nullus est modus, quo possit Deus habere talem scientiam. Probatur, quia 1. p. q. 14. art. 13. vnicam tantum viam esse dicit, qua possit Deus cognoscere futura contingentia, scilicet in præsentia æternitatis, sed conditionata futura non potest cognoscere in præsentia æternitatis, quia nunquam futura sunt, & æternitas non coexistit nisi his, quæ in aliqua differentia temporis exitura sunt: ergo in doctrina D. Thomæ futura conditionata contingentia non possunt subesse certæ, & infallibili cognitioni. Minor cum consequentia videntur clara. Maior patet ex D. Thom. 1. p. q. 14. art. 13. Vbi distinguens duplicem statum futurorum in se, & in causis suis, ait in causis nullo modo posse certo cognosci, sed ad summum per coniecturam, prout autem vnumquodque illorum est actū in se ipso, sic subdi cognitioni certæ, & infallibili: & quia ita attinguntur per æternum Dei intuitum, ideo certo

Pars I.

præfisci, quia eius æternus intuitus fertur super omnia, vt suæ æternitati præsentia. In quo discursu manifeste omnem alium medium cognoscendi futura contingentia excludit. Idem docet 2. 2. qu. 171. art. 6. ad 2. & libr. 1. contra gent. capit. 67. vbi in ratione prima hanc sumit propositionem, *Contingens certitudini cognitionis non repugnat, nisi vt futurum est, non autem vt præsens est.* Declarat autem solum esse præsens pro tempore, pro quo est, quæ præsentia locum non habet in re nunquam futura, & in toto illo capite explicat præsentiam per actualem existentiam, quæ in futuris conditionatis, vt sic, non interuenit. Idem habet in 1. d. 38. q. 1. art. 5. & qu. 2. de Verit. artic. 12. vbi generaliter concludit contingens, vt futurum est, per nullam cognitionem, etiam diuinam posse infallibiliter cognosci. Quod etiam tradit qu. 16. de Malo, art. 7. & vbi que addit particulam exclusiuam dicens, non posse futura contingentia certo sciri, nisi tali modo, utique vt præsentia dicto modo: ergo.

Et confirmatur primo hoc testimonium D. Thomæ, quia si semel admittatur præscientia hæc conditionata, aperte sequitur posse etiam absoluta cognosci alio modo, quam per præsentiam æternitatis, nimirum in aliqua causa proxima, vel remota, quod est contra eandem hypothese[m] positam in doctrina D. Thomæ. Sequela patet, quia si Deus ante omne decretum liberum per simplicem intelligentiam videt hanc conditionalem esse veram, si Petrus in tali occasione cum talibus circumstantijs constituitur, libere loquetur: & in posteriori signo addatur decretum liberum, quo vult Petrum constituere in tali occasione & circumstantijs, eo ipso videt Petrum libere esse loquutum in illis duabus præmissis sine discursu ex parte sua: ergo iam videt futurum absolutum alio modo, quam per præsentiam existentiam eius. Idem argumentum potest contra meseri: nam supposita illa conditionali scientia, dico posse Deum prædefinire actum liberum futurum, saltem per modum intentionis absolutæ: ergo iam cognoscit Deus per absolutam scientiam in illo decreto Dei illum actum esse absolute futurum, cum tamen in illo signo nondum videatur illud futurum in se, vt præsens, quia nondum intelligitur decretum absolutum Dei, quo & conditio verificetur, & fiat effectus, sine quo non potest talis effectus videri vt præsens in æternitate.

3. Confirmatur primo quia absolute futura possent aliter ac in præsentia æternitatis cognosci.

Idem arguet me arg.

Et confirmatur secundo, quia Diuus Thomas 1. p. quæst. 14. art. 13. ad 2. dicit veritatem conditionalis propositionis consistere in bonitate illationis: sed in illis conditionalibus propositionibus, de quibus tractamus, illatio non est bona: nam si esset bona, esset necessaria, & si esset necessaria iam futurum non esset contingens, sed necessarium, quod est contra hypothese[m], & contra contingentiam, seu libertatem talium effectuum: ergo illæ propositiones vel sunt fallæ, vel saltem non sunt cognoscibiles vt veræ: ac subinde, iuxta Diui Thomæ principia, Deus non agnoscit illas, quia sicut Deus non potest facere quod de se est impossibile, ita non potest scire quod de se non est cognoscibile, quia verum non est. Et hæc fere sunt testimonia, quæ Thomistæ in hac causa allegant.

4. Secunda confirmatio quia in conditionalibus non est veritas.

Tandem quod hæc præscientia saltem esse non possit ante decretum absolutum ex parte Dei cum conditione ex parte obiecti, probatur argumento iam supra factio, quia eadem est proportio futuri conditionati ad decretum conditionatum, quæ est futuri absoluti ad decretum absolutum, sed futurum absolutum non potest à Deo sciri, nisi præuio absoluto decreto in voluntate Dei: ergo nec conditionatum non potest sciri potest, nisi præuio conditionato decreto. Consequencia clara est, & Maior ex paritate rationis videtur nota, Minor aut probatur ex D. Thom. in 1. d. 39. q. 1. ar. 1. ad 5. vbi loquens de scientia absoluta futurorum contingentium, ait, *Scire secundum rationem se-*

5. Vltima quia scientia absoluta non potest esse sine decreto absoluto ergo conditionata non potest sciri sine conditione.

E

quitur

quitur voluntatem, & ar. 2. ad 1. dicit, quod scire Deum est subiectum voluntati ipsius, vnde supponit illam.

6.

Vera assertio conditionata videtur, si insipienter ut ab angelis doctoribus, nulli illi res fragatur.

Matth. 11.

Matth. 11.

Nihilominus assero in doctrina D. Thom. nihil inueniri huic sententiae contrarium, imo interdum illam indicare, vel supponere. Vt hoc ostendam, distinguo duo, quae in hoc puncto semper sunt separanda, scilicet an sit talis scientia in Deo, & quomodo, seu quomodo sit. Priorem ergo partem, scilicet non ignorat D. Thom. hanc scientiam simpliciter, & quoad an est colligimus ex 3. p. q. 1. art. 5. ad 2. vbi tractans D. Thomas rationem Augustini, cur Christus tali tempore voluit incarnari, & Euangelium praedicari, quia praesciuit tunc fuisse plures in eum credituros, illius occasione attingit etiam locum Matth. 11. de Tyrjijs, & Sidonijs, & cum eodem Aug. l. de don. persequ. cap. 9. sentit verba illa Christi dicta fuisse per absolutam reuelationem poenitentiae, quae futura erat in Tyrjijs, & Sidonijs, si conditio illa in eis fuisset impleta: & occulto iudicio diuinae praedestinationis tribuit, quod, non obstante illa praescientia, non fuerint talia signa apud illos facta. Vnde super cap. Matth. 11. de propria praescientia exponit locum illum, vnde inferit ex illis Christi verbis conuincit errorem dicentium, non saluari nisi eos, quos Deus praesciuit, quia conuenterentur si praedicaretur eis. Nam hoc (inquit) excludit dicens, quod Tyrjijs, & Sidonijs maluerit, utique quia malis crederentur, essent, si audissent, quia non iudicabit Deus illos ex his quae facerent sed ex his, quae fecerunt, ut ibidem cum Augustino subiungit. Supponens semper non deesse Deo talium operum scientiam, sed in ipsis operibus deesse rationem meriti, & demeriti, nisi in aliqua differentia temporis futura sint. Potest etiam idem D. Thomas allegari in 3. p. q. 1. art. 3. ad 4. Vbi dicit praedestinationem supponere praescientiam futurorum, quod de hac praescientia optime intelligitur, nam absoluta praescientia futurorum potius sequitur ad praedestinationem, maxime iuxta sententiam Thomistarum. Sed ille locus, ut ibi notauimus, incertus est. Item allegatur D. Thom. in eodem q. art. 2. & 6. vbi rationem decreti, quod Deus habuit, vt incarnatio nec flatim in principio mundi fieret, nec in finem eius referretur, sumit ex praescientia futurorum effectuum liberorum, qui essent in humano genere, si aliquo ex illis extremis temporibus Christus carnem assumeret, vel non sumeret. Quae praescientia sine dubio conditionata est, quia & praesentatur ante decretum de tempore futurae incarnationis & sub conditione si tali, vel tali tempore fiat, & multi ex illis effectibus de facto non euenierunt, quia conditio non est impleta, v. g. praecognouit Deus fidem esse penitus obolendam in mundo, si differretur incarnatio vsq; ad finem ipsius mundi, quod tamen postea non euenit, quia conditio impleta non est. Oportet etiam scientiam esse certam, alias prouidentia Dei, quae in illa fundatur, non esset certa. Denique oportet praescientiam non esse confusam, sed distinctam, & claram, & ideo determinate & in particulari praesciuit Deus in quibus, & quomodo tales effectus euenirent, si incarnatio ante ea, vel tardius heret.

7.

Probatur respondendo ad primam obiectionem contrariae sententiae, quae in hoc sensu maxime procedit: reliqua namque attingunt partem alteram de modo talis scientiae. Primo ergo negamus reperiri in D. Thoma in locis, quae ibi allegantur, diuisionem scientiae diuinae in naturalem, & liberam, non enim in D. Thoma verba illa inueniuntur. Sed diuidit D. Thomas illis locis scientiam Dei in scientiam simplicis intelligentiae, & visionis, sub quibus verbis in alijs locis quam plurimis eandem diuisionem repetit, nunquam sub prioribus de scientia naturali, & libera. Arguens autem nomina mutauit, vt aliquam speciem difficultatis haberet obiectio tacite supponens verba esse aequivalentia, cum tamen neque vera sint, neque doctrina

D. Thom. id probari possit. Admissa ergo diuisione illa sub verbis D. Thom. negatur consequentia, nam illa adaequata est, & scientia conditionata, simpliciter loquendo, sub scientia simplicis intelligentiae continetur, siue libera, siue naturalis appelletur, quia scientia simplicis intelligentiae, & formaliter non habet quod sit talis ex eo, quod sit libera, vel necessaria, sed ex eo, quod est de rebus possibilibus, seu abstractantibus ab existentia in aliqua differentia temporis futura; & ideo inuenitur in Deo ante omne decretum liberum de rebus aliquando futuris. Et hoc totum conuenit in conditionatam scientiam, quia licet per illam videatur effectus contingens non tantum vt contingens, sed etiam vt determinatus ad alteram partem ex hypothese, tamen quia illa hypothese non dum supponitur futura ex aliquo decreto Dei, totum id manet sub esse possibili, & ideo tota illa cognitio ad simplicem intelligentiam pertinet. Vnde neque illi doctores, qui admittunt hanc scientiam conditionatam, saltem in decreto conditionato, loquuntur ad mentem Diui Thom. dum dicunt talis scientiam esse scientiam visionis, quia D. Thom. nunquam posuit scientiam visionis circa res nunquam futuras, neque in illa differentia temporis habituras existentiam, vt in locis citatis videri potest: at vero haec scientia esse potest de rebus nunquam de facto futuris, vt de poenitentia Tyriorum, de traditione Ceiliarum, & similibus. Igitur ex diuisione illa, prout ad D. Thom. traditur, nullum argumentum sumitur.

Conditionata sub simplicis intelligentiae scientia dicitur.

8.

Admissa tamen diuisione sub illis verbis liberae, & naturalis supponendum est scientiam Dei non posse dici liberam ex parte ipsius scientiae, prout nostro modo intelligendi est quasi elicitus actus a Deo quia determinatio scientiae Dei ad talem respectum, sub quo dicitur scientia huius, vel illius rei, non subditur libertati Dei, sed supposito obiecto, quasi resultat naturaliter. Quod ita declarat ex his, quae in nobis accidunt: nam actus tantum duobus modis potest esse liber, scilicet vt formaliter, seu elicitive, vel denominatiue ex imperio alterius actus: priori modo est liber actus voluntatis, non vero actus intellectus, sed ad summum posteriori modo. Sic ergo in Deo seclusa imperfectione elicientiae, seu efficienciae actus determinatio actus voluntatis Dei est per se formaliter libera, nam proposito eodem obiecto, potest per se ipsam voluntas Dei ad illud determinari, vel non determinari: intellectus vero non est sic formaliter liber, nec potest etiam determinari ex motione voluntatis suae, quae circa ipsum in intellectum versetur, quasi applicando illum ad talem determinationem, quia cum omnis scientia Dei sit clara, & euidentis, & sit purissimus actus, neque quoad exercitium, neque quoad specificationem (vt more nostro loquamur) potest pendere ex motione voluntatis. Loquendo ergo de propria libertate actus ex parte operantis, nulla est in Deo scientia libera, sed ipsa etiam visionis est naturalis, non simpliciter, sed praesupposito obiecto, sicut calefactio ab igne est naturalis, supposita tamen materia applicata, circa quam versari possit. Et ita etiam non procedit argumentum. Quia vero obiecta scientiae diuinae quaedam sunt necessaria, alia vero ex se non habent necessitatem, sed contingentiam, ideo ex parte obiectorum admitti potest illa diuisio. Inter obiecta autem non necessaria, quaedam sunt talia per se iam determinatam habitudinem ad voluntatem creatam, nullo supposito decreto libero voluntatis Dei. Potest ergo vno modo dici libera omnis scientia, cuius obiectum de se non est necessarium, sed posset non esse, siue hoc habeat ex habitu dine ad voluntatem creatam, siue ad voluntatem Dei, & sic omnis scientia contingentium, siue conditionata, siue absoluta, dicitur contingens, & a naturali distinguetur. Potest item restringi nomen scientiae liberae ad illam scientiam, quae versatur circa obiectum futurum ex libero decreto Dei, quia proprie non dicitur alicui liberum,

Declaratur naturalis supponendum est scientiam Dei non posse dici liberam ex parte ipsius scientiae, prout nostro modo intelligendi est quasi elicitus actus a Deo quia determinatio scientiae Dei ad talem respectum, sub quo dicitur scientia huius, vel illius rei, non subditur libertati Dei, sed supposito obiecto, quasi resultat naturaliter.

bitudinem virtuales. Non posset enim Deus habere tale decretum de futuro actu libero, nisi iam in thesauris sapientie sue prænouisset vocationem, per quam potest infallibiliter executioni mandari, & ideo tale decretum dicitur ad illud obiectum, ut iam conditionaliter præsens æternitati, & virtute includit voluntatem dandi talem vocationem, & concursum, & ideo ille modus præscientie non excluditur ab illo modo, qui esse dicitur per præsentiam æternitatis, sed sub illo continetur, vel ad illum reuocatur.

Ad secundam confirmationem respondemus D.

13. Ad 2. respō-
detur ad pro-
positionem,
quæ sistit in
illatione, ut
vera sit ne-
cessarium es-
se illationem
necessariam,
sequitur D.
Thom non
negasse aliud
genus.

Thomam in loco ibi allegato non loqui de omni genere conditionalium propositionum, sed tantum de illis, quæ fundantur in illatione, in quibus ad earum veritatem necessarium est, ut illatio sit necessaria. Nō negat autem D. Thomas posse esse aliud genus conditionalium propositionum, quarum veritas non pendet ex formali illatione, ut sic dicam, sed tantum ex materiali, id est, ex actuali emanatione, quam de factoralis actus haberet à tali potentia, si talis conditio supponeretur, etiam si ex vi antecedentis causæ posset non emanare. In quo sensu habent illæ propositiones veritatem, & possunt cognosci, ut in sequentibus dicemus. Nec D. Thomas ignorauit hoc genus conditionalium propositionum, cum sæpe alias de illis loquatur magis in actu exercito, quam in actu signato, ut sic dicam. Vnde fortius potest hæc obiectio retorqueri in eos, qui admittunt in Deo hanc scientiam conditionatam, volunt tamen semper fundari in vi illationis, & ab illa pendere dicunt veritatem propositionis sic cognitæ, & ut bona sit illatio necessarium putant interponi, & antecedere decretum Dei, in quo bonitas illationis fundetur.

Retorquetur
dicta confir-
matio.

Nam ex dicta sententia plane sequitur hæc futura nō præsciri ut præsentia, sed ut futura, & consequenter non cognosci ut futura contingentia, sed ut futura necessaria, quia cognoscuntur ex vi illationis necessariæ. Nec satisfacit vulgaris responsio, quod illa sit necessitas consequentiæ, quæ non repugnat contingentia, quia illud est verum, quando illatio sit ab aliquo posteriori, quod supponit iam factum contingentem effectum, ut si Deus scit, fiet. At vero quando illatio est ab aliquo priori, & à causa præcedente, tunc necessitas consequentiæ redundat in necessitatem consequentis, & consequenter tollit contingentiam, seu libertatem, iuxta dicta in prolegomeno præcedente. Hoc autem modo ponitur necessitas illationis in his futuris, iuxta dictam sententiam, nā bonitas, aut necessitas illius conditionalis illationis fundari dicitur in efficaci decreto, & prædeterminatione diuinae voluntatis, quæ est causa efficacissima talis effectus futuri tantam inducens antecedentem, & causalem necessitatem, ut implicet contradictionem effectum non sequi posita tali causa: ergo in illis futuris est necessitas simpliciter, ac subinde non cognoscuntur ut futura contingentia, sed ut necessaria quod est contra hypothelium, & contra libertatem, & ideo nunquam D. Thomas talem modum cognoscendi futura contingentia nos docuit, sed absolute reiecit omnem præscientiam futurorum contingentium in causa, ut visum est.

14. Partim ad-
mittitur par-
tim propor-
tio negatur
in omni
confirmatio-
ne posita.
Propositio.

Vnde ad vltimam confirmationem respondemus admittendo ex parte proportionem inter scientiam absolutam, & conditionatam in ordine ad decretum diuinæ voluntatis, & ex parte negando illam. Duplex enim potest intelligi decretum voluntatis Dei ante præscientiam, scilicet absolutum, quod solet dici prædefiniens, vel prædefiniens: & includens aliquam conditionem, vel limitationem. Dicimus ergo ad neutram præscientiam supponi necessario decretum absolutum, & efficax ex parte Dei, in quo effectus futurus cognoscatur. De scientia conditionata in argumento supponitur, & nos id iam diximus, & iterum dicemus. De absoluta vero alibi est à

nobis late tractatum, vbi contra Scotum docuimus non posse voluntatem Dei absolutam esse adæquatam rationem præsciendi omnia futura contingentia, neque primariam, & per se sufficientem cognoscendi aliqua. Non quidem adæquatam, quia peccata futura cognosci non possunt in aliquo decreto absoluto voluntatis Dei, quod secundum rationem talem scientiam antecedit, quia Deus ex se nullum tale decretum habet circa peccata, nec ut peccata sunt, nec ut actus sunt. Sed habet tantum voluntatem concurrere ad illa, in qua voluntate per se spectata non potest cognosci effectum esse futurum, quia oportet simul cognoscere voluntatem humanam esse concursuram, quod in illo decreto Dei non est volitum, nec absolute definitum, & ideo non potest in illa cognosci. Neque etiam potest tale decretum esse prima, & vnicuique ratio cognoscendi aliqua futura, videlicet actus bonos, & supernaturales, quia licet hos possit Deus prædefinire, & ea posita prædefinitione in fallibile sit effectum esse futurum, nihilominus non potest Deus talem actum prædefinire salua libertate, nisi supponeret conditionatam scientiam medij, per quod posset facere, ut ille effectus libere, & infallibiliter fiat. Et ita, ut paulo antea dicebam, illa præscientia non est in solo decreto per se peccato, sed vt dicitur habitudinem ad tale medium.

Sic ergo ad argumentum negamus absolutam præscientiam futurorum contingentium supponere necessario decretum absolutum, in quo solo sufficienter habeatur. Nec D. Thomas in locis in argumento citatis id dicit. Aliud est enim, quod præscientia absoluta futurorum supponat aliquod decretum liberum, aliud vero quod supponat decretum, in quo solo nitatur. Primum est verum, quia sine futura efficiencia Dei nihil potest esse futurum: efficiencia autem Dei esse non potest, nisi ex libero decreto voluntatis Dei, & ideo absoluta præscientia omnis futuri supponit aliquod decretum voluntatis Dei, & hoc solum est, quod D. Thomas docet citatis locis. Secundum autem est falsum, nec dicitur à D. Thom. in illis locis, sed solum, quod præscientia supponit aliquam voluntatem, quod vniuersalius est, nam potest supponere voluntatem non omnino absolutam, nec prædefinitiuam, in qua sola non satis cognoscitur futurum, vt declaratum est. Et ideo D. Thom. sæpe distinguit in Deo ipso certitudinem præscientiæ à certitudine prædestinationis, seu prædefinitionis, & dicit omnia, quæ præscientiæ à Deo esse certa priori modo, non tamen omnia posteriori modo, ut videlicet 1. p. q. 23. art. 7. & q. 6. de Ver. art. 3. Et infra ostendimus non omnia præscita à Deo esse ab eodem prædefinita efficaciter ante præscientiam.

15. Absoluta
præscientia
supponit alicui
decretum abso-
lutum, ut res
sit, sed non
ut in illa co-
gnoscatur.

De alio vero decreto libero sufficiente ad agendum ad extra, licet non sit omnino absolutum, seu prædefinitiuum, dicimus veritari discrimen inter scientiam absolutam, & conditionatam, quia absoluta supponit in Deo aliquod huiusmodi decretum, ut dixi: conditionata vero minime. Et ratio est, quia scientia absoluta terminatur ad realem existentiam rei aliquando futuræ, & quia talis existentia pendet à voluntate Dei vel per se efficiente, vel cum causa secunda concurrente, ideo necessario talis voluntas libera supponitur tali præscientiæ absolutæ. At vero scientia conditionata non dicit habitudinem ad effectum aliquando futurum, & ideo ex hac parte non pendet à decreto libero, quod in Deo supponat: sed dicit habitudinem ad effectum sub conditione futurum, ad quod satis est, ut in conditione includatur decretum Dei, non quod iam sit, sed quod si ex parte Dei ponatur, sufficere, ut voluntas humana operetur de facto, Deo cum illa concurrente, seu cooperante. Quia ergo conditionalis nihil ponit in esse, ideo nec supponit in esse (ut sic dicam) decretum Dei, sed tantum in conditione illud inuoluit, ac proinde ex his, quæ D. Thomas dicit de præ-

16. Nonna pro-
positio.

de præscientia absoluta, non recte fit illatio ad conditionatam, quoad hanc partem, quia est ratio longe diuersa, vt declarauit. Aliæ item difficultates possent hic obijci in doctrina D. Thomæ, sed in sequentibus capitibus commodius examinabuntur.

CAPVT VII.

Ratione à priori ostenditur dari in Deo conditionatam præscientiam, & principali fundamento contraria sententia occurritur, veritasque talium propositionum declaratur.

1. **V**T nostram sententiam ratione confirmemus, supponimus in primis certum esse debere omnibus catholicis, quod si in his propositionibus conditionatis de futuro contingenti est aliqua veritas determinata in alterutra parte contingentia, illam non ignorari à Deo. Ratio est, quia omnis veritas de se scibilis est, obiectum enim scientiæ est veritas, & è conuerso omne verum participat aliquo modo ratione entis, vnde sub ea ratione scibile est. Si autem obiectum est scibile, etiam scientia scibilis est, teste Philosopho cap. de *Ad aliquid*, quia illa duo correlatiue dicuntur: imò scibile dicitur à scientia, quæ erga ipsum veritari potest. Si ergo tale futurum est scibile, profecto etiam scientia de illo est scibilis, si autem illa scientia scibilis est, Deo maxime erit scibilis: tum quia si est scibilis illa scientia, aliqua perfectio est: ergo non potest Deo deesse: tum etiam, quia sicut Deus est omnipotens, quia habet summam potentiam, ita est omnisciens, quia habet summam scientiam: ergo sicut potentia eius se extendit ad omne scibile, ita & scientia ad omne scibile, ergo si hæc propositiones scibiles sunt, scientia illarum scibilis est Deo. Ad demum si Deo est scibilis talis scientia, actu, ac necessario illam habet, supposita veritate, & scibilitate obiecti, quia, vt supra tetigi, scientia de se est perfectio necessaria, & naturalis, quia non libere, sed ex necessitate terminatur ad omnia scibilia, supposita capacitate ex parte obiecti: ignorantia enim, vel nescientia cuiuscunque rei scibilis imperfectio esset in Deo. In his ergo omnibus non est, nec potest esse dissentio. Tota ergo controuersia ad hoc reuocatur, vt videamus, an illæ conditionales habeant determinatam veritatem scibilem?

2. **P**rimi ergo opinantes, qui hanc scientiam Deo negant, in hoc maxime fundantur, quod in illis propositionibus non est determinata veritas, nisi antecedat decretum Dei, quo causa determinetur. Et ideo qui negant tale decretum, consequenter absolute, & simpliciter dicunt talia conditionata non cognosci certo, etiam à Deo: qui vero decretum conditionatum ponunt, saltem negant ante illud posse cognosci. Illud autem fundamentum, scilicet, in his propositionibus conditionalibus non esse determinatam veritatem, ita suadere videntur. Quia res, antequam fiat, non habet esse, nisi in causa sua: ergo nec potest habere esse futurum, nisi prout est in causa sua, quia esse futurum includit esse: ergo vel in se, vel in causa: non in se, ergo in causa. Et patet ex differentia inter rem futuram, & præsentem, vel præteritam comparatam. Nam res dicitur præsens propter esse, quod in se iam habet, præterita propter esse quod iam habuit in se, & quod iam fuit extra causas: futura vero nondum habuit esse in se, & ideo non potest denominari futura ratione propriæ esse, quod in se habeat: ergo solum quia habet esse in causa. Rursus non quodlibet esse in causa sufficit, vt res dicatur futura, sed oportet vt habeat esse in causa determinata ad efficiendum, quia res etiam habet esse possibile in causa sua, & tamen non omne possibile est futurum, vt per se constat: ergo aliquid addit esse futurum vltra hoc, quod est habere esse in causa: nihil autem aliud addere potest.

Pars I.

test, nisi determinationem causæ ad agendum: ergo si causa, in qua res est scibilis, non sit determinata, sed indifferens, quia ipsa fuerit in illo statu, non potest effectus eius determinatus esse futurus: ergo nec propositio significans illum esse futurum potest esse vera determinate: ergo nec scibilis. At vero per conditionales propositiones, de quibus tractamus, significatur effectus determinatus futurus à causa secunda de se indifferente, & indeterminata: ergo nisi præcedat aliquod decretum causæ primæ, quo causa secunda esset determinanda in tali euentu, non potest illa propositio habere determinatam veritatem, ac proinde nec scibilis erit per certam, & infallibilem scientiam. Vnde si tale decretum non datur, absolute nec erit talis scientia, si vero datur, saltem non erit, antequam illud secundum rationem antecedat.

3. **N**ihilominus dicimus in his propositionibus conditionatis conceptis ante liberum decretum Dei in ipso iam existens, esse determinatam veritatem, ratione cuius & scibiles sunt, & à Deo sciuntur, non in decreto suo, sed in se ipsis. Hanc assertionem late tractauit in libro secundo de Scientia Dei, capite sexto, & habere verum modernis inlant, & contendunt totam veritatem determinatam futurorum contingentium esse fundam ex solo esse, & determinatione, quam habent in causa, ideo ad hanc falsam apprehensionem excludendam, rem iterum breuiter explicabo. Nam nobiscum in assertionem consentiens, id tetigit late, & subtiliter Dio taleuius in dicto Opusculo capite sexto, & breuius quidem, tamen etiam optime Pefantius 1. p. quaest. 14. articulo 13. disputat. 5. Qui auctores recte iudicant eandem omnino esse difficultatem, & rationem in præscientia Dei de futuris contingentibus absolute futuris, quæ est de conditionatis, & ideo & cognoscibilitatem ex parte obiecti, & cognitionem ex parte Dei in futuris conditionatis ad instar absolute futurorum esse explicandam: quæ sententia mihi valde placet, videturque verissima, vt etiam in allegato loco dixi, & ideo per discursum vtriusque communem rem totam breuiter explicabo, & paritatem inter illa ostendam, & inde facile concludetur ratio à priori nostræ sententiæ, & oppositum fundamentum facile dissoluetur.

4. **P**rimo ergo ad explicandam veritatem harum conditionalium de futuro, declarandum prius est, quid sit aliquid esse futurum proprie, & formaliter. Aliqui enim dicunt esse futurum nihil aliud esse, quam habere esse in causa aliquo modo determinata, & nondum habere, vel habuisse illud in se. Hoc vltimum manifestum est ex distinctione futuri à præsentem, & præterito, & inde sequitur, scilicet, quod sit esse in causa, quia esse futurum est aliquod esse, ergo debet esse alicubi: ergo vel in se, vel in causa: sed non in se, ergo in causa. Quia vero esse in causa, vt sic, sufficit ad esse possibile, non vero ad esse futurum, vt constat, quia multa sunt scibilia, quæ non sunt futura, & ideo additur, quod debet esse in causa determinata ad agendum. Nam eo ipso, quod causa est potens, & est determinata ad agendum, effectus eius futurus est. Quæ doctrina videtur sumi ex D. Thomæ libro primo Peri. lectione 15. circa finem, vbi docet futurum habere esse tantum in sua causa, & si sit ideo simpliciter determinata ad vnum, effectum eius posse dici simpliciter futurum: si vero sit magis propensa ad vnam partem, effectum posse dici futurum, sed non cum omnimoda certitudine: si vero causa sit indifferens, & non magis determinata ad vnam partem, quam ad aliam, effectum non posse dici futurum, vel non futurum, sed possibile. Sed licet verum sit effectum, antequam sit, non habere esse, nisi in causa, nihilominus formalis denominatio futuri non sumitur ex eo, quod res habet esse in sua causa, quantumuis determinata. Probat, quia hoc ipsum, scilicet, rem habere esse in causa, non est futurum, sed est præsens, ergo

E 3

3. *A*ssertio nostra, qua affirmat propositiones conditionatis scibiles, & habere veritatem à Deo ante decretum.

4. *A*liquod esse futurum proprie, & formaliter, scilicet, & formaliter quid sit.

1. *opinio.*

Denominatio futuri non sumitur ab

*esse, quod res
habet in eo
futuri. Item
quia alias
cognoscere
aliquid esse
futurum,
nihil aliud
esset, quam
cognoscere
talem rem
habere esse
in sua causa
hoc vel illo
modo deter-
minata, quod
dici non potest,
alias, &
Angelus posset
cognoscere
futura, quantum
cognoscibilis
sunt, quia
potest compre-
hendere esse,
quod habent
in causis,
vel Deus non
posset cognoscere
futura contingencia
cum certitudine,
quia solum
cognosceret
habere esse
in causa vel
indifferente,
vel ad sum-
mum inclinata
ad vnam partem,
quod non satis
est ad certam
cognitionem,
vt Diuus Thomas
dixit, & per se
constat. Denique
ex ipsarum
propositionum,
seu locutionum
distinctione
potest facile
intelligi, non
esse formaliter
idem, rem esse
futuram, &
habere esse in
causa determinata,
id enim potest
iuxta illam
sententiam
intelligi de
causa determinata
in actu secundo,
quia illa non
est causa in
potentia, sed
in actu, intelligitur
ergo de causa
determinata in
actu primo: sic
autem esse
causam determinatam,
& effectum esse
futurum non
sunt formaliter
idem, tum quia
illam et duae
propositiones
non sunt synonimae,
ac proinde in
ipsis significatis
est aliqua diuersitas:
tum etiam quia
prius natura
habet res esse
in causa determinata,
quam sit futura:
tum denique
quia potest
causa non esse
determinata
in actu primo,
& effectus esse
futurus: & e
contrario potest
causa secunda
esse determinata
simpliciter,
& effectus non
esse futurus,
vt ex dicendis
constabit.*

*5. a opinio
fuit referunt
et impugnat
tur in futu-
ris a causis
naturalibus*

Aliqui ergo addunt, rem esse futuram esse denominationem à voluntate efficaci Dei volente illam esse, antequam sit, ita vt rem possibilem esse futura formaliter nihil addat, nisi denominationem extrinsecam à voluntate Dei. Ita Alexander Pefantus supra, & fundatur, quia res possibilis non incipit esse futura, nisi per decretum liberum Dei. Vnde ipsum etiam futurum in causa naturaliter agente, vt verbi gratia, solem cras esse oriturum, non est simpliciter futurum in sola virtute solis, nisi adiungatur decretum Dei concurrenti cum sole. Sed mihi etiam haec sententia non satisfacit vniuersaliter loquendo: nam licet posset aliquo modo habere locum in rebus futuris per efficientiam solius Dei, & in futuris à causis naturalibus adiuncto decreto efficaci concurrenti Dei, & ablato omni impedimento, nihilominus etiam in his non videtur recte illo modo explicari formaliter ipsum esse futurum. Nam formaliter, & in rigore aliud est esse volitum, & esse futurum, nam illud est prius, & ratio, seu causa alterius. Praesertim, si verum est potentiam Dei executionem esse ratione distinctam à voluntate. Item si loquamur de voluntate intentionis, per illam non potest dici res esse formaliter futura, sed magis remotè, & quasi radicaliter. Praeterea in effectibus, quos non Deus solus immediate, sed cum causis secundis facit, esse futurum non est à sola voluntate Dei, etiam non sit sine illa: ergo licet demus rem esse futuram per denominationem à voluntate Dei, non esset ab illa sola, sed simul à concausa. Probatur, quia ab eadem causa habet res, quod sit futura, à qua habitura est esse, cum fuerit praesens: sed lumen verbi gratia cum est praesens, non habet esse à sola voluntate Dei, sed à sole simul cum voluntate Dei, ergo esse futurum in tali effectu non est denominatione à sola voluntate Dei, sed à tota causa.

*6. a opinio
fuit in ef-
fectibus
liberis*

Maximè verò illa sententia est difficilis in effectibus liberis, supponendo, vt idem auctor supponit, voluntatem Dei non praedeterminare physice voluntatem creatam ad agendum, sed tantum concurrere concursu simultaneo, supposita sufficiente virtute in actu primo: nam hoc posito, vt consensus liber sit futurus, sufficit ex parte Dei voluntas concurrenti, & illud decretum non sufficit, vt effectus sit futurus: ergo esse futurum talis actus non est denominatione ab illo decreto. Consequencia est clara, quia si illud esse futurum consistit in tali denominatione, de-

bet esse, & inseparabile ab illa, & sufficienter ab eadem in ratione formae denominantis. Quod ostenditur probando minorem. Nam voluntas Dei concurrenti cum voluntate libera relinquit illam indifferentem, & potentem ad agendum, vel non agendum, etiam in sensu composito, & stante illo decreto Dei: ergo ex vi illius decreti nullus actus illius voluntatis habet, quod sit futurus. Quod maximè videre licet in actu peccati, quem Deus ex se non absolute vult, & ideo non potest habere quod sit futurus per denominationem à voluntate Dei. Responderi potest ex doctrina eiusdem auctoris, Deum prius ratione, quam velit concurrere cum voluntate creata ad determinatum actum, & prius quam det illi determinatum concursum, prauidere ipsam voluntatem creatam ex se talem determinatum actum esse operaturam, & ideo accedente voluntate concurrenti, statim ab illa denominari, & esse rem futuram. Sed contra hoc est, quia sicut voluntas non potest actu operari sine concursu Dei simul cum illa actu operante, ita non potest esse, vel intelligi operatura, quin intelligatur habitura concursum Dei, ergo si praescitur operatura, absolute intelligitur habitura concursum Dei: & consequenter praetelligitur in Deo voluntas dandi concursum in tali tempore, & cetera. Si autem solum praescitur operatura sub conditione, in ipsa conditione includi necessario debet voluntas concurrenti: ergo seruata proportione nulla ratione potest esse prius, voluntatem hominis esse operaturam, quam esse habituram concursum Dei: ergo nec potest Deus prius praescire absolute illam esse operaturam, quam velit cum illa concurrere, cum ab illa voluntate debeat manare concursus, qui in futura operatione creaturae necessario imbitur. Ergo decretum concurrenti Dei solum, ac praescire spectatum nunquam denominat futurum liberum creaturae absolute futurum, nisi cum illo decreto coniungatur determinatio creaturae in actu secundo futura. Et hac ratione praescientia futuri actus peccati non potest haberi in sola voluntate Dei, sicut neque esse potest in sola voluntate creaturae: sed aliorum modus praescientiae necessarius est, vt in libro primo de Scientia Dei latius diximus, & statim breuiter attingemus.

Dico ergo esse rem futuram formaliter consistere in transitu quodam ab esse, quod habet in causa, ad esse, quod in se ipsa aliquando habitura est vnde est quasi tendentia quaedam ab esse in potentia ad esse in actu, quae in re ipsa ponenda est. Loquimur enim de futuris realibus, & extra Deum, vt excludamus futura, quae vel secundum ordinem naturae considerari possunt in creatura pro eodem instanti prius natura, quam velit, vel secundum rationem in decretis Dei liberis spectari possunt, de quibus cum proportione erit secundum ordinem rationis loquendum. Haec ergo declaratio formalis rationis significatae per propositionem de futuro probatur in primis à sufficienti partium enumeratione, quia exclusis alijs declarationibus, nulla alia occurrere potest, quae formalem rationem futuri declaret. Deinde ex conceptu immediato, qui respondet propositioni significanti rem esse futuram, cum enim dicimus, Petrus peccabit, nihil aliud significamus, nisi peccatum, quod secundum se est possibile huic voluntati successu temporis, vel tali tempore esse actu futurum in illa, seu ab illa: ergo per hanc habitudinem, vt sic dicam, constituitur peccatum illud in esse futuri: idem autem est in reliquis: ergo formaliter in hoc consistit ratio futuri. Denique considerando futura in ordine ad cognitionem nostram, licet interdum ex cognitione causae cum morali veritate affirmemus, illa esse futura ex cognitione causae, nihilominus tunc certi omnino reddimur de veritate propositionis de futu-

Solutio.

Impugnatur

*7. Resolutio
difficultas,
futurum esse
sententia ab
esse in pot-
entia ad esse
in actu expli-
catur, & pro-
batum.*

est contingens simpliciter ex modo agendi, seu potestate causae: iam ergo effectus futurus potest esse determinatus quoad actualem habitudinem ad esse actuale, etiam si sit contingens in potentia, seu in modo agendi causae.

11. *Arist. obij- citur.* Contra hoc vero obijci potest doctrina Aristotelis lib. 1. Perihet. ca. ult. dicentis in propositionibus singularibus de futuris contingentibus non esse determinatam veritatem, & fallitatem, & ideo vel nullo modo cognosci posse ut ea, quae sunt omnino indifferencia ad vtrumlibet, vel solum per coniecturam, vt in his, quae vt plurimum eueniunt, vel ad quae causae magis inclinant. De hac sententia Arist. dixit in li. 1. de Scientia Dei capit. 2. & ingenue fassus sum me in hac parte ab Aristotele dissentire, quia eius sententiam fidei veritati repugnare sentio. Postea verò Diotaleuius Aristotelem ab errore excusare visus est, quia loquutus est, inquit, de futuris contingentibus formaliter vt futura sunt, id est, vt habent esse in causis suis, & ex illis cognosci possunt: non enim potuit de illis secundum aliquam rationem praesentitatis loqui, quia non potuit illam praesentiam ratione naturali assequi, quam nos fide illustrati vix possumus concipere.

12. *Suppositio falsa, licet consequens ostendatur.* Sed haec interpretatio non declarat quod Aristoteles non errauerit, sed quod vt homo errauerit, quia modum talis veritatis, & praesentiae eius cognoscere non potuit. Supponendo enim futura contingentia non habere aliam veritatem, nisi quam habent in sua causa, & ex vi eius, vt talem effectum in potentia continet, consequenter fortasse loquutus est, dicens non habere determinatam veritatem, nec subiacere certae cognitioni. Tamen in illa suppositione errauit, siue per impotentiam naturalem assequendi altiorum cognitionem contingentium, siue ex quacunque alia causa, id enim parum refert, cum de errore constet, quia futura, vt dixi, non ex sola causa, sed etiam ex determinatione futura, & ex euentu rei per illa significata habent veritatem. Et licet antequam sint non habeant realem praesentiam in propria mensura, habent nihilominus aliquam praesentiam, vel realem obiectiuam in mensura aeternitatis: & ideo illa eadem prius significata, vt futura, absolute, & determinate vera esse possunt per conformitatem ad suum terminum, etiam si in causis, prout sunt tantum in potentia, & actu primo, non habeant determinatam veritatem.

13. *Tria erronea ab Aristotele illata habes.* Quod si Aristoteles illam praesentiam, seu modum veritatis assequi non potuit, excusabitur ipse a culpa, sententiae autem, quas inde intulit, non poterunt ab errore excusari. Nam in primis intulit non esse alium modum veritatis in his propositionibus de futuris contingentibus, praeter illam, quae ex suis causis, & ab esse in potentia, quod in eis habent, cognosci potest, quod absolute verum non est, vt declarauit, & aperte repugnat praesentiae Dei de his contingentibus. Vnde secundo intulit haec contingentia non habere talem veritatem, quae infallibili, ac certa scientia cognosci possit. Ne limitat sermonem ad cognitionem humanam, vel diuinam, quia certe videtur intellexisse in tali propositione non esse veritatem certo cognoscibilem a quocunque, in quo sensu falsa est omnino loquutio. Vnde tertio probabilissimum est credidisse, nec Deum praescire in his futuris absolutam determinatam veritatem, ac subinde Deum non praescire certo haec futura prius quam fiant. Quod illi multi antiqui Patres tribuerunt, & ex concessis a praedicto auctore necessario sequitur. Nam Aristoteles non cognouit futura posse cognosci, vt praesentia, & in causis censuit non esse certo cognoscibilia, ergo inferre debuit, nequaquam Deo ipso certo cognosci. Quamuis ergo Aristoteles recte philosophatus fuerit de his futuris praescis spectatis in ordine ad solas causas, & cognitionem, quae ex illis sumi potest, absolute de ipsis futuris non recte sensit. Negari enim non potest,

quin habeant in re determinatam veritatem, vel fallitatem de se certo, & infallibiliter cognoscibilem, si ex parte intelligentis virtus intelligendi non delit, vt dicto libro 1. latius dixi, & rationibus Aristotelis respondit.

14. *Veritas contingens futuri non sumitur ex determinatione causae in actu primo constituta.* Ex hac autem doctrina Aristotelis, quam quoad hanc partem probat D. Thomas, colligimus, & tertio loco addimus duobus principiis positam veritatem determinatam, quae inest propositionibus absolutis de futuro contingenti, non esse sumendam ex determinatione causarum, quasi in actu primo constitutarum ad agendum, sed aliunde. Loquor de determinatione in actu primo, vt excludam causam, vt iam determinatam in actu secundo, quia quando causa iam est, vel cognoscitur in tali statu, effectus eius etiam si sit contingens, non cognoscitur vt futurus, sed vt praesens, quia determinatio illa in actu secundo non est aliud, quam ipsa actio, per quam effectus accipit esse, & ideo sic spectatus iam non vt futurus, sed vt praesens consideratur, & ideo, vt sic, potest veritatem sumere a causa determinata in actu secundo, & in ipsa determinatione cognosci tanquam in via, quae in se ipsa, & tanquam praesens videatur. Futurum autem, vt futurum ante hanc determinationem considerandum est, ac proinde solum spectatur in causa, vt constituta in actu primo, & sic dicimus non habere veritatem certam, vel determinatam in illa. Et hoc optime probatur ratione Aristotelis, quia contingentia effectus futuri formaliter sumitur ex indifferentia causae secundum se spectatae: imò, vt dixi, effectum esse contingentem nihil addit, nisi denominationem a causa indeterminata ad vnum, vel ad agendum, vel impedibile, vt dicunt. Item ob hanc causam non potest effectus contingens, vt futurus, certo cognosci in causa, vel ex causa, vt D. Thomas docet. 1. par. q. 14. art. 13. & in 1. d. 38. q. 1. art. 7. & q. 2. de Verit. art. 12. & q. 12. ar. 1. & q. 16. de Malo ar. 7. & saepe alias. Et haec est potissima ratio, ob quam solus Deus potest sua virtute futura contingentia certo cognoscere, iuxta illud, *Annuntiate nobis futura, & dicemus, gentia certo cognoscat.* quia *Dij estis vos*; nimirum, quia cognoscere futurum, tanquam praesens transcendit potentialitatem creaturae, & cognoscere futurum ex causa est impossibile, quando causa est indeterminata, vt in futuris contingentibus esse debet; ergo est contra rationem talis futuri, quod habeat talem determinationem in causa. Denique quia in hoc maxime, & quasi adaequate differt futurum contingens a necessario, quod hoc habet determinationem in causa, quam illud non habet.

15. *Contingentia effectus in causa naturaliter agentibus, vt in aliis enuntiantur passiuè, in libera vero actuè, id est, in trina secunda.* Vt autem haec assertio melius intelligatur, fiat que euidentior, oportet aduertere effectus contingentiam inueniri tam in causis naturaliter agentibus, quam in liberis, diuerso tamen modo. Nam in causa naturaliter agente effectus non est contingens quasi actuè respectu propriae, & proxima causae ratione virtutis eius, sed quasi passiuè ob imperfectionem eius causae, quae impediri potest per aliam causam, vel rem aliam occurrentem, & ad impediendam virtutem alterius causae, ne agat, sufficientem. In libera autem causa effectus est contingens per se, & ex interna virtute causae, quia ita est sufficiens ad agendum, vt ipsa possit se impedire (vt loquutus est Capreol. in dist. 38. q. 1. art. 2.) id est, vt valeat actum suum suspendere, & ad hunc, vel oppositum determinare: quod etiam ex dictis prolegomeno praecedenti manifestum est.

16. *Effectus naturalis contingens est primum ad vnum in causa, in qua certitudine naturalis cognosci potest, & in toto consuetum certitudo certissime potest.* Et hinc sequitur alia differentia, quia effectus naturalis contingens habet in sua propria causa per se, ac praecise sumpta quandam determinationem ad vnum, ratione cuius in illa cognosci potest, vt certo futurum certitudine quadam naturali, & includente conditionem hanc, nisi impedimentum aliunde interueniat. Vnde si effectus comparetur non ad solam causam per se, ac praecise spectatam, sed cum omnibus

14. Veritas contingens futuri non sumitur ex determinatione causae in actu primo constituta.

Cur solus Deus continet gentia certo cognoscat.

15. Contingentia effectus in causa naturaliter agentibus, vt in aliis enuntiantur passiuè, in libera vero actuè, id est, in trina secunda.

16. Effectus naturalis contingens est primum ad vnum in causa, in qua certitudine naturalis cognosci potest, & in toto consuetum certitudo certissime potest.

bus requisitis agendum, in quibus includitur impedimentorum ablatio, & quod concursus Dei sit paratus: in toto illo cumulo causarum habet talis effectus omnimodam determinationem ad unum, quia hanc habet per se ex propria causa, contingentiam autem per accidens ex impedimentis, vel effectibus aliarum causarum, quibus ablati, ut in hypothesi supponitur, manet integra determinatio, & ideo poterit in illo toto causarum ordine cognosci certissime effectus futurus, quia licet respectu propriae causae sit contingens dicto modo, nihilominus non cognoscitur, ut contingens, quia per concursum omnium causarum, & conditionum antecedentium ad talem actionem tollitur contingentia effectus, & resultat necessitas. Vnde si Deus velit absolute decreto praesumere auferre à tali causa omnia impedimenta, in illo etiam decreto posset infallibiliter scire talem effectum esse futurum, tunc vero iam non scit illum ut contingentem, sed ut necessarium.

17. Efficitur si-
ber contin-
gens respectu
cumuli cau-
sa si etiam
contingens
est, nec est de-
terminatus
in actu in
actu primo,
nec in ea, ut
satis cogno-
scitur.

At verò effectus contingens ex libertate causae non solum est contingens comparatus ad suam propriam, & proximam, & per se causam praecise spectatam, sed etiam in ordine ad totum cumulum causarum, vel conditionum necessariorum, vel de facto concurrentium ex parte actus primi ad talem effectum. Et ideo nunquam potest talis effectus habere absolutam determinationem in causa, ut est in actu primo, siue in ordine ad solam proximam causam per se, ut est per se notum, sine ordine ad totum cumulum causarum, conditionum, aut circumstantiarum ex parte actus primi concurrentium. Quia si effectus esset determinatus in actu primo in cumulo causarum, &c. iam ut sic non esset contingens, & consequenter nec liber, esset enim omnino necessarius in causa, & positus omnibus praerequisitis ad agendum, quod repugnat libertati, ut ostensum est in superiori prolegomeno. Item in illo cumulo causarum necesse est includi voluntatem liberam; ergo non obstantibus omnibus, quae illi coniunguntur in actu primo, illa sententia potest se impedire, ne agat, vel ne hoc agat, quia hoc habet per intrinsecam potestatem, vel si per coniunctionem aliarum conditionum, aut causarum, quae illi coniunguntur in actu primo, illa est priuata hac potestate se impedendi, consequenter est priuata libertate, & ita iam non contingenter operatur propria, & perfecta contingentia libertatis. Vnde concluditur effectum liberè futurum non solum non posse cognosci cum certitudine in determinatione in actu primo, quam habet in causa proxima, verum etiam nec in ea, quam habet in collectione omnium causarum ad illum concurrentium, prout in actu primo respectu talis effectus considerantur. Probat, quia illa causa adaequata, ut constat ex omnibus concurrentibus, adhuc est indifferens, & retinet in se principium contingentiae; ergo impossibile est in illa, quantumvis propensa, & inclinata sit in actu primo, infallibiliter cognosci effectum futurum, cum semper ab intrinseco possit talis effectus impediri per intrinsecam potestatem causae proximae, id est, potentiae liberae in illo cumulo causarum incluse. Confirmatur, quia effectus futurus à causa naturali, etiam determinata ad unum, si impedibilis sit, non potest in tali causa certo sciri futurus, nisi aliunde praeciat, talem causam non fore impedendam: at verò in causa libera hoc non habet locum, quia virtus se impedendi est intrinseca, & inseparabilis ab illa manente libertate; ergo quandiu in illo causarum cumulo includitur voluntas libera, & salua relinquatur eius libertas, nunquam potest in illa causa effectus esse omnino determinatus, ac proinde neque in illa infallibiliter cognosci, nisi aliunde praeciat, ipsam voluntatem non esse se impedituram.

18. Futura con-
tingentia

Quartò ex his concludo, quoad contingentia absolute futura, & libera, de quibus in praesenti solum agimus; haec, inquam, futura habere determinatio-

nem veritatis suae ex actuali determinatione causae liberae, quam tali tempore habitura est in actu secundò, ad quam determinationem, ut suo tempore praesentem, dicit habitudinem propositionis illa, per quam eadem determinatio per modum futuri significatur, in causa libera ut ille effectus non cognoscatur futurus à sua causa per modum illationis causalis, seu rationalis, quae his verbis explicatur, quia talis causa sic est in actu primo disposita, ideo talis actus erit, vel illis verbis. Haec causa erit tali modo applicata, vel praeparata; ergo talis actus erit: sed cognoscitur per simplicitatem, vel copulatiuam propositionem de inesse, quae his verbis significari potest. Causa haec, seu voluntas tali tempore ita disposita hoc faciet, cuius propositionis veritas non in virtute causae, sed in se cognoscitur. Et hoc est, quod dixit D. Tho. futura contingentia, & maximè libera cognosci, ut praesentia in se ipsis, non in causis: Sensus enim est, non cognosci ex eo, quod in virtute causae cognoscitur certa consecutio futuri effectus, sed quia prauidetur causa, ut actu operans in tempore, quod est praesens aeternitati, licet respectu prioris temporis sit futurum. Haec autem praesentia secundum veram sententiam, non est per realem coexistentiam, quam res futura, antequam in suo tempore sit, habeat in aeternitate; repugnat enim esse coexistentem alteri rem, quae in se nondum exiit, ut in dicto libro latius dictum est, sed est illa praesentia obiectiva respectu intuitus aeterni diuini intellectus.

absoluta hanc
boni d. in-
mationis
sua veritas
in causa li-
bera deter-
minata
actu/euen-
do, & cognos-
citur per
propositio-
nem de in-
esse.

Quae est satis expressa sententia D. Thomae i. p. vbi supra, & 2. 2. q. 171. art. 6. ad 2. vbi sic ait: *Diuina praesentia respicit futura secundum duo, scilicet secundum quod in se ipsis, in quantum scilicet, ipsa praesentialiter inuenitur, & secundum quod sunt in suis causis, in quantum scilicet videt ordinem causarum ad effectum.* Vbi in priori parte satis declarat illam praesentiam non esse per coexistentiam diuini intuitus, qui praesentialiter attingit ea, quae in se nondum sunt, ita nimirum ea videndo ex aeternitate, sicut ea videt postea, quando iam actu fiunt. Quia Deus non aliter videt rem, postquam est, quam antea, alius ex euentibus rerum aliquid accesserit diuinae cognitioni, quod repugnat immutabilitati Dei, ut rectè argumentatur D. Thomas in i. distinctione 38. quaestione 1. articulo 5. Vnde respectu diuini intuitus non est antea, nec postea, sed semper est idem respectus in se omnino inuariabilis, & ideo sicut rem existentem videt praesentem, ita etiam rem futuram praesentialiter inuenitur, & hoc est esse praesentem aeternitati, & ex hac praesentialitate sumitur infallibilitas cognitionis, non ex causis ut prioribus sua causalitate. Vnde in altera parte non dicit D. Thomas videri futura in suis causis determinatis, ut quidam male allegant, addendo particulam, *determinatis*, nam D. Thomas praecise dicit *in suis causis*, & addidit explanationem dicens, *in quantum videt ordinem causarum ad effectum*: qui ordo in causis liberis potest esse propositionis, seu inclinationis, non determinationis. Et ideo subiungit. *Et quauis contingentia futura, prout sunt in se ipsis, sint determinata ad unum, tamen prout sunt in suis causis, non sunt determinata, quin possint aliter euenire.* Ex quo vterius colligit priorem modum cognoscendi esse omnino certum, & infallibilem quoad veritatem futuri euentus, posteriori autem, licet sit infallibilis quoad cognitionem dispositionis, & ordinis causarum, non tamen quoad veritatem futuri euentus, qui per propriam propositionem de futuro significatur, ut diximus. Et haec nunc nobis sufficiunt de his contingentibus absolute futuris, quae solum praemissa sunt, ut ab illis gradum faciamus ad futura conditionata, de quibus tractamus.

19. Nomen sibi
prioris
doctrina
est prof-
sa S. Thom.
de modo quo
futura à Deo
in aeternitate
cognoscuntur.

Quintò igitur ex dictis inferimus futura contingentia conditionata non esse vera in vi illationis ex causa, neque in illa cognosci posse infallibiliter, ut determinatè vera, & certò futura, etià si talis causa integra futura esse supponatur. Haec assertio est dire-

20. Futura con-
tingentia con-
ditionata,
nec esse vera
ex illatio-
nis, nec in
tali illatione
cognosci posse
infallibiliter.

ctē contrā eos, qui scientiam hanc conditionatam admittunt, non tamen, nisi post decretum Dei absolutum ex parte sua, & conditionatum ex parte obiecti. Nam hi consequenter dicere coguntur Deum cognoscere illa in violationis ex tali decreto, vel (quod perinde est) ex vi prædeterminationis futuræ in voluntate hominis ex tali decreto Dei, seu ex vi voluntatis humanæ, vt est sub decreto Dei, aut denique ex vi collectionis, seu coniunctionis vtriusque voluntatis humanæ, & diuinæ ad talem effectum producendum. Hæc enim omnia in idem redeunt, & æquiualentia sunt, quatenus eadem ratio in omnibus militat. Ad hoc enim tale decretum postulatione, quod Deus sub tali conditione decreuit, ergo iuxta illam sententiam veritas illius conditionalis, quam non possunt cognoscitur. Contra hoc ergo probatur assertio ex dictis de futuris absolutis: nam hæc non possunt cognoscitur in causâ, neque habere in illa determinationem; ergo neq̄ poterunt conditionata sic cognoscitur: patet consequenter, quia militant omnes rationes factæ, quia idem genus ordinis, seu habitudinis habet causâ actu existens ad affectum absolute futurum, quod habet causâ sub conditione propositâ, aut concepta ad effectum ex illa futurum, si conditio impleta fuerit. Vnde sicut in absolutis habitudo causæ ad effectum est indeterminata, & vel omnino indifferens, vel impedibilis etiam ab intrinseco in contingentibus liberis, ita profus est in conditionatis; sed propter eandem causam non possunt absoluta cognosci certò ex vi causæ, sed ad summum coniecturaliter, ergo idem est de conditionatis. Atque ita tota doctrina, quam D. Thomas tradit de scientia futurorum contingentium de se generalis est tam conditionatis, quam absolutis. Ratio etiam à priori sæpè tradita eadem est, quia talis necessitas illationis ex causâ determinata ad vnum tollit contingentiam; ergo conditionalis sic cognita non cognoscitur vt contingens, sed vt necessaria; ergo neq̄ effectus contingentis, vel liberè esset futurus à tali causâ posita hypotheti, hoc autem est contra id, quod in disputatione rota supponitur, quodq̄ est omnino certum, scilicet, talia futura esse verè libera, & vt talia cognosci. Cum enim Christus prænouit Tyrios & Sidomos facturos fuisse poenitentiam, si virtutes in illis fierent, sine dubio prænouit liberè facturos fuisse poenitentiam, & similiter de Saule præsiuit Deus liberè fuisse ascensurum Ceilam, si sibi permaneret Dauid, & Ceilitas liberè fuisse illum tradituros, & sic de aliis. Sequela verò sæpius est à nobis probata, quia illa necessitas, licet per conditionalem illationem explicetur, re tamen vera non est necessitas solius illationis eiusdem effectus ex se ipso, vt est illa, quod est, quando est, necessario est, nec est illationis prioris ex posteriori, vt si homo loquitur, vult loqui: sed est necessitas causalitatis, & ex prioris, & antecedenti hypotheti independente ab vsu libertatis; talis autem necessitas illationis est necessitas simpliciter. Neque immorabor nunc in refutandis responsionibus, quia parum id actum est in prolegomeno præcedenti, partim fufus in libr. 5. agendum est.

21. Sextò concludimus ex dictis, nihilominus in his conditionatis contingentibus inueniri veritatem determinatam, quia non sumuntur in violationis, sed in vi actualis dimanationis effectus à sua causâ, quæ tali suppositione facta, vel concepta per modum præsentis cognoscitur ab illo intellectu, qui suo intuitu attingit tanquam præsentia ea, quæ futura sunt. Hæc assertio tam est contra eosdem, quatenus negant hæc conditionata esse scibilia ante decretum absolutum ex parte Dei, quam contra alios, qui absolute negant talia conditionata cognosci à Deo certa, & infallibili cognitione. Probatur autem ex eadem proportione

Veritas in contingentibus conditionatis certa inuenitur, & in vi actualis dimanationis à sua causâ cognoscitur à Deo.

inter contingentia absoluta, & conditionata. Intelligendum est enim, quod sicut in absolutis causâ supponitur tanquam existens ex hypotheti, & vt præsens in mente Dei ad modum existentis sub eadem hypotheti, vt in exemplo de Dauid, supponitur Dauid permanens intra Ceilam ita præsens in cognitione Dei ex hypotheti, ac si futurum aliquod esset. Quod potest explicari ex modo, quo nos solemus aliquid supponere, vt discurramus, vel inquiramus, quod de illo consequenter dicendum esset. Deinde sicut in absolutis de causâ existente, vel præsentem in intuitu Dei, vt existens verè affirmatur in eadem mente Dei, talem effectum liberè esse dimanaturum ab illa, non quia in virtute causæ hoc videat Deus, sed quia intuitu suo videt causam illam, tamen liberam, tanquam influentem in illum effectum, ita in his conditionatis de causâ ex hypotheti concepta, vt præsentem sub tali existentia possibili, potest verè affirmari, & cognosci in mente Dei, hunc determinatum effectum esse dimanaturum ab illa causâ liberè ex eadem hypotheti, non quia in virtute causæ talis effectus determinatè contineatur, aut videri possit, sed quia verè esset ad illum determinanda, & intuitus diuinus propter suam infinitatem, & immutabilitatem intuetur causam illam sic ex hypotheti positam, tanquam præsentem influentem, & non in alium: ita vt propositio, quæ nostro modo concipiendi inde formatur, non sit hypothetica conditionalis propria, & illativa, sed simplex, & categorica, quæ dicit rectè potest de conditionato extremo: ergo sicut in futuris absolutis est veritas determinata per habitudinem immediatam causæ ad effectum de facto futurum, quem Deus propter vim infinitam intelligendi intueri potest, & ita infallibiliter præfieri talia futura, ita conditionatis contingentibus est veritas determinata per immediatam habitudinem causæ ad effectum ex hypotheti futurum, quam Deus per modum etiam simplicis intuitus propter eadem infinitatem certò cognoscere potest. Probatur hæc consequentia primò à paritate rationis, & proportionis, quia de causâ aliquando verè futura, non alia ratione futurum aliquod cognosci potest ab habente vim intelligendi, & intuenti futura, nisi quia talis causa in re ipsa in actu secundo futura est, qui actus non potest esse certus, & determinatus, & ita ad illum dicit habitudinem propositio de futuro, vt sit vera, & ad eundem terminatur intuitus Dei æternus, & infinitus; sed eodem modo causâ ex hypotheti proposita, & apprehensa, ac si futura esset, consequenter transitura esset in actum secundum, qui in re nõ posset esse, nisi certus & determinatus; ergo propositio de futuro dicens habitudinem ad talem effectum, in re erit vera, & ad eandem infinitatem, & immutabilitatem intuitus diuini pertinet, vt illam attingat. Et deinde sicut caprum humanum superat intelligere, quo modo diuinus intuitus, & intellectiua virtus hanc habeat efficacitatem in his conditionatis, ita planè in absolutis, neq̄ est maior difficultas in his, quam in illis, si quis attendat, & considerat rem inspicit; ergo sicut illud prius non negatur Deo, ita neque hoc posterius negari debet.

Denique ex hoc modo declarandi veritatem obiectiuam, quæ his conditionatis futuris contingentibus inesse potest, & secundum quam cognoscibiles sunt, satis constare potest nullam implicationem contradictionis assignari posse in huiusmodi obiecto scibili, vel in eius scientia; ergo hoc satis est, vt à nullo rectè de Deo sentiente negari debeat, aut possit hæc scientia. Consequentia hæc probatur facillè ex comparatione facta inter omnipotentiam, & omniscientiam Dei: æquè enim sunt infinita; ergo sicut negari non debet, aut potest Deum posse aliquid, quod repugnantiam non inuoluit; ita nec potest negari eum scire quidquid non implicat contradictionem. Item ratione supra facta, quod si obiectum est cognoscibile, scientia est possibilis, & si est possibilis, inest Deo: at si

22. Nulla est ratio, cur Deo conditionata denegetur

at si obiectum illud esse potest verum sine repugnantia, eo ipso cognoscibile etiam esse; ergo etiam est possibile eius scientia, ac proinde Deo non neganda. Denique talis scientia ex proprio conceptu, si in ea non inuenitur repugnantia, præ se fert magnam perfectionem, & dignissimam Deo, multumque extollit capacitatem (vt sic dicam) & amplitudinem diuinæ intelligentiæ, ac scientiæ. Et ad extollendam diuinæ prouidentia rationem & exactissimam prudentiam in suis operibus est accommodatissima: nam quod prouidentia ordo, ac dispositio ex ampliori cognitione, & præsentia futurorum cuiuscumque ordinis, & rationis cogitari possint, eo prudentia excellentior, & perfectior intelligitur: multum ergo pertinet scientia hæc ad diuinam perfectionem, si in ea implicatio non inuenitur, vt in antecedenti sumebamus.

23. Illud autem antecedens vel ex ipso credibile fit, quod talis scientia videtur esse necessaria ad summam perfectionem prouidentia, & prudentia, quæ in Deo semper cogitanda est, & ideo dixit alicubi Augustinus, non posse Deum non scire varios, & mirabiles, ac infinitos modos, quibus voluntates humanas moueat eo modo, quo nouit eis conuenire, vt conuerterantur, neque etiam posse ignorare, si aliquid tali, vel tali modo fieri permittat, infallibiliter esse euenturum, prius etiam ratione, quam illud permittat. Et præterea idem antecedens ex discursu facto videtur satis persuaderi, quia nulla repugnantia maior potest assignari in futuris conditionatis, quam in absolutis, supponendo, quod absoluta per se primo non habent veritatem determinatam ex decreto prædeterminante, sed ex præsentia æternitatis, vt D. Thomas docet, & rationes factæ, tum de libertate, quæ aliter lædi videtur, tum de malis actibus, quorū prima origo in diuinam voluntatem, iuxta illam sententiam, refunditur, videntur conuincere. Secluso ergo tali fundamento veritatis, & præsentia futurorum liberorum, nulla perfectio maior repugnantia potest assignari in veritate, & præsentia futurorum conditionatorum, quam absolutorum, at in absolutis nulla est, vt declarauimus ex fundamentis certissimis, maxime in doctrina D. Thomæ; ergo.

24. Denique, vt probemus hanc scientiam esse Deo possibilem sine repugnantia, satis nobis est, quod talis repugnantia non ostendatur. Nam omnis scientia, vt talis est, & per se spectata aliquid perfectionis importat. Vnde qui dicunt hanc scientiam non esse in Deo, tenentur ostendere ipsam esse quid impossibile, & repugnans, & ideo non esse in Deo: hanc autem repugnantiam nobis non ostendunt, neque in ipsa scientia absolute, nec in eadem vt independente à decreto prædeterminante, seu à quocumque libero decreto secundum ordinem rationis præexistente in in Deo; ergo. Minorem probamus nunc, respondendo ad fundamentum, seu difficultatem in principio positam. Nimirum quod in his propositionibus non possit esse determinata veritas: procedit enim fundamentum illud ex falsa apprehensione talium propositionum; nam cogitantur, ac si affirmarentur, & cognita essent in vi conditionalium, & ex sola necessaria connexion cum tali causa posita ex hypothese in tali, vel tali dispositione; in quo sensu verum est non habere determinatam veritatem, nec posse in vi illationis cognosci, imò id nos maxime contendimus. Addimus verò in alio sensu esse accipiendas, vt sint tantum de conditionato extremo, de quo per modum categoricæ, ac simplicis propositionis affirmatur, vel negatur, quid acturum sit, vel non sit, si supponatur esse præsens in hac vel illa temporis differentia. Et sic dicimus in illis esse determinatam veritatem non minus quam in propositionibus absolutis de futuro contingenti, & veram contradictionem inter eas fieri, ita vt necessariò altera determinatè vera, altera determinatè falsa esse debeat, ac proinde possit per certam scientiam comprehendì,

& pro certò præcognosci. Ad probationem autem, si contra hunc sensum procedat, concedendum primum antecedens, nimirum rem, antequam fiat, non habere esse in se, sed in causa; & neganda consequentia, scilicet non habere esse futurum, nisi prout illud esse est in causa. Nam licet verum sit, illud ipsum esse, quod nunc est tantum possibile, & in causa denominari futurum, & tale affirmari per propositionem de futuro, nihilominus non dicitur futurum prout est in causa, sed prout erit in se. Itaque ipsum esse possibile, quod res habet in causa, est quasi subiectum, quod denominatur futurum, non tamen est futurum, nec denominatur à modo essendi, quem habet in causa, sed à modo essendi, quem in se habebit à tali causa in aliqua futura duratione.

Cum autem vrgetur, quia illud esse futurum includit esse, quod res futura, quando est futura, non habet in se, sed in causa. Respondeo, includere illud esse vt subiectum denominationis futuri, non vt formam denominantem futurum, vt sic dicam, quia illud esse, prout est in causa, non est futurum, sed præsens. Forma autem illa, à qua illud esse possibile in causa denominatur futurum, non est causa ipsa, vel determinatio eius, vt toto illo argumento contenditur, nam hoc est tollere contingentiam effectuum, & libertatem causarum secundarum: nec est aliqua res actu existens, cum supponatur res futura in essentiam possibilem. Est ergo habitudo quædam, quam res, prout est in causa, habet ad se ipsam, vt erit præsens suo tempore. Qui ordo licet secundum compositionem mentis nostræ sit aliquid rationis, in mente Dei est obiectiua præsentia, quam illud esse habet in æternitate, ratione cuius veritas illa per modum præsentis cognoscitur, quamuis in ordine ad nos denominetur futura secundum varias temporis differentias. Dicitur, hæc quidem in futuris contingentibus absolutis locum habere, & necessaria esse, vt tamen præsentia, salua contingentia, & non tanquam futura necessaria potius, quam vt contingentia præsciantur: at verò futuris conditionatis non ita posse accommodari, quia in prioribus illa præsentia fundatur in existentia; quam res futura verè habebit in suo tempore, quod fundamentum in his conditionatis deest. Respondeo actualem existentiam aliquando futuram esse fundamentum veritatis absolute assertionis de futuro, eodemque modo seruata proportionem existentiam actualem, quæ ex hypothese esset futura, esse fundamentum veritatis conditionate assertionis, & ideo vtramque veritatem posse cognosci ad modum præsentis, quia Deus non accipit scientiam à rebus, vt ab actualem existentia obiecti pendeat. Et reuera etiam in futuris absolutis res prius, quam suo tempore, & ad extra producat, non habet in se existentiam, sed intuitus diuinus attingit illam, vt præsentem absolute; ita ergo in conditionatis attingit rem futuram per modum præsentis. Vnde illud discrimen valde materiale est respectu diuini intuitus, & eminentis cognitionis eius. Et potest hoc ad hominem confirmari contra eos, qui saltem post decretum conditionatum Dei concedunt cognosci hæc futura, nam vt non videantur à D. Thomæ discordare, simul docent cognoscere Deum illa ad modum præsentium, cum tamen diuinum decretum conditionatum non det veram existentiam rei futuræ, satis enim cõsetur, quod daret illam, si conditio impletur. Ita ergo nos dicimus, quod etiam absque tali decreto, & ante illud daret illam, si alia conditio impletur: nam illud licet non videatur in causa, videri potest in se propter eminentiam diuini intellectus.

25. Argumenta diuisantur.

Instantiæ.

Diluti.

Confirmatio ad hominẽ.

)}{

CAPVT VIII.

Quae decreta conditionata, & libera Deo attribuen-
da sint, & in illis non posse contingentia sub
conditione futura praesciri.

1. Huius prole-
gomeni do-
ctrina, &
capita ordi-
ne compati-

IN superiori cap. ostendimus posse in his futuris co-
ditionaris esse determinatam veritatem, etiam vt
objiciuntur intellectui diuino, prius secundum rati-
onem, quam diuina voluntas aliquod decretum li-
berum, & conditionatum habeat, quod satis est, vt
praescientia talium futurorum Deo non negetur. Ex
quo sufficienter improbatur sententia generaliter
negans Deo huiusmodi praescientiam; imò, vt dixi,
haec est sola ratio à priori huius veritatis, quia si non
ostendatur implicatio contradictionis in tali scien-
tia, non est Deo neganda. Aliæ verò rationes, quæ ad-
di possunt ex utilitate, vel necessitate talis scientiæ
desumptæ, vel ad perfectissimam Dei prouidentiam,
praesertim circa praedestinatorum electionem, libe-
rorum actuum bonorum praedestinationem, vel circa
peccati permissionem cum infallibili euentu, vel deni-
que ad explicandum auxilium efficax praeueniens:
haec, inquam, rationes latè in lib. de Scientia futuror.
tractatæ sunt, quod ideo nunc facere omitimus, &
quia hæc utilitas, vel necessitas huius scientiæ præci-
puè probanda est ex his, quæ postea in libr. 3. & 5. de
Gratia efficaci contra motionem peccati contra prædeter-
minantè, & de permissione peccati contra prædeter-
minationem eius dicenda sunt. Quia verò contra nouam
euationem admittendi praescientiam horum futuro-
rum sub conditione, ita tamen vt decreta conditi-
onata præcedant, in quibus fundetur, pauca in alijs lo-
cis diximus, visum est in hoc capite inquirere, an, &
quatenus talia decreta Deo tribuenda sint, vt ex dis-
cursu eius constet sine fundamento illa confingi, quæ
ad dictam scientiam fundandam inuenta sunt.

Status qua-
sitionis.

2. Modus co-
ditionalis
decreti in
duplici con-
ceptu acce-
ptum.

Primò igitur obseruare oportet, duobus modis
posse in Deo supponi conditionale decretum. Primò
vt conditio ponatur ex parte ipsius voluntatis diui-
nae, ita vt sensus non sit, Deum habere, vel habuisse
tale decretum, sed quod haberet illud, si talis, vel talis
conditio poneretur. Quod duobus modis potest co-
cipi, scilicet, vel ponendo ipsum conditionatum de-
cretum pro antecedenti, seu subiecto in conditionali
propositione, vel ponendo illud ex parte consequen-
tis, seu prædicati. Exempla facile poni possunt in fa-
cto Tyriorum, vt decretum conditionale tale sit: Si
Deus decreuisset, vt in Tyro signa talia fieret, illi age-
rent penitentiam: vel è contrario, si in Tyro, & Sido-
ne factæ essent virtutes, Deus decreuisset illorum vo-
luntatem ad cõsensum determinare. In neutro enim
modo enuntiandi tribuitur Deo de præsentia aliq. de-
cretum, quæ iam habeat, sed affirmatur, quæ iam habuisset.
Est tamè diuersitas consideranda inter illos duos
modos. Nam cum decretum ponitur sub conditione ex
parte subiecti, seu antecedentis, nullo modo attri-
buitur, vel affirmatur de Deo tale decretum, sed tan-
tum affirmatur, quid ex illo sequeretur, si poneretur.
Et hoc modo deseruire potest tale decretum sub co-
ditione suppositum ad cognitionem multarum condi-
tionalium contingentium de voluntate creata, vt ex
dictis facile patere potest, & statim magis explicabi-
tur. Quando verò decretum ponitur ex parte prædi-
cati, seu consequentis, conditionalis pertinet ad sola
decreta diuina, quatenus per modum futurorum se-
cundum rationem cognosci possunt, de quibus nunc
nihil disserere decreui, quia ad punctum de gratia,
quo tendimus, non referunt.

3. Modus co-
ditionalis
decreti.

Alio modo possunt decreta conditionata esse in
Deo, ita vt conditio solum ponatur in obiecto, actus
verò, & actualis determinatio verè fit in Deo abso-
lutè, & de præsentia. Vti intelligamus, Deum intra se

statuisse hoc modo. Decerno, quod si virtus & signa
fierent in Tyro, darem Tyrijs auxilium internum
praedeterminans aut maius, vel specialius, quam lu-
dæis sum daturus. Et de his decretis conditionatis
circa ea, quæ nunquam futura sunt, aliqui putant esse
impossibilia, quia neque in Deo possunt ponere mu-
tationem, vt per se notum est, neque etiam in obie-
cto faciunt mutationem, cum conditionalis nihil
ponat in esse: impossibile autem videtur Deum ha-
bere decretum liberum sine aliqua mutatione, vel in
ipso, vel in obiecto voluto. Quia quando Deus habet
decretum liberum, prius ratione intelligitur à nobis
non volens, neque nolens, sed quasi indeterminatus,
& in secundo signo rationis est volens per decretum
suum, hoc autem intelligi non potest sine aliqua mu-
tatione. Quod si hæc sententia vera esset, funditus
rueret sententia ponens praescientiam conditi-
onata in decreto conditionato.

Aliquorum
placitum.

Sed nihilominus illam sententiam probare nun-
quam potui. Quia sicut falsum censo negare Deo
praescientiam alicuius scibilis, siue absoluti, siue con-
ditionati, ita non minus censo absurdum negare Deo
libertatem, seu potestatem volendi omne obiectum
volibile honestè, & secundum rectam rationem, vt
nostro modo loquamur. Vnde cõsidero differentiam
inter scire, & velle, quod scire actualiter est ex perfe-
ctione simpliciter, ac necessaria, supposita veritate sci-
bili & ex parte obiecti; at velle actum quodcumq. obie-
ctum creatum amabile etiam honestum, non perti-
net ad perfectionem simpliciter, & nihilominus posse
illud velle pertinet ad perfectionem potestatis liberæ,
cum ergo obiectum conditionatum de se amabile sit
secundum rectam rationem, & nos possimus illud
velle, non est hæc potestas neganda Deo, qui non mi-
norem habet libertatem in volendo, quam homo.
Propter quod vniuersaliter censo posse Deum ha-
bere circa obiecta creata honestè amabilia omnes
actus liberos voluntatis, quos potest homo habere,
sectusa imperfectione, & mutatione in ipso Deo, quæ
inuenitur in homine etiam per efficientiam, & recep-
tionem talium actuum. Nec videntur posse negari
decreta omnia circa obiecta conditionata sine mul-
tis incommodis. Nam Deus offert homini gratiam; &
remissionem peccati, si conuertatur, quod non po-
test intelligi sine actu positivo voluntatis Dei, nec di-
ci potest sufficere actum, quo vult Deus dare auxili-
um sufficiens ad conuersionem, quia voluntas dandi gra-
tiam dispositio, seu si disponatur, distincta est à volu-
tate dandi auxilium, tum quia obiecta sunt distincta,
& posset Deus velle hoc secundum, & non velle, imò,
& nolle primum: tum etiam promittit gratiam ho-
mini, si disponatur, distincta promissio est à promi-
sione auxilij, promissio autem in voluntate funda-
tur, & ab illa accipit vim obligandi. Similiter volun-
tas offerendi concursum generalem vel gratiæ, vel
naturæ, etiam ad actum nunquam futurum de obie-
cto conditionato est, & non potest negari esse in Deo,
quia certissimum est Deum de se tale offerre con-
cursum, quia aliàs non daret auxilium sufficiens, non
potest autem offerre sine actu voluntatis, quia liberè
offerit. Vnde non est necesse, vt per omne decretum li-
berum Dei resultet semper mutatio physica in re vo-
lita, vt alijs locis latè dixi, satis est enim, quod resultet
physica mutatio, vel moralis, vel obiectiua, seu ratio-
nis, quatenus ex tali decreto habet res, vt obiecta
menti aliam habitudinem ad esse existentia, quam
prius ratione ex sola possibilitate haberet. Sic enim
per decretum, quo Deus statuit non creare alium
mundum possibilem, intelligitur habere ad suum ef-
fe relationem nunquam futuri immutabilem, ac per-
petuam. Admittimus ergo vtrumque genus condi-
tionati decreti posse esse in Deo, nunc breuiter circa
vtrumque explicandum est, an sint de facto, & quate-
nus admittenda sint.

4. Quid cen-
sendum.

Vniuersalis
conclusio.

Stabilitur.

De primo ergo genere decreti sub conditione in-
terro-

5.

*Dabitur
de i. modo
loquendi.*

terrogari potest, qua ratione possit in Deo concipi, ita ut ex eo possit à nobis formari conditionalis propositio de futuro contingenti, quæ sit determinatè vera, & à Deo sciat? Et ratio dubitandi est, quia illud non est, cum conditionalis nihil ponat in esse, ergo ex illo nihil determinatum potest cognosci. Item impossibile videtur Deum in se ipso cognoscere, vel apprehendere tale decretum sub conditione, cum semper cognoscat omnia decreta suæ voluntatis, tanquam præsentia. Sed nihilominus dicendum est, & posse concipi in Deo non solum à nobis, sed etiam ab ipso Deo, & illo posito ex hypothese aliquem effectum contingentem sciri etiam posse sub conditione futurum. Vtrumq; breuiter declaratur, quia Deus prius ratione habet scientiam simplicis intelligentiæ, quam habeat decreta libera, siue absoluta, siue conditionata ex parte obiectorum. Probat, quia in Deo naturalia, seu necessaria sunt priora liberis, vt est vulgare, apud Theologos; scientia a simplicis intelligentiæ naturalis est; ergo antecedit secundum rationem decreta libera, præterquam quod cognitio antecedit voluntatem circa idem; ergo cognitio creaturarum, quæ est per simplicem intelligentiam antecedit omne decretum Dei liberum, cum tale decretum non, nisi circa creaturam cognitam versari possit. In illo ergo signo rationis cognoscit Deus creaturas esse posibles, quocumque modo posibles cogitentur, siue per non repugnantiam ex parte ipsarum, siue per denominationem à sua potentia, quam per eandem scientiam comprehendit; ergo etiam per illam scientiam comprehendit decretum liberum creandi, saltem vt possibile; ergo per eandem scientiam præcognoscit aliqua futura conditionata, ponendo decretum in conditione, vt si decreuero creare mundum, fiet, si decreuero, vt filius fiat homo, incarnabitur, & similia: nam hæc cognitio intrinsecè connexa est cum priori cognitione comprehensiuâ omnipotentis Dei, & modi operandi eius circa omnes creaturas posibles.

6. *Effectus
solius Dei,
etiam causa
naturalis in
eiusmodi
decreto à
Deo infalli-
biliter cogno-
scuntur.*

Addendum verò est, non omnes effectus eiusmodi decreti posse infallibiliter cognosci in tali decreto sic conditionato. Nam quidam sunt effectus solius Dei: & illi optime cognoscuntur, quia voluntas Dei est sufficiens, & ad æquata causa talis effectus, & per decretum supponitur ex hypothese determinatè ad talem effectum, & ita infallibiliter, & inuitabiliter infert effectum. Quapropter conditionales propositiones huiusmodi veræ sunt ex vi illationis. Neque hoc repugnat contingentis talium effectuum in ordine ad voluntatem Dei, quia illa hypothesis supponit liberam determinationem Dei in suo decreto, & per conditionalem solum explicatur efficacia, & immutabilitas talis decreti, quæ non repugnat libertati, id est illa necessitas est puræ consequentiæ ex suppositione consequente ad vsum libertatis, nam illum ponit in hypothese, & ideo non repugnat libertati Dei, nec contingentis effectuum eius, vt ab illa tales denominentur. Deniq; licet illatio sit suppositio necessaria, semper pendet ex libertate Dei, & ideo effectus semper est absolutè contingens. Alij verò sunt effectus, quos non facit Deus solus, sed cum causis secundis, quarum coëfficienciam decretum aliquo modo includit. Et hi sunt in duplici genere, nam quidam sunt à causis naturaliter agentibus, & in his etiam facile intelligimus conditionalem de certò, & infallibiliter ex vi illationis, quia tales effectus, vel non sunt contingentis respectu causa proxima, solumq; habere possent indifferentiam, seu contingentiam in ordine ad decretum; hoc autem in hypothese supponitur, & ideo relinquatur illatio omnino necessaria. Vel certè si tales effectus habent aliquam contingentiam extrinsecam, quia causæ proximæ illorum possent ab alijs impediri: tunc oportebit in hypothese includi decretum, & concurrendi, & auferendi omnia impedimenta, vt in superioribus declaratum est.

Alij denique sunt effectus, quos Deus facturus est cum causis secundis liberis, & in his etiam possunt illa propositiones conditionales formari à nobis, & apprehendi vt representatæ obiectiuè in mente Dei in illo primo signo rationis. Sed de illarum veritate aliter iudicatum est iuxta sententiam admittentem decreta prædeterminantia actuum liberorum, vel iuxta oppositam sententiam. Nam iuxta priorem habent tales propositiones veritatem determinatam, & infallibilem in vi illationis ex tali decreto, & ita Deus in illo primo signo rationis, & per solam scientiam simplicis intelligentiæ, ac merè naturalem, seu necessariam cognoscit in tali decreto conditionali suæ voluntatis quicquid voluntates humanæ essent facturæ in omni occasione, si ipse tale, vel tale decretum prædeterminans circa illas haberet, & quid non essent facturæ, si tale decretum ipse non haberet. Unde cum illud decretum sit vera causa antecedens omnem aliam causam, videtur per illum modum omnem contingentia tolli respectu voluntatum creaturarum, & poni in eis quoddam inuitabile fatum, solumque respectu diuinæ voluntatis posse talia futura dici contingentia, seu libera, quatenus hypothesis, in qua ponitur tale decretum ex Dei libertate pendet. Ad evitandum ergo hoc inconueniens, nos talia decreta antecedentia omnem scientiam futurorum contingentium tam absolutam, quam conditionatam non admittimus, sed solum concomitantia, seu offerentia concursum ex parte Dei, de quibus etiam possunt formari propositiones conditionales in mente Dei: si ego decreuissem dare concursum tali voluntati in tali occasione hoc faceret: vt per se patet. Dicimus autem illas non habere veritates determinatas in solo decreto, neque in illo solo posse cognosci, quia effectus pendet ex alia causa indifferente, quæ propter tale decretum ad vnum non determinatur. Unde etiam dicimus tales propositiones non esse determinatas in integra causa, prout scilicet ex voluntate creata quasi conflatur, quia etiam tota illa est indifferens in actu primo, etiam ex parte voluntatis creatæ, & coniunctæ, seu compositæ cum tali decreto, quia aliis effectus non esset liber. Et nihilominus addimus habere tales propositiones veritatem determinatam, & habuisse illam in illo primo signo æternitatis, non in virtute, seu actu primo suæ causæ, sed in se, & in ipsa determinatione in actu secundo ita præsentè obiectiuè menti Dei, vt vsque ad illam penetraret æternus eius intuitus, vt iam explicarum est. Et ad hunc modum sunt à Deo præscitæ omnes istæ conditionales in illo primo signo rationis, quod omnem liberam determinationem voluntatis diuinæ vt exercitam, & quasi in re positam antecedit. Et hæc de conditionatis decretis prioris ordinis.

7. *Effectus
creaturæ liberæ
non cognoscitur à Deo
in solo decreto
concomitante sed in
se in actu 2.
Quid alie-
na opinio.*

8. *Quid nos
asserit.*

Circa secundum autem genus decreti conditionati, quoniam talia decreta varijs modis cogitari possunt, dubitari potest in primis, an possit cum probabilitate affirmari habuisse Deum ab æterno circa omnem voluntatem creatam, & creabilem omnia decreta conditionata ratione distincta, vel quod perinde est, vnum simplex infinita virtute complectens, determinando modum, quo moueret, seu determinaret omnes, & singulas voluntates posibles in omnibus actibus earum, & in omnibus circumstantijs, & occasionibus, quæ infinitis modis combinari possunt. Aliqui enim sentiunt habuisse Deum talia decreta. Potestq; in hunc modum intelligi: nam post illud primum æternitatis signum, in quo Deus omnia possible, & omnia futura possible (vt sic dicam) præsciuit, in secundo signo, prius, quam aliquid absolute vellent facere, habuit decretum quoddam liberum absoluteum ex parte actus, conditionem includens in obiecto, per quod statuit apud se, quid esset facturæ circa omnem voluntatem creatam, vel creabilem in omni possible opportunitate. Quod decretum nos ratione distinguimus in ordine ad di-

8. *In 2. modo
decreti con-
ditionati
dubium, &
aliquorum
placitum.*

versos actus, vel voluntates, in se tamen vnum simplicissimum est, & infinitum, & omnia conditionata, quantumvis infinitis, & infinitis infinitis modis cognoscibilia comprehendit. Atque hoc modo opinantur aliqui ex his, qui nec Deo negare audent scientiam omnium contingentium futurorum sub conditione, nec volunt illam esse ante decretum liberum Dei. Nam hinc sequitur necessarium esse ponere in Deo talia conditionata decreta circa aliqua futura sub conditione, quæ de facto nunquam erunt: non apparet autem ratio admittendi hæc decreta circa quædam futura potius, quam circa alia; ergo admittenda erunt circa omnia possibilis. At verò possibilis ordine rationis priora sunt, quam futura; ergo illud decretum conditionatum adæquatam his omnibus conditionatis possibilibus ratione antecederet absoluta decreta de futuris. Et confirmatur hæc ratio, quia si Deus non habeat tale decretum adæquatam, multas conditionales propositiones similes ignorabit, illas scilicet, circa quas tale decretum non habuit, quod iuxta illam etiam sententiam admittendum non videtur.

9. *Decretum virtute committitur nisi argumentum requiritur.* Nilominus hæc sententia parum probabilis apparet. Primo, quia de diuinis decretis, & voluntatibus liberis nihil asserere cum fundamento possumus, nisi quod vel reuelatum est, vel ex reuelatis, aut ex effectibus diuinis sufficienter colligi potest, sed illud decretum liberum est, & neque est reuelatum, neque ex reuelatis, aut alijs effectibus colligi potest; ergo non possumus cum probabilitate affirmare habuisse Deum tale decretum. Maior certa est, quia decreta libera non ponunt in Deo perfectionem, & ideo ex perfectione diuina infinita non innotescunt: nulla sit perest via illa cognoscendi, nisi vel reuelationis, vel ex effectibus. Minor autem quoad reuelationem certa est, vel ostendatur reuelatio; quoad effectus verò patet, tum quia illud decretum nullum habet effectum ad extra, quia conditionalis nihil ponit in esse; tum etiam quia sine tali decreto per absoluta decreta sufficienter producit Deus res omnes, quæ in alia temporis differentia fiunt; ergo ex effectibus non potest tale decretum vel probabiliter colligi.

10. *Adæquatū decretum circa conditionata possibilis iterū requiritur.* Vnde argumentor secundo, quia tale decretum adæquatam, vel decreta ratione distincta circa omnia conditionata possibilis sunt otiosa, & sine vilo fructu; ergo frustra, & sine probabilitate in Deo cogitantur, vel finguntur. Antecedens probatur, quia talia decreta nec Deo perfectionem addunt, nec in creaturis aliquid efficiunt, nec ad effectus diuine providentiæ, aut prædestinationis aliquid conferunt; sunt ergo prorsus inutilia, & otiosa. Consequentia verò probatur, quia voluntas Dei est ordinatissima, & ideo nihil frustra, vel otiose vult: nam si in homine prudenti reputarentur tales actus otiosi, & vani, ac proinde alieni à recto vsu prudentiæ; quomodo non est multo magis ita de Deo sentiendum. Confirmatur primo, quia Deus nihil vult circa creaturas, nisi ordinando illas in aliquem finem; ac per illud decretum præcisè spectatum in nullum finem creaturæ ordinantur: est ergo ille modus decernendi, & volendi alienus à diuina sapientia, & prudentia.

11. *Confirmatio.* Confirmatur secundo, quia si Deus absolute decreuisset nihil creare, non haberet illud decretum conditionatum circa possibilis, quia esset vanum, & sine fructu, & per se non pertinens ad perfectionem Dei: ergo non minus superfluum est tale decretum, licet sit coniunctum cum alio decreto absoluto. Patet consequentia, quia etiam hoc modo est otiosum, & sine fructu. Dices eadem ratione probaretur scientiam omnium conditionatorum esse Deo otiosam.

12. *Diluitur.* Respondetur negando consequentiam, quia scientia illa nunquam potest dici otiosa, aut infructuosa, tum quia omnis scientia per se ad perfectionem simpliciter spectat, & ideo talis scientia, vt supra dixi, est per-

fectio necessaria. & merè naturalis supposito obiecto scibili, volitio autem, seu determinatio libera non est perfectio Dei, & ideo non est illi tribuenda sine fructu: tum etiam quia alijs in ordine ad perfectionem providentiæ est illa scientia vtilissima, vt in omnibus possit Deus ex certa præscientia omnimodo perfecta, & possibili disponere, quod non habet locum in illo decreto libero, vt ostensum est.

Tertio possumus argumentari, quia in actibus diuini intellectus, & voluntatis non inuenitur ordo rationis prioris, & posterioris, nisi quatenus ex parte obiectorum inuenitur aliquis ordo, vel dependentia, sed inter decretum conditionatum, & absolutum nullus talis ordo, nec fundamentum eius inuenitur: ergo sine fundamento assignatum talis ordo, & fingitur decretum conditionatum, tanquam necessario præmittendum ante absolutum. Maior supponitur ex communi sententia Theologorum, quæ in hoc merito fundatur, quod decretum voluntatis in se simplicissimum est, & ideo sicut in illo ex parte sua non est distinctio, ita neque ordo, neque debet à nobis gratis, & sine fundamento cogitari, vel potius fingi: solum ergo potest in ordine, vel dependentia obiectorum fundari. Probatur ergo minor, quia vel tale decretum conditionatum comparatur ad absolutum in ordine ad obiecta diuersa, videlicet quatenus conditionatum est circa futura, quæ nunquam erunt, & absolutum circa illa, quæ aliquando erunt. Et sic nullus est ordo inter obiecta illorum, vt per se patet, quia impertinenter se habent, nec futurum esse vnus pendet ex esse possibili alterius, nec è conuerso: ergo neque inter tales actus est ordo. Vel illa decreta comparantur ad vnum, & idem futurum, quod prius sub conditione, postea absolute futurum decernitur, & sic minus potest ordo intelligi: nam licet possibile, vt sic, sit prius, quam futurum, quia potest esse sine futuro, & non è contrario, tamen in futuro sub conditione non potest hic ordo considerari iuxta illam sententiam, nam illa supponit, quod res habet veramque rationem futuri tam conditionati, quam absoluti à decreto diuino: cum ergo vtraque ratio futuri non sit nisi per denominationem à libero decreto Dei ita præiniente, vt sit ordo aliquis in re ipsa sic, vel sic futura, debet supponi ordo inter ipsa decreta, in decretis autem esse non potest nisi ratione obiectorum; ergo committitur circulus, & impossibilis ostenditur talis ordo. Quod etiam patet, quia neutrum decretum alterum necessario supponit, etiam secundum nostrum intelligendi modum, potest enim Deus habere vnum decretum sine altero, & è contrario, vt facillimè potest ab vnoquoque considerari. Ergo frustra cogitatur ordo inter talia decreta. Præterquam quod frustra inducuntur etiam concomitanter circa eadem futura, vt alia argumenta ostendunt, & nunc amplius explicabitur.

Potest enim ulterius dubitari, esto non asseramus habuisse Deum decretum conditionatum circa omnia futura possibilis, & sub omni conditione, & combinatione possibilis, saltem habuerit illud circa aliquos actus liberos sub conditione futuros. In qua interrogatione, supposita resolutione negatiua dubij præcedentis, consequenter videtur dicendum, non habuisse Deum talem actum circa creaturas rationales, seu voluntates tantum possibilis, id est, quæ nunquam futuræ sunt. Probatur, quia ostensum est non habuisse tale decretum circa omnia possibilis præintellecæ, & nondum absolute futura: ergo dicendum consequenter est circa nullam voluntatem consideratam tantum vt possibilem habuisse talem actum, ac proinde circa illas voluntates, quæ nunquam futuræ sunt sed manserunt sub solo esse possibili, non habuisse Deum tale decretum. Probatur consequentia, tum quia eadem est ratio

11. Tertia supradictis decretis impugnatio.

12. Idem quædam dicitur de decreto circa aliquos actus liberos sub conditione futurum.

est ratio de singulis, quæ est de omnibus simul sumptis: tum etiam quia rationes factæ in precedenti puncto eandem efficaciam habent in singulis voluntariis tantum possibiliibus, vt facile consideranti, & applicanti patebit. Superest ergo, vt de voluntariis hominum, & Angelorum, qui creati, vel creati sunt, videamus. In illis autem duos actuum ordines distinguere possumus, vnus est actuum liberorum, qui sunt aliquando futuri, quatenus prius ratione considerari possunt vt possibiliibus, quàm vt absolutè futuri: alius est actuum possibiliuum, qui absolutè non sunt futuri, vt fuit Tyrionum penitentia.

13. *Opinio aliquorum, non habere Deum conditionale decretum circa ea, quæ al quando futuri sunt.*

Reijciunt.

Obstaculum præcluditur.

14. *Primus dicendi modus concedens conditionatum decretum.*

De his futuris contingentibus, quæ aliquando futura sunt, aliqui probant non habere Deum circa illa conditionatum decretum, quia hæc futura nuntiamur quæ sub conditione præhincuntur. Antecedens probatur, quia ex æternitate præsciuntur absoluta scientia simpliciter futura: ergo non possunt simul sub conditione præsciri, quia iam est purificata conditio. Prima verò consequentia probatur, tum à paritate rationis; imò si præscientia, quæ est suo modo naturalis, & necessaria, non datur conditionata circa talia absolutè futura, multò minus dabitur conditionatum decretum, quod nec necessarium est, nec ad perfectionem per se pertinet: tum etiam quia si daretur tale decretum conditionatum, eo ipso posset in illo subsistere conditionata præscientia eiusdem futuri sic prædefiniti. Hoc verò fundamentum non est solidum. Nam antecedens eius falsum est: supra enim ostendimus peccatum Adæ. v. g. prius fuisse sub conditione præuisum, si permitteretur, quàm fuerit permissum, & consequenter prius etiam quàm fuerit absolutè præuisum, quia ante præscientiam absolutam præcedit voluntas permitendi. Et similibus exemplis, varijs testimonijs ostendimus supra circa eandem futuram præcedere in Deo secundum rationem conditionatam præscientiam ante absolutam. Neque contra hoc obstat, quod præscientia absoluta sit æterna, quia etiam præscientia conditionata æterna est, & in ipsa æternitate vna scientia est prior ratione, quàm alia, quando ex parte obiecti est fundamentum. Vnde licet posterius ratione purificetur conditio, & idè sequatur absoluta scientia, nihilominus prius ratione potest conditio intelligi vt nondum definita, vel impleta, & idè esse potest locus conditionatæ præscientiæ, vt videre licet in futuris necessarijs sub conditione: nam prius præsciuntur in obiectis possibiliibus, licet in alio signo rationis præsciuntur absolutè futura, vt prius vidit, quod si sol crearetur, illuminaturus esset, & postea vidit solem illuminaturum. Idem ergò intelligitur facit etiam in contingentibus. Quapropter non repugnat simul, & ex æternitate habere Deum præscientiam conditionatam, & absolutam eiusdem futuri conditionati. Imò semper ante præscientiam absolutam conditionata præcedit quatenus ad simplicem intelligentiam pertinet, & ante libera decreta præcedit, vt dictum est. Nihilominus tamen non est eadem ratio de decretis conditionatis, illa enim cum nullo modo necessaria sint, sed libera, nisi ex effectu, vel alio certo principio inferantur, nõ sunt gratis fingenda, vt dixi. Vnde circa res absolutè futuras non videntur admittenda decreta conditionata, cum absoluta sufficiant.

Verum tamen hoc non obstante, in hoc puncto varijs sunt dicendi modi. Nam qui putant præscientiam Dei de futuris actibus liberis præsupponere semper decretum prædefiniens, & prædeterminans talem actum, in quo fundetur, simulque admittunt Deum certò præscire hæc futura sub conditione prius ratione, quàm illa cognoscat, vt absoluta futura, consequenter dicunt habere Deum circa futura decretum conditionatum prius quàm habeat absolutum: quod solum asserunt, ne cogantur vel negare in his omnibus conditionatam præscientiam, vel illam sine præ-

uio decreto admittere. Sed nihilominus rationes supra factæ contra hanc sententiam vim habent. Quia reuera otiosum est, & inutile tale conditionatum decretum, si effectus futurus est per absolutum, & prædefinitiuum. Quod explicatur exemplo illo de peccato Adæ, nam postquam Deus per simplicem intelligentiam prænouit tale peccatum futurum fuisse in tali occasione, si ipse voluntatem Adæ ad materialem actum determinaret, & ita peccatum permitteret, statim decreuit voluntatem Adæ sic determinare: ergo inutiliter, & gratis fingitur, ante hoc decretum absolutum habuisse Deum aliud conditionatum, quo statuit, quod si talis occasio occurreret, seu poneretur in rerum natura, determinaturus esset voluntatem Adæ ad talem actum. Quia in ordine ad prouidentiam Dei circa tale peccatum, nihil confert tale decretum, quia ex vi illius Deus nihil ad extra operatur. Item quia nulla est ratio ordinis, etiam secundum rationem, inter decretum illud conditionatum, & aliud absolutum, & concomitanter esse non possunt, quia posito actu absoluto decreti conditionati tollitur. Item quia solum videtur fingi tunc tale decretum, vt possit præcedere conditionata præscientia ante decretum absolutum, seu ante permissionem absolutam talis peccati: hoc enim Patres supra allegari supponere videntur. At verò hoc est contra mentem eorundem Patrum, vt supra visum est; loquuntur enim de præscientia, quæ præcedat omne decretum liberum Dei, aliàs frustra quererent, cur Deus præsciens futurum peccatum, illud permiserit, si iam illa præscientia esset ex priori permissione. Inde igitur potius probatur illam præscientiam non fundari in decreto, quàm quod sit tale decretum propter præscientiam. Immo si præscientia illa non posset haberi, nisi in simili decreto, tam esset impertinens illa præscientia, quàm ipsum decretum: quia ad nullum effectum prouidentia, nec ad conciliandam libertatem cum prædefinitione, nec ad reddendam rationem, cur Deus permittat peccatum, quod præscit futurum, deseruieret. Ac denique cum illud decretum ex parte Dei sit prædefinitiuum, licet ex parte obiecti conditionem includat, auget absurditatem, quæ in eo cernitur, quod Deus ex se præfinit actus malos, quasi non satis illi sit, eos absolutè decernere, sed etiam in illis sub conditione præfinitis quasi complacere, & otiose delectari. Quæ vltima ratio est propria malorum actuum; alia verò etiam in bonis locum habent: & idè omne decretum prædefinitiuum sub conditione circa actus liberos absolutè futuros impertinens est, etiamsi ex decreto absoluto prædefiniente futuri esse supponantur.

Impugnatio

15. *Propositum 2. modus conditionatum decretum conuentionalem simul cum absoluto.*

At verò aliqui auctores, licet negent facere Deum in nobis actus liberos per decreta præuia prædeterminantia, nihilominus ponunt in Deo duplex decretum, vnum absolutum, & aliud conditionatum circa hos actus, quos voluntas humana liberè facit, vel est aliquando factura. Nam quia hi actus fieri non possunt sine concursu Dei simultaneo, necesse est, vt ex parte Dei antecedit decretum, & voluntas offerendi concursum huiusmodi; quæ voluntatem dicunt esse generalem, nimirum offerendi concursum ad plures actus, inter quos potest voluntas in tali occasione delibere, seu eligere, quia hoc necessarium est, vt homo sit potens ad quemlibet eliciendum, & consequenter est etiam ad actum liberum necessarium, vnde etiam concludunt decretum illud voluntatis Dei esse conditionatum, quia non habet effectum, nisi cooperante libero arbitrio hominis, quæ est conditio intimè inclusa obiecto talis decreti: inde enim fit, vt licet hæc voluntas Dei ad plures actus diuisim offerat concursum vnum tantum operetur. Ita ergo ad hos actus liberos decretum conditionatum antecedit. Quia vero conditionatum decretum non videtur sufficere, vt effectus in re fiat, idè dicitur

dicti auctores necessarium esse aliud decretum absolutum, & particulare, quo Deus simpliciter vult, ut hic, & nunc talis actus à tali voluntate circa tale obiectum fiat. Quod decretum vocant concomitans, & non prædefiniens, quia est de effectu simul efficiendo cum libero arbitrio, & non aliter, & quia non vult absolute Deus liberum arbitriū sic operari, nisi quia supposito priori decreto conditionato, & vniuersali, præuidet liberum ipsum arbitrium fore ad illum actum determinandum, potius quam ad alium. Ita sentit Cordubalibr. 1. q. 55. dub. 8. 9. & 10. & multi alij ex modernis.

Bellarmin lib. 4. de Grat. lib. arb. c. 10. Vazq. supra Dioalesu. supra. Pe. santini supra.

16. *Explicatur 2. modus accipiendi decretum conditionatum*

Ego tamen nunquam intelligere potui, cur necessarium sit, vel quomodo satis intelligi possit, quod concursus Dei simultaneous procedat immediate ab hoc decreto particulari, quo Deus absolute vult istum actum fieri nunc à tali voluntate humana. Nam suppono priorem actum non ita esse, aut dici generalem, ut solum in confuso versetur circa actum liberum in communi, vel possibilem circa tale obiectum hic, & nunc, quia vel Deus non habet huiusmodi actus confusos, qui ex parte cognitionis, seu apprehensionis obiecti imperfectionem videntur supponere: vel certe quia talis actus non est necessarius, nec sufficit ex parte Dei ad agendum aliquid ad extra, & cum actiones sint circa particularia, & ad illas etiam particularia decreta sufficiant: neque etiam ex parte liberi arbitrii est necessarium tale decretum confusum, quia per decretum particulare sufficienter ei prouidetur, ut iam declaro. Dicitur ergo illud conditionatum decretum generale, quia per illud non offertur concursus ad vnum tantum actum, sed ad plures, vel etiam ad omnes, quos liberum arbitrium circa obiectum sic propositum potest hic, & nunc exercere. Ad omnes (inquam) non in indiuiduo possibiles, sed in specie, non tamen confusè, sed in particulari ad determinatum, & singularem actum sub speciebus singulis, ut ad talem actum amoris, odij, consensus, vel dissensus, & similes: per hoc enim non impeditur libertas etiam, quoad specificationem, cum voluntas maneat indifferens ad actus diuersos, & contrarios efficiendos. Imò per illud decretum quodammodo completur libertas, quia voluntas creata non potest ex sua sola libertate determinare indiuiduationem sui actus, & idèd ut operari possit, & eligere, necesse est, ut habeat paratum concursum ad determinatos actus in omnibus speciebus, inter quas potest eligere. Sic ergo necessarium est decretum commune ad plures actus, licet sit etiam ad singulos in indiuiduo. Est autem tale decretum quasi conditionatum, quia, ut saluetur libertas quoad exercitium, non determinatur tale decretum simpliciter ad agendum, sed coagendum, utique si arbitrium creatum coagere voluerit.

17. *Non est necessaria in aliud particulare decretum absolutum, quia dicitur à supra dicto.*

Sic ergo explicato illo generali decreto conditionato, dico per se, & ex vi concursus simultanei non esse necessarium aliud decretum absolutum particulare circa actum illum, qui in tempore sit, vel futurus est à libero arbitrio creato. Primum quia illud prius decretum etiam est particulare, ut declarauimus; vnde ex hac parte habet sufficientem determinationem, ut operetur ad extra; neque enim obstat, quod de se extendatur ad alios actus possibiles, seu (quod perinde est) quod Deus habeat plura decreta similia ratione distincta, quibus offert concursum ad varios actus: nam potest nihilominus agere per vnum potius, quam per aliud, non ex parte ipsorum decretorum Dei, sed ex parte arbitrii creati, quod pro sua libertate vni decreto potius, quam alteri cooperatur: ergo ex hac parte sufficit quodcumque ex illis decretis ad operandum ad extra. Aliunde verò non obstat quod sit conditionatum, quia quantum est ex parte Dei est absolutum; quia reuera Deus, quantum est ex se, paratus est ad efficaciter concurrendum, tam ad hunc, quam ad illum actum: ergo hoc satis est, ut efficiat illum ad quem coagendum liberum arbitrium incli-

natur. Et declaratur, nam si potentia executiua, seu actiua Dei ad extra est distincta ratione à voluntate, & per hanc applicatur ad agendum, per illum actum quali conditionatum manet applicata, & exposita ad influendum ad talem actum, si ei voluntas creata adiungatur. Si verò ipsa voluntas est ipsa potentia immediate ad extra efficiens, satis illi est ad efficiendum ita velle, sicut effectura est. At verò non est effectura actum liberum voluntatis creatæ se sola, sed simul cum voluntate creata, si ipsa velit: ergo satis est, ut hoc ipsum velit, sicut reuera illud vult per illud decretum conditionatum, quia per illud præcisè vult coagere voluntati, licet non prædeterminando illam ad agendum: ergo illud idem decretum sufficit, ut voluntas Dei actum voluntatis humanæ efficiat, quando hæc ipsi adiungitur.

Vnde etiam videtur concludi, non solum frustra poni aliud decretum ratione posterius, & absolutum, sed etiã poni non posse, salua integra libertate creatæ voluntatis. Primo quidem, quia illud posterius decretum est simpliciter necessarium ad concursum ad extra præstandum, vel non est necessarium. Si necessarium non est, superfluum ponitur. Si verò est necessarium: ergo per illud prius decretum non offertur sufficienter voluntati humanæ concursus necessarius ad alios actus, quos non facit, & consequenter non liberè illos omittit, sed ex defectu concursus. Sequela patet, quia non habet homo concursum quasi in actu primo, nisi quatenus illum habet paratum per voluntatem Dei: ergo non habet illum sufficienter, donec per sufficientem Dei voluntatem sit oblatas, ita ut non sit necessarium expectare aliud decretum Dei, ut in re ipsa ponatur ad extra talis concursus, nec ut voluntas hominis illi cooperetur, si velit. Secundo quia si illud decretum absolutum est necessarium, non erit in potestate hominis, quod Deus habeat, vel non habeat tale decretum, & consequenter cum illud non supponitur, neque etiam effectus eius erit in hominis potestate. Hæc posterior sequela manifesta est. Prior verò probatur, quia sic esset in potestate hominis, maximè quia supponit in Deo præscientiam sub conditione illius actus in particulari, ad quem est determinanda voluntas creata cum concursu oblato per prius decretum generale, & conditionatum; at hoc inuoluit repugnantiam in illa sententia; ergo. Maior patet ex eiusdem sententiæ declaratione. Minor probatur ex eiusdem principijs. Quia concursus non potest dari ad extra per conditionatum decretum, donec accedat absolutum: ergo nec potest sub conditione præuideri, quid sit operatura voluntas, si illi offeratur concursus per solum conditionatum decretum, quia cum illo solo nihil potest operari ad extra: & ut futurum sub conditione præuideatur, necessarium est, ut ex parte causæ ponantur omnia necessaria ad effectum immediate influendum, qui debet præuideri effectus in se, & ut manans à causa, quæ est impossibile, nisi supponatur quiddam necessarium est ad agendum ex parte causæ proximæ. Propter quod existimo, vel illum modum præscientiæ esse impossibilem; vel posterius decretum non esse necessarium ad concursum ad extra tribuendum. Vnde argumentor tertio, quia tale decretum posterius, vel non potest non esse prædefinitium, ac prædeterminatum voluntatis humanæ, vel non potest non esse aliquo modo conditionatum. Probat quia vel Deus per illud decretum non solum vult concurrere, sed etiam absolute vult, ut voluntas hominis cooperetur, vel præcisè vult concurrere, nihil de concursu voluntatis absolute disponendo, sed quasi permittendo. Priori modo decretum Dei est prædefinitium, & non tantum concomitans, quia & est absolutum de actu ipso, & de ipsomet voluntatis humanæ conatu, & (ut ostendi) non potest esse ex præscientia eiusdem actus ut futuri sub conditione, nisi in ipsamet conditione hoc idem decretum prædefiniens includatur, quæ & libertati repugnat, & à dictis auctoribus

18. *Posterius decretum si daretur oblatas libertatis.*

2. *Argumentum.*

3. *Argumentum.*

Quibus non conceditur. Posteriori autem modo decretum semper includit conditionem in obiecto suo, utique concussationem liberi arbitrii, quam non determinat, sed suae libertati permittit, & ita superfluum est tale decretum, quia quoad hanc partem coincidit cum priori decreto conditionato, solumque cum priori coniunguntur alia decreta, quibus concursus ad alios actus offertur; quae non obstant, quo minus per illud prius decretum concursus ad extra non solum offeratur, sed etiam comitante libero arbitrio conferatur.

19. Quapropter dicendum censeo, propter solum simultaneum concursum non esse necessaria duo decreta, sed sufficere illud, quo Deus, quantum est ex se, offert concursum voluntati ad hunc actum in particulari, licet simul offerat similem concursum ad alios actus. Imò credimus de actibus malis, etiam ut actiones reales sunt, non habere Deum aliud decretum magis absolutum, quo illos esse velit, quia nec illos praesinit, neque in eis complaceat simpliciter, sed tantum secundum quid, scilicet, prout ab ipso Deo sunt seu quoad generalem concursum, quem ad eos praebet: prout vero sunt ab homine, simpliciter displicent Deo, & illos ad poenam ordinat. In quo est aliquid discrimen in bonis actibus: nam illos absolute vult Deus, saltem voluntate consequente, & complacentiae, & praesertim actus supernaturales, & gratiae. Nam praeter voluntatem antecedentem, qua Deus non solum vult ad illos actus concurrere, sed etiam cupit illos fieri, & idèd illos consultat, inspirat, &c. habet erga illos absolutum complacentiae affectum consequentem: nam videns liberum arbitrium cum gratia determinari ad actum bonum, in illo complaceat non solum prout est a se, sed etiam prout est ab homine, seu quatenus in se est honestus, & suae voluntati conformis. Et fortasè semper, vel saepius tales actus praedehnit per modum intentionis, licet non per modum executionis, ut lib. 5. in fine explicabimus. Illa verò praedehnitio supponit scientiam conditionatam priorem omnino decreto praedehinente sub eadem conditione, quia tale decretum superuacaneum est, ut ostendimus; cum nec ad praedehendum concursum, nec ad alium effectum praedehentur circa tales actus sit necessarium. Imò neque esset possibile, salua libertate actus, ut dicit lib. 5. ostendimus.

20. Superest dicendum de ultimo membro, scilicet de voluntatibus creatis, vel aliquando futuris quoad actus futuros sub aliqua conditione, qui nunquam futuri sunt, quia conditio nunquam est euentura, ut fuit poenitentia Tyriorum, & traditio Ceilitarum, & similes, de quibus est praecipua controuersia cum aduersarijs, qui propter Scripturae testimonia fatentur habere Deum praescientiam talium futurorum certam, & infallibilem, & quia manifestum est Deum non habuisse circa haec futura absoluta decreta, contingunt conditionata decreta praedehinente, & particularia circa talia futura: nullam verò illorum decretorum rationem assignat, vel utilitatem, sed tantum à posteriori, quia Deus illa futura reuelat, fatentur illa praedehnisse, & quia aliàs supponunt non posse futura praescribi, nisi in decreto praedehinente, concludunt talium decretorum necessitatem. Vocatur autem tale decretum praedehnitium, licet sit conditionatum, quia tale est, ut posita conditione, ex vi illius Dei efficaciter praedeterminaret voluntatem hominis ad talem actum, ut voluntatem Tyriorum ad poenitentiam, si vidissent signa; & voluntates Ceilitarum ad tradendum David, si Saul ascenderet; & ciuitatem obsideret.

21. Nos verò dicimus distinguenda esse haec decreta, & ut doctrina sit generalis, & integra, extendere possumus sermonem etiam ad effectus, quos Deus esset factururus, si aliqua conditio impleteretur. Quaedam ergo decreta conditionata esse possunt de rebus, quas Deus esset factururus, si hoc, vel illud accideret: alia de his,

quas homines liberè essent factururi, si talis conditio poneretur. Item quaedam ex his continentur sub generalibus legibus prouidentiae diuinæ, ut particulare sub vniuersalia: alia verò cogitari possunt ita specialia, ut in generalibus principijs prouidentiae, gratiae, vel naturae non contineantur. Item conditio ipsa interdum talis est, ut à Deo solo sit implenda pro suo arbitrio, interdum ab homine futura postulatur. Exemplum quoad decreta ipsius Dei, seu de effectibus, quos ipse esset factururus, si talis conditio impleteretur, possumus adhibere ex Scriptura. Dicitur enim Psal. 80. *Si populus audisset me, Israhel si in vijs meis ambulasset, pronibilo forsitan inimicos eorum humiliasset.* Vbi sub conditione alierit Deus, quid ipse esset factururus, si populus Israhel rectè circa eum se gessisset: quae praedictio potest fundari in generali lege prouidentiae Dei, quae statuit, & saepe promittit illum populum ab inimicis defendere, si obedisset legi eius. Particula verò *forsitan*, non propter dubitationem addita est, sed forte ad denotandum illam conditionem debuisse perfectè impleri, ut locum haberet infallibilis eius consecutio, ac promissionis ad impletio. Simili modo cum Elifaeus 4. Reg. 13. dixit ad Ioas Regem Israhel. *Sipercurisisses quinque, aut sexies sine septies percussisses Syriam vsq. ad consumptionem*, praedixit sub illa conditione aliquid, quod Deus factururus fuisset, si talis conditio fuisset impleta, illa enim victoria diuina virtute futura fuisset: illa ergo praedictio fundata sine dubio fuit in decreto conditionato Dei, quo id facere statuerat, si Rex quinque, &c. percussisset terram. Quod decretum non potest dici esse contentum in aliqua lege, vel permissione generali Dei, ut per se notum est, sed videtur fuisse ex speciali prouidentia circa factum illud ex solo consilio voluntatis suae. Ille enim effectus sine dubio non erat per se connexus cum illa conditione, nec conditio illa percutiendi multoties quicquam conferebat ad effectum; voluit tamè Deus expectare tale signum, aut symbolum, & non aliter conferre vires, & potentiam ad consummatam victoriam obtinendam. Simili modo intelligi potest locus Ierem. 38. supra cap. 2. allegatus. *Si profectus exieris ad Principes Regis Babylonis, viuet anima tua* tibi enim praedicitur aliquid, quod Deus ipse promittebat tanquam sua virtute, & speciali auxilio, ac prouidentia implendum; promittere autem illud voluit sub tali conditione ex sua speciali dispensatione, & non alio modo, ut Rex ille se humiliaret, & ob alias causas Deo notas. Ad hoc denique genus pertinet conditionales omnes propositiones de futuro, quae in promissionibus diuinis sub conditione factis hominibus fundantur. Ut si homo se disposuerit, Deus illi gratiam conferret, si orauerit, sicut oportet, impetrabit, & similes.

De his ergo conditionatis decretis nulla nobis est controuersia, cum quia sufficenter sunt reuelata, tum etiam quia vel ad generalem, vel ad specialem prouidentiam gratiae, vel naturae necessaria sunt. Vnde quando decreta sunt generalia, in multis habent effectum, quia in eis subsistit conditio, in alijs verò, in quibus non impletur, Deus ex parte sua paratus est ex vi sui decreti effectum conferre, licet postea non faciat ex defectu conditionis, quod satis est, etiam in specialibus decretis, ut non sint otiosa, aut superflua, sed ad ordinem prouidentiae pertinentia. Ex quo etiam fit, quod attendè considerandum est, in omnibus huiusmodi decretis conditionatis semper postulari conditionem ex parte hominis liberè operantis ad aliquem effectum, ut in exemplis allatis videre licet. Nunquam verò insenietur promissio effectus sub conditione pendente à solo beneplacito Dei, quae ob defectum solius conditionis non impletur; quia talis promissio vana esset, & nullius utilitatis, quia semper tota promissio pendet ex solo arbitrio promittentis, & idèd perinde est, ac si non fieret, ut si ego alicui promitterem, si voluero dabo tibi centum; vel si quis ita promittat, si venero, hoc faciam, cum propo-

Decretum ex parte Dei Scriptura exemplificatur.

A quo videtur forsitan quomodo accipiatur.

22. Horum decretorum reuelatio necessitate praesertim, quando non adimpletur, est ex defectu conditionis, quae ex parte hominis operantis erat.

sito nunquam veniendi frustranea esset promissio, maxime si propositum illud esset immutabile. Ita ergo esset, si Deus promitteret alicui, v.g. Si te vocarem, prae-determinarem ad consensum, & alioqui haberet absolutum decretum nunquam vocandi; nam cum vocatio à sola Dei voluntate pendeat, & decretum illud sit immutabile, otiosa, & frustratoria esset talis promissio: & similiter vanum est tale decretum conditionale, in quo possit talis promissio fundari, ideoque non est Deo tribuendum: nam de illo omnes rationes paulò antea factae procedunt.

23. *Decreta ex parte hominis & facti Ceilitarum. Inter quae differentiam considero, nam in priori effectu conditio proximè pendebat ex diuina voluntate, in posteriori vero ex humana, vt vt facile consideranti patebit. Ex qua differentia aliam infero: nam in priori effectu, qui futurus esset à voluntate hominis, si poneretur conditio pendens ex sola voluntate Dei, non potest veritas conditionata de futuro contingenti fundari in decreto prae-determinante conditionato Dei, quando tale futurum sub conditione nunquam est absolute futurum. Quia si Deus habuisset tale decretum conditionatum de prae-determinanda voluntate creata ad talem effectum subsistente tali conditione, oportuisset, vt ex vi talis decreti esset Deus paratus ad prae-determinationem illam conferendam: alioqui vanum, & sine vtilitate vlla esset tale decretum, vt in alijs argumentati sumus: at Deus in eo casu non est paratus ad dandum tale auxilium, quia, si esset paratus, daret illud, cum ab homine non penderet, ergo ne habuit tale decretum. Item conditio illa, vt supponitur, pendet ex sola voluntate Dei, & alioqui Deus ex se decreuit non ponere talem conditionem, quia supponitur nunquam futura, ergo non potest paratus esse ad dandum aliud auxilium, quod illam conditionem impletam necessariò requirit. Deniq; in facto Tyrionum, & Sidoniorum res aperte declaratur. Nam conditio, sub qua praedicta fuit eorum poenitentia, fuit, si tales virtutes facta essent in te, quae conditio ex sola Dei voluntate fuit dependens; at verò per absolutum eius decretum praesentium fuit, vt tales virtutes in illis ciuitatibus non fierent; ergo Deus non habuit decretum determinandi ad poenitentiam homines illarum ciuitatum, si tales virtutes in illis fierent. Probat sequentia, quia tale decretum fuisse de re pendente à sola voluntate Dei, & sub conditione ab eadem voluntate sola pendente, & ex decreto absoluto eiusdem voluntatis nunquam implenda; tale autem decretum conditionatum est profus otiosum, & frustraneum, quia per illud reuera nihil Deus contulit Tyrijs, vel Sidonijs, nec paratus fuit conferre, nec continet promissionem vllam, nec sub vlla generalitate diuinæ prouidentiae, nec ad illam aliquid confert. Frustra ergo Deo tribuitur, nec potest fundari in Scriptura. Nam considerando circumstantias illius particularis loci Math. 11. potius illi repugnat, vt supra ostendi, in nullo verò alio Scripturae loco simile aliquod decretum inuenitur, aut inlinuatur, quod ego inuenire poterim.*

Probat non cogit in tali decreto conditio veritatem conditionatam.

Apertum argumentum.

24. *Quando conditio potest esse ab homine ponitur in actu peccati non inuenitur decretum, aliter potest.*

At verò quando effectus futurus esset à voluntate hominis, & conditio etiam pender ab hominis voluntate, distinguendum videtur inter effectum futurum à malo, & peccaminoso actu voluntatis, vel à bono: nam in priori non potest futuritio conditionata fundari in decreto Dei conditionato, quia oporteret per tale decretum esse paratam diuinam voluntatem ad inducendam voluntatem humanam ad actum malum, si talis conditio impleteretur, vt iam declaratum est: hoc autem repugnat diuinæ voluntati, siue illa inductio intelligatur per modum inspirationis, aut cogitationis à Deo immixtae, siue multo magis per modum physicae prae-determinationis, vt lib.

3. manifestum fiet, & talis est casus de Dauide, & Saule, & Ceilitis, vt supra visum est. At verò quando effectus contingens posset esse ab humana voluntate sine culpa, tunc non repugnat Deo tale decretum conditionatum, dummodo ad ordinem, & consilia diuinæ prouidentiae aliquid conferat: quia tunc licet effectus esset futurus proximè ab humana voluntate, posset esse principaliter per operationem Dei faciendis illam velle, siue per determinationem, siue per congruas inspirationes, & cogitationes (hoc enim ad praesens punctum non refert) & ideo non repugnat talem praedictionem in tali Dei promissione, seu decreto sub conditione fundari. Exemplum adhibere possumus in alijs verbis sumptis ex Jerem. 38. Si exieris ad Principes Regis Babylonis, non te tradent transfugas Iudaeis, nam in eis praedicitur effectus pendens à voluntate Principum Chaldeorum, & supponen conditionem pendente à voluntate Regis Sedeciae, & nihilominus continent illa virtuales promissionem Dei, & consequenter ostendunt voluntatem Dei determinatam ad dirigendas voluntates Chaldeorum Principum, si Sedecias ad illos exiret, vt infallibiliter illum non traderent Iudaeis. Tale ergo decretum conditionatum in Deo esse potest, & non est frustra, sed ad dispositionem suae prouidentiae pertinere potuit.

His ergo modis videntur vel admittenda, vel reijcienda conditionata decreta libera in voluntate Dei, ita vt neque illa negentur, quae in Scriptura, & ordine prouidentiae fundantur, neque illa fingantur, quae veroque fundamento, omnique vtilitate carent. Unde tandem concluditur, per haec decreta conditionata non satis defendi praesentiam certam omnium futurorum sub conditione. Nam licet ea futura sub conditione, quae pendet ex sola voluntate Dei, possint ex vi decreti conditionati praesciri, quia per ipsum decretum habent immediate, quod essent futura: nihilominus alia futura, quae proximè pendet à voluntate humana, & in Scriptura reuelantur, non potuerunt praesciri ex vi talis decreti, quia vel in Deo esse non potuit, vt circa actus malos, vel quia ex alijs decretis Dei, vel ex rei inutilitate, & ex modo ipso loquendi Scripturae satis colligitur Deum tale decretum non habuisse, vt explicatum est. Et de conditionatis decretis, & de fundamentis scientiae conditionatae haec nobis sufficere videntur. Nunc aliquibus obiectionibus satisfaciendum superest.

25. *Totius capituli summa.*

CAPVT IX.

Nonnullis obiectionibus occurritur, earumq; occasione doctrina data magis declaratur, & veluti in summam redigitur.

Robando sententiam nostram praecipua fundamenta contrariae sententiae dissoluimus, vt verò nihil consideratione dignum praetermittamus, nonnullas alias obiectiones proponemus, ex quarum solutione veritas ipsa magis elucescet. Prima obiectione est, quia ex nostra sententia sequitur esse aliquam creatam veritatem necessario futuram absque voluntate Dei: consequens videtur valde absurdum; ergo. Sequela patet, quia si Deus ante omnem suum decretum liberum prauidit Adam constitutum in tali statu, & occasione, ac tentatione fuisse peccatum, talis effectus verè fuit futurus independenter à libertate Dei, quia ante omne decretum suum liberum fuit futurus, vt de post talem praesentiam non potuit Deus impedire, quominus, posita illa hypothesi, peccatum illud esset futurum. Et idem est in omnibus similibus. Consequens autem hoc esse absurdum videtur ostendi, quia si hoc verum esset, non haberet Deus absolutum, & vniuersale dominium omnium futurorum euentuum, nec haberet omnipotentiam faciendi, vt à tali causa tali modo se habente proueniret, vel non proueniret talis effectus, quae necessariò euenturus est, qui per scientiam conditionatam

Primà obiectio.

Absurdum quod sequitur ex conditionata.

Prima confirmatio.

tionatam præuisus est futurus. Vnde confirmatur difficultas, quia sicut in absolute futuris verum est illud, Omnia quæcunque voluit fecit, & contrario etiam verum est, nihil fieri, vel futurum esse, nisi quod ipse vult, aut libere permittit: ita in conditionatè futuris verum esse debet, nihil fuisse, vel esse posse sub aliqua conditione futurum, nisi quod ipse sub conditione, saltem libere, decernit, aut permittit, est enim eadem proportionalis ratio, & vtrumq; pertinet ad supremam, & vniuersalissimam potestatem Dei: ergo non est illi denegandum. Præsertim quia nihil repugnat habere Deum hæc conditionata decreta, cum in ordine providentiæ sepe sint necessaria, vt nos etiam fatemur: nam Deus offert generalem concursum, quo voluntas sepe non est vsura, quod non potest esse, nisi per conditionatum decretum, & similiter paratus est iustificare peccatorem, quem nunquam iustificabit, & sic de alijs.

2. Secunda confirmatio.

Confirmatur secundo hæc difficultas, quia diuina veritas est Deo ratio cognoscendi omnes veritates extra se, sicut diuina bonitas est ratio volendi omnia bona extra se: non potest autem diuina veritas esse ratio cognoscendi veritates has conditionatas, si illæ essent independentes à decreto Dei, quia tunc non haberent veritatem à Deo, & ita nec veritas Dei posset esse ratio cognoscendi illas: ergo impossibile est, quod habeant veritatem cognoscibilem ante decretum Dei. Tandem confirmatur, quia si Deus cognosceret hæc contingentia, vt determinate vera ante decretum voluntatis suæ, cognosceret illa, vt ex se omnino necessaria: vel reuocanda erunt in aliquam aliam causam extrinsecam, & infallibiliter determinantem voluntatem hominis: consequens autem omnino est falsum: ergo. Sequela declaratur: nam constitutum verbi gratia Petrum, & Paulum præuisos sub esse possibili cum tali vocatione, & omnibus circumstantijs eius, & ex vi libertatis de vtroque præuideri in quodam priori signo rationis, posse consentire, vel dissentire, in posteriori autem signo, & ante decretum Dei Petrum videri consensurum, & Paulum non consensurum: peto vnde prouenire possit hæc diuersitas? non enim ex Deo, cum supponatur non habuisse decretum, nec ex ipsis voluntatibus humanis, cum sint æquæ indifferentes de se, nec ex obiecto, cum supponatur esse idem, & licet esset diuersum, non efficaciter mouet. Ergo oportet id referre vel in aliquam necessitatem individualem talis personæ, vel in aliquam constellationem, vel aliquid simile. Quam vero absurdum hoc sit, facile patet, quia & repugnat libertati, cum illa necessitas sit antecedens, & quasi fatalis, cum non sit ex decreto Dei, nec ex decreto hominis libero, sed quasi ex naturali determinatione. Et in operibus pietatis repugnat maxime diuinæ gratiæ, vt constat. Multa argumenta his similia ab auctoribus contrariæ sententiæ prolixè factis multiplicantiur. Sed illa omitto, quia ex eisdem principijs, & æquiuocationib. terminorū procedūt: imo hæc et excusari possent, quia ex principijs positis facile possunt à quocunq; dissolui: tamen vt omnibus satisfaciamus, & maioris claritatis gratia, quæ diximus de veritate cognoscibili in his conditionatis, & modū præscientiæ illorum, quasi per recapitulationē amplius explicemus.

Quare similitudo a quibusdam est emittenda.

3. Tertia confirmatio.

Multa ergo ex similibus argumentis ex eo procedunt, quia non distinguitur inter decretum Dei, vt præcedens ordine rationis in ipso met Deo, vel vt obiectiue inclusum in hypothesi futuri euentus conditionati. Hæc autem diuersa esse, & supra tactū est, & est per se manifestum. Nam Deus per scientiam simplicis intelligentiæ, quæ omne decretum liberum præcedit, scit, quod si ignis applicetur ligno, calefaciet quod sit post illud: in ea vero hypothesi necessario includitur decretum Dei volentis concurrere, quia sine illo non posset sequi talis effectus, etiam posita condi-

tionem, ergo in illa includitur, si ignis applicetur, & Deus suum concursum non suspendere, quæ non exprimitur, quia supponitur quali inclusa ex naturali debito. Et in operibus liberis, etiam gratiæ, præcognoscit Deus per eandem scientiam, quod si talis homo talem inspirationem cum tali, vel tali motione, tali tempore habeat, consentiet: quia scientia antecedit omne decretum liberum in Deo ipso, non tamen excludit decretum liberum ad modum possibili, & inclusum in obiecto. Et in hoc sub his verbis necesse est, vt aduersarij conueniant, quoniam talis præscientia necessaria est, vt Deus possit velle, & eligere media efficaciam prædeterminationis: sed differentia est in modo decreti, vel motionis: nam aduersarij volunt in illa hypothesi debere includi motionem prædeterminantem voluntatem creatam, vel hanc conditionalem. Si ego voluero efficaciter, talem voluntatem consentire, & ex hac voluntate illam vocaero, &c: Nos autem dicimus, tale decretum sic inclusum in illa conditione non esse necessarium, sed sufficere decretum concurrenti simul tunc post talem vocationem, ita vt sensus conditionalis sit iste. Si dederō huic talem inspirationem, seu vocationem, & voluero illi offerre meum concursum, seu concomitans auxilium, talis actus sequetur. Vnde fit, nunquam talem actum cognosci futurum sub conditione, sine aliquo decreto libero Dei, etiam si modo nostro cognoscendi, & loquendi prius sit in Deo talis præscientia, quæ sit quali elicium tale decretum liberum Dei.

Vnde et secundo considerandum, sepe confundi decretum liberum Dei generatim sumptum cum decreto prædeterminante efficaciter, seu prædeterminante: & quia dicimus Deum præcognoscere futura ante decretum prædeterminans, vel posse etiam esse futura sine tali decreto, statim inferitur, vel nobis tribuitur, quod asseramus futura conditionata præciri independentem à decreto voluntatis Dei, quæ non est bona illatio, quia est à particulari ad vniuersale negatiue. Et defectus potest facile deprehendi, quia peccatum præcitur futurum non solum ante decretū prædeterminans, aut absolute prædeterminans, seu (quod idem est) prædeterminans etiam actum ipsius peccati, & tamen non erit futurum sine aliquo decreto voluntatis Dei, iuxta illud Augustini in Enchirid. cap. 95. Non fit aliquid, nisi omnipotens fieri velit, vel sinendo, vt fiat, vel ipse faciendo, vt fiat, vel ipse faciendo. Dicimus ergo ad cognoscenda futura conditionata, necessarium esse, vt in ipsa conditione ponatur aliquod decretum Dei, non tamen ita absolutum, vt prædeterminet voluntatem creatam: nam necessitas talis decreti repugnet libertati voluntatis creatæ quoad vsum liberum aliorum actuum, seu quoad liberam omissionem, vel (quod perinde est) quoad libertatem quoad specificationem, & respectu eiusdem actus futuri ex vi talis decreti repugnet libertati eius quoad exercitium, nec præcitur vt contingens, sed vt necessarium consequens ex antecedenti suppositione. Præter absurditatem, quæ de peccatis sequitur, quod in simili decreto præciterentur futura, saltem quoad ipsos actus, à quibus est inseparabilis malitia, quæ quidem absurditas quanta sit, sepe inculcatur à nobis, & milites repetetur, ac latissime in discursu huius operis tractabitur, quia res est summæ considerationis, & quæ huic materiæ magnam lucem affert.

4. An in aduersarij uerendum, & inique inferri ex nostra doctrina futura præcitur absq; dependentia decreti voluntatis Dei.

Ex quo aduertimus tertio (quod supra iam tactum est) auctores contrariæ sententiæ reducere totam rationē præscientiæ diuinæ circa futura contingentia ad necessariam illationem actus liberi ex hoc decreto diuino prædeterminante: nam sine illo putant non posse esse veritatē determinatam in his propositionib. de futuro. Hoc n. est totum suæ sententiæ fundamentum in hoc puncto de præscientia conditionata. Vnde duo ex illis sequuntur incommoda, vñ in re ipsa, & contra doctrinam certā: aliud in sua schola, &

5. An in aduersarij uerbo de necessitate illatione actus liberi ex hoc decreto, ex qua duo incommoda sequuntur.

contra principia in ea recepta ante hanc controuersiam. Primum est, quod reuera Deus non habet præscientiam contingentium, sed necessarium, quia ut illa futura præscire possit, quæ ex se, & in ordine ad causam proximam essent contingentia, facit, ut necessario eueniant, ut sic illa præscire possit. Vnde quidam ex dictis Theologis non dubitauit dicere, Deum non minus euidenter cognoscere futurum effectum in voluntate creata à se prædeterminata, quàm in causa naturaliter agente: at hoc dici non potest: ergo neq; primum audiendum est. Consequentia cum minori sunt nota. Maior autem satis probata est ex dictis in præcedentibus capitibus, iunctis his, quæ in præcedenti prolegomeno dicta sunt: & iterum est late probanda in lib. 5. Secundum in commodum est, quod si vera est illa sententia, frustra laborauit D. Thomas in explicando modo, quo Deus præscit futura contingentia absoluta per præsentiam æternitatis, immentoty dixisset, non posse cognoscere illa in causa: nam licet non cognoscat in causa proxima nuda sumpta, quia sic non est causa completa: cognoscit tamen in causa completa per determinationem impressam à causa prima, quam determinationem futuram esse in sua voluntate cognoscit. Nec esset illa differentia in cognoscendis futuris, quæ à sola Dei voluntate pendent, & quæ pendent à voluntate creata: nam omnium cognitio ad solam Dei voluntatem resolutur. Hæc autem omnia, quam sint noua in doctrina D. Thomæ ex locis supra allegatis, & ex veteribus Thomistis, quos etiam allegauimus, satis constat.

6. & animaduersione de distinctione de terminationibus contingentibus in se, vel in causa.

Quarto aduertimus, in his obiectionibus, & alijs, quæ ab istis auctoribus fiunt, non distingui in his futuris contingentibus determinationem futuri effectus in causa, vel in se, quam nos etiam uocauimus determinationem in actu primo, vel in actu secundo. Hinc enim ex eo, quod effectus futurus non habet determinationem in actu primo in voluntate creata absque decreto prædeterminante, iuxta eorum sententiam, inferunt non habere determinatam veritatem, quia nimirum, supponunt nullam esse posse determinationem talis effectus, in qua veritas determinata propositionis de futuro nitatur. At uero D. Thomas in absolute futuris aliam determinationem effectus agnoscit, nimirum præsentia litatis in æternitate, quæ non est in causa, sed in ipso effectu in se ipso, & consequenter includit determinationem cause ad illum producendum in actu secundo, ut præsentem æternitati, & per ordinem ad illam determinationem, & præsentiam, habent propositiones sub modo de futuro prolata determinatam veritatem. Ad hanc autem determinationem actualem, etiam ut præsentem æternitati, non oportet supponere causam ad vnum determinatam in actu primo, sed satis est supponere illam completam omni modo in actu primo non ad vnum tantum effectum, sed ad plures cum indifferentia, nam à tali causa potest prodire determinatus effectus pro eius libertate, & de necessitate aliquis prodibit, considerando actum, ut futurum, quauis non hic, vel ille determinate ex vi dispositionis cause in completo actu primo, sed confuse aliquis: considerando autem actum, ut præsentem æternitati, necessario futurus est certus, & determinatus actus in specie, & indiuiduo, & ad illum potest supponi concursus ex parte Dei ad hæc omnia determinatus, ac sufficiens, & simultaneus, qui satis est, ut effectus possit esse determinate præsens æterno intuitu diuinæ præscientiæ sine alia prædeterminatione, quæ libertatem lædat. Et ideo D. Thomas illum modum cogitationis, ut necessarium ad saluandam libertatem, & conciliandam cum illa præscientiam excogitauit, vel potius ex antiquioribus Patribus hausit. Idem ergo modus determinationis intelligendus est in futuris conditionatis in ordine ad præscientiam, illa enim etiam potest intueri, ut præsentia ex hypothesi;

Idem S. D. quomodo conciliet libertatem cum præscientia.

seu ad modum præsentium, & potest intueri causam non solum quoad dispositionem, & virtutem completam in actu primo, sed etiam quoad actualem habitudinem, & determinationem per actualem influxum in talem effectum, quem Deus infinita efficacia intelligendi intueri potest per modum præsentis. Nam eadem est habitudo inter talem causam, & actum eius, apprehensio, ut præsentibus, & in se existentibus ex hypothesi, quæ intelligitur esse inter illa, ut præsentia æternitati: nam etiam hæc præsentia est obiectiua, & non est de re verè, & realiter in se existente ab æterno, sed de re, quam Deus ita prorsus intuetur ac si verè in se existeret, vel sicut intuetur illam nunc, quando in se iam existit, & ideo de illa intuetur non solum quid potest operari, sed etiam quid operatur, ex efficacia, & infinitate sui æterni intuitus. Ex eadè ergo simili modo intuetur emanationem futuram talis effectus à tali causa supposita ex hypothesi per modum præsentis: nam est eadem ratio, & nulla maior inuenitur repugnantia. Et tota hæc excellentia cognitionis meritisime recognoscitur in infinitate Dei scientiæ thesauro.

His positis facile est ad singulas obiectiones respondere. Ad primam, in qua inferebatur aliquid esse futurum saltem sub conditione sine voluntate Dei, respondetur negando sequelam: quia licet illa scientia conditionata non supponat decretum aliquod liberum, quasi præexistens in Deo, includit in ipsa hypothesi decretum liberum ponendum in re, ut ab illo esse possit effectus, qui dicitur sub conditione futurus, quia ab illo essentialiter pendet. Quod necesse est fateantur, qui dicunt Deum per futurum concursum determinare voluntatem, quia consequenter negare non possunt, quin Deus per scientiam simplicis intelligentiæ cognoscat, quod si voluntas hominis cum tali obiecto, & cognitione creetur, & ipse Deus velit cum illa concurrere ad talem actum, illum efficiet. Solumque est inter nos, & ipsos differentia, quod ipsi dicunt illum concursum esse præuim, & prædeterminatiuum voluntatis creata, & ideo consequenter dicunt in illo, si dandus sit, cognosci in fallibiliter futuram determinationem creata voluntatis: nos autem dicimus concursum non esse prædeterminantem, seu concomitantem, & ideo in decreto dandi illum, aut per modum illationis ex illo non cognosci liberam determinationem voluntatis futuram, sed cognosci in se ipsa præsentia liter ex vi, & efficacia diuini intuitus. Vnde si argumentum coarctetur ad voluntatem Dei prædeterminantem, ita ut illatio sit, sequi ex nostra sententia, aliquid esse futurum sine voluntate Dei prædeterminante, concedimus sequelam: est enim consequens uerissimum non solum in conditionatis futuris, sed etiam in absolutis, ut satis nos docent actus peccatorum, etiam ut tales actus sunt, & libere fiunt. Neq; hoc est contra Dei omnipotentiam, vel absolutum dominium, quia talis effectus non est futurus sine influxu omnipotentis Dei, nec sine voluntate sua, qua uult, & voluntatem creatam finere libere operari, & cum illa concurrere. Possitq; si uellet illum actum impedire, aliter se habendo cum uoluntate creata. Si autem uult illam indifferentem finere, necesse est, ut quod uoluerit ipsa, operetur, & consequenter etiam necesse est, ut ipse Deus præsciat, quid ipsa uoluntas creata, sic constituta, operatura, & uolitura sit.

7. Ad obiectionem solutio est negatio sequela.

Quid intersit inter opiniones.

Nihil derogat nostra doctrina diuini dominio.

Vnde facilis est responsio ad primam confirmationem: concedimus enim æquiparationem, quæ in illa fit inter futura absolute, vel sub conditione quatum ad hoc, quod sicut nihil est absolute futurum, nisi quod Deus aut uult fieri, aut uult finere, ut fiat: ita in conditionatis nihil est futurum ex hypothesi, nisi quod Deus aut uellet fieri, aut uellet finere, ut fieret. Discrimen autem est, nam respectu absolute futurorum illud uelle Dei supponitur præexistens in Deo ante præscientiam absolutam respectu uero futurorum sub

8. Ad confirmationem natio includit decretum in absolutis præsentibus respondeatur.

*Discrimini
trago.*

rum sub conditione non ita supponitur, sed solum includitur in conditione, tanquam coniungendum cum illa, si in ipsa poneretur. Et ratio discriminis est clara, quia scientia absoluta terminatur ad effectū secundum actualem existentiam presentem absolute aeternitati Dei, & ideo necessario supponit in Deo actuale decretum aeternum; à quo dimanaturus sit concursus ad talem effectum. At vero conditionalis nihil ponit in esse, vnde per scientiam illius non videtur effectus, vt absolute futurus, sed tantum sub conditione; & ideo necesse non est, vt decretum Dei in re ipsa supponatur, sed sufficit, vt in conditione includatur. Quod vero in illa confirmatione additur, non repugnare, quod sint in Deo aliqua decreta conditionata, iam declaratum est in capite præcedenti, quatenus id verum sit, & quomodo id non sufficiat, vt tota scientia futurorum sub conditione ad talia decreta conditionata, tanquam ad vnicum, & necessarium fundamentum, reuocetur. Nam vt talia decreta præcise spectata sint ratio sufficiens præsciendi futura, oportet, vt ex parte Dei sint absoluta, & prædefinitiuæ: imo & efficaciter prædeterminatiua voluntatis creatæ, vt in tali decreto possit esse infallibilis futura cooperatio creatæ voluntatis. At vero respectu malorum actuum non sunt possibilia decreta prædeterminatiua, quia repugnant diuinæ bonitati, & sapientiæ, siue illa sint absoluta ex parte obiectorum, siue conditionata, quia eadem est vtorumque ratio, si ex parte Dei sint absoluta, & prædeterminatiua. Respectu autem bonorum actuum repugnant talia decreta libertati ipsorum, si efficaciter sint prædeterminatiua quoad executionem, vt supponitur. Si vero solum sint prædefinitiuæ secundum ordinem intentionis, necesse est, vt supponat scientiam conditionatam, ne libertatem tollant, & ideo non possunt esse sufficiens talis scientiæ fundamentum. Quæ omnia infra in lib. 5. late probanda sunt de absolutis decretis, & ideo nunc longiori probationi superse demus, supponendo, quod certissimum est, eandem in hoc esse rationem de decretis conditionatis, quæ de absolutis. Accedit præterea, quod multiplicatio talium decretorum conditionatorum superuacanea est, & inutilis, ac otiosa, & sine fundamento introducta, vt probaui. Sola ergo illa conditionata decreta admitenda sunt, quæ diuinæ providentiæ, vt versatur circa res aliquando futuras, consentanea, & vtilia inueniuntur, & in generalibus principijs eius fundari possunt. Hæc autem ita sunt conditionata, vt etiam ex parte Dei non sint omnino absoluta quoad executionem effectus, & prædeterminationem causæ secundæ. Quod si respectu contingentium absolute futurorum aliqua sunt decreta simpliciter absoluta, & prædefinitiuæ ex parte Dei, de se includunt virtute conditionem, & ideo necesse est, vt supponant illam quasi purgatam per scientiam conditionatam, vt simpliciter, & absoluta esse possint, vt in l. 5. c. vlt. latius declarabo.

*Qua decreta
admittenda.*

9. *Ad e confirm
missionem
dicimus ve
ritatem Dei
essentiam
cognoscendi
veritates
creatas ex
parte princi
pij, non vero
ex parte ter
mini.*

Ad secundam confirmationem respondetur, duplicem posse distingui rationem cognoscendi, scilicet, vel per modum principij, vel per modum termini, seu ex parte cognoscentis, aut ex parte rei cognoscendæ. Dico ergo veritatem Dei esse rationem cognoscendi omnes veritates creatas, & creabiles ex parte principij, seu ex parte ipsius Dei, non vero ex parte termini, seu obiecti, ad quod vltimate (vt sic dicam) terminatur scientia Dei, vt est creaturarum scientia. Et sic quamuis Deus per se ipsum sciat omnia possibilia fieri ab ipso, nihilominus supponit ex parte obiecti veritates necessarias, vt hominem esse animal rationale, & similia. Et similiter supponit illa scientia veritates possibiles, vt hominem posse peccare, aut bene agere. Et cum eadem proportionem supponit veritatem cognoscibilem in futuris contingentibus tam absolutis, quam conditionatis, quamuis per se ipsum & per suam veritatem in cognoscendo, id est, per suam

infinitam, & certissimam scientiam, & per suas ideas, vt rationes cognoscendi omnem aliam veritatem intueatur. Cum vero obijciatur, quia Deus non potest hoc modo per se cognoscere veritatem futuram, si ab ipso non pendeat, concedimus assumptionem: negamus autem subsumptionem, nimirum futura conditionata non pendere à Deo, si non supponant in Deo decretum, satis enim est, quod in conditione illud includant, quia propter essentialē dependentiam necessario includi debet, vt declaratum, neque oportet, vt tale decretum sit prædeterminatiuum, neque quod sit adæquata ratio veritatis futuræ, quando talis est, vt non solum ab illo, sed etiam à libero arbitrio pendeat, tanquam à concausa simul in suo genere concursura, quæ dependentia, vt futura non potest in solo decreto cognosci, sed in se, vt iam declarauimus.

Ad vltimam confirmationem negatur sequela, nimirum si Deus cognoscat talia futura, ante suum decretum prædeterminans sub conditione sequi, vt illa cognoscat, vel vt per se necessaria, vel vt futura ex aliqua alia causa extrinseca prædeterminante hominis voluntatem. Neutrum enim sequitur, non quidem primum, quia licet hæc sint contingenter futura, habere possunt determinatam veritatem, non quia per se necessaria sit simpliciter, sed quia ita futura est, vnde ad summum resultat necessitas suppositionis, quæ dicitur id, quod est, necessario esse: sic enim etiam quod futurum est, necessario erit. Neque etiam sequitur secundum, quia voluntas humana, vt se determinet, non indiget causa extrinseca determinante, neque alia extrinseca causa, proprie, & physice cooperante præter Deum. Vnde ad exemplum in argumento propositum de duabus voluntatibus v. g. Petri, aut Pauli conceptis sub esse possibili, & applicatis cum eisdem subiectis, & circumstantijs ad operandum, de quibus in quodam priori rationis æque præcitur posse consentire, & dissentire, & in alio signo rationis posteriori de vna præcitur esse consenturam, & de alia esse dissenturam, cuius diuersitatis, & præscientiæ ratio non creditur reddi posse, nisi ex aliqua causa extrinseca prædeterminante. Veruntamen non ita est. Aut enim postulat ratio diuersi euentus, aut ratio præscientiæ illius ex parte Dei. Prior ratio propria, & proxima est liberum arbitrium, vel solum in malis, vel adiutum in bonis. Neque contra hoc obstat, quod illæ voluntates in priori signo sint æque indifferentes: nam potius ex hac ipsa indifferentia nascitur, vt vnus sic, alius sic operetur pro suo arbitrio, etiam cæteris omnibus antecedentibus existentibus paribus, quia hoc ipsum postulat libertatis dominium, vt in prolegomeno præcedenti ostensum est. Frustra ergo obijciatur, vel cogitatur esse necessarium recurrere ad constellationem, vel indiuiduationem, seu complexionem, nam liberum arbitrium his omnibus dominari potest, si velit: ex intrinseca ergo potestate illius futura esse poterit illa diuersitas. Supposito autem, quod sit futura, non oportet ex parte Dei aliam rationem reddere, vt cognosci possit, nisi quia infinitam vim habet cognoscendi, & omnē veritatem in se ipsa intueniendi sine vilo discursu formali, vel virtuali, sed per solam simplicem veritatis contemplationem.

10. *Ad vlt con
firm. sequit
negatur.*

*Exemplū e
plicatur in
duplice sensu.*

*Frustranda
obiectio.*

CAPVT X.

*Alteri obiectiōi occurritur, & an scientia visio
nis sit causa futurorum explicatur.*

IN sine huius prolegomeni necessarium visum est, de causalitate præscientiæ diuinæ circa futura contingentia pauca præmittere, tum quia resolutio hæc necessaria nobis erit ad auxilia diuinæ gratiæ explicanda: nam hæc rōe hoc tempore valde agitata est hæc controuersia: tum etiā quia ad occurrendum obiectiōi,

Obiecti-
ora prae-
sentem
solu-
tionem.

qua contra praecedentem resolutionem fieri potest, videtur necessaria. Nam perinde comparari debet scientia conditionata ad contingentia sub conditione futura, sicut comparatur praescientia absoluta ad res aliquando futuras: sed per absolutam praescientiam non praevidentur futura, nisi quatenus eade scientia est causa illorum: ergo ut praesciantur futura sub conditione, oportebit, ut eadem praescientia sit causa futuritionis illorum. At hoc esse non potest: ergo nec potest dari talis praescientia. Minor (caetera enim nunc supponuntur) probatur, tum quia Deus non habet causalitatem circa futura tantum sub conditione, cum illa revera futura non sint, & quatenus talia sunt, sub latitudine entium possibilium permanent: tum etiam, quia licet in illis velimus conditionatam causalitatem considerare, haec non potest scientiae attribui, alioqui oportebit in ipsa hypothesi, seu conditione eandem scientiam involuere, sicut diximus, in illa conditione includi decretum voluntatis Dei sufficientis ad causalitatem talis futuri: hoc autem est impossibile, alioqui circulus committeretur, seu sensus identicus heret, perinde enim esset, ac si diceretur, si virtutes in Tyro fierent, & voluntas Dei cum praescientia futuri consensus concurreret, Tyrii poenitentiam agerent: hoc autem friuolum est & absurdum: ut conitat, ergo repugnat dari talem scientiam, si ipsa scientia est causa futuritionis rerum. Ut haec cigitur obiectio dissolvatur, necessarium est expendere, an id, quod supponit de causalitate scientiae visionis verum sit. Et consequenter tractandum erit, an haec causalis propositio vera sit. Quia Deus praescit hoc esse futurum, ideo futurum est. Per occasionem vero, & quasi necessariam consecutionem in fine videbimus, an altera causalis vera sit, quia hoc futurum est, ideo Deus illud praescit.

Dua propositio-
nes expen-
denda.

2.
Prima sen-
sentia.

Est ergo prior sententia affirmans illam causalem, Hoc est futurum, quia Deus praescit, illud esse futurum, esse veram, quod est dicere, scientiam visionis, ut talis est, esse causam futuritionis, vel praesentiae obiecti sui. Haec enim duo in idem redeunt, & ideo de illis indifferenter loquemur. Hanc sententiam defendunt hoc tempore moderni Thomistae supra allegati, eamque antiquis scholasticis tribuunt cum Magistro in 1. dist. 39. & in speciali refertur Albert. art. 3. Bonau. art. 1. q. 1. & 2. Maxime vero probatur in primis auctoritate D. Thomae 1. p. q. 14. art. 8. ad 1. ubi refertur Origenem dicentem, Non propterea aliquid erit, quia id scit Deus futurum, sed quia futurum est, ideo scitur a Deo, antequam fiat. Exponit priorem partem intelligendam esse, considerando rationem scientiae non habentis adiunctam voluntatem, posteriorem autem partem accipiendam esse in ratione consecutionis, seu illationis, non secundum propriam rationem causalitatis. Et in solutione ad 3. ait obiectum scibile non comparari ad scientiam Dei ut mensuram eius, sed e converso scientiam Dei esse mensuram eius, quia est scientia artificis: quae est mensura artefacti. Et ar. 16. dicit Deum de rebus a se factis habere scientiam practica, quae non est nisi scientia visionis.

3.

Secundo videtur haec expressa sententia Augustini nam lib. 6. de Trinit. c. 10. & l. 15. c. 13. expresse dicit. Creaturas non quia sunt, novit Deus, sed ideo sunt, quia novit. Et l. 5. de Civitate. cap. 9. de creaturis ait. Quidquid valent, & quidquid factum sunt, certissime valent, & factura sunt, quia valiturus, atque facturus ille praescit, cuius praescientia falli non potest. Similia fere verba habet Greg. l. 20. Moral. c. 23. alias 24. dicens. Quaecumque sunt non ab aeternitate ideo videntur, quia sunt, sed ideo sunt, quia videntur. Eandem sententiam videtur late docere Boetius lib. 5. de Consol. prosa vult. circa finem, ubi etiam Dionys. Carth. ita exponere videtur, & illius verba postea referemus.

4.
Fundamentum
rationis
principium.

Tertio suadet haec sententia rationibus. Prima, & praecipua est, quia scientia visionis non est speculativa, sed practica: ergo est causa rerum: consequentia

clara est. Antecedens probatur, quia scientia simplicis intelligentiae est tantum speculativa: ergo scientia visionis est practica: nam sicut scientia visionis, & scientia simplicis intelligentiae adaequate diuidunt scientiam Dei, ita etiam practica, & speculativa, & ideo si scientia simplicis intelligentiae speculativa est, necesse est, ut scientia visionis sit practica. Secundo probatur idem antecedens, quia scientia visionis non supponit obiectum suum, sed illud operatur: ergo est practica. Consequentia clara est, antecedens vero probatur, quia scientia Dei non contemplatur res existentes, nisi ut praesentes aeternitati, & ut a se factas: ergo non possunt obiecta illius scientiae antecedere causalitatem eiusdem scientiae, sed causando illa, intuetur illa quod terminum suae causalitatis. Secunda ratio est, quia aliqua scientia Dei est causa rerum, sed scientia simplicis intelligentiae non est causa rerum: ergo scientia visionis est causa illarum rerum, quae per illam videntur. Consequentia supponitur ex sufficientia partitionis divinae scientiae in visionis, & simplicis intelligentiae. Maior item ut certa relinquatur. Minor autem patet, primo, quia nulla scientia antecedens determinationem voluntatis Dei potest esse causa rerum, quia, ut sic non est ordinata ad opus: haec enim ordinatio per voluntatem fit, nec potest esse causa, nisi prout ordinatur ad opus. At vero scientia simplicis intelligentiae, ut talis est, antecedit decreta libera divinae voluntatis, ut per se constat: ergo ut sic, non est causa. Et confirmatur primo, quia scientia, ut sit causa, debet esse practica, ut per se notum est, at scientia simplicis intelligentiae non est practica, sed speculativa, teste D. Thom. 1. p. q. 14. art. 16. & ibi Caet. ergo. Et confirmatur secundo, quia scientia, quae est causa rerum, est libera, potuit enim non esse causa, sicut res potuerunt non esse: at scientia simplicis intelligentiae non est libera, sed sola scientia visionis. Tertia ratio sit, quia si scientia visionis non esset causa futuri, futurum esset causa scientiae visionis. Hoc autem secundum dici non potest, quia temporale non potest esse causa aeterni: ergo primum dicendum est. Maior sumitur ex D. Thom. q. 2. de Veritate. artic. 14. ubi simili discursu probat scientiam Dei esse causam rerum, quia omnis scientia vel est causa obiecti, vel causata ab illo, vel vtrumque ab vno tertio: scientia autem Dei nec ab obiecto, nec ab aliquo tertio causatur, unde necesse est, ut sit causa sui obiecti: haec autem ratio aequae ad scientiam visionis applicari potest.

Secunda ratio.

Confirm. 1.

Confirm. 2.

Tertia ratio.

5.
Vera sententia.

Propositio falsa.

Animaduertendum.

Genes. 1.

Nihilominus dicendum est, scientiam visionis, quatenus ratione distinguitur ab omni alia scientia Dei, ac praecise spectata secundum respectum, quem scientia visionis, ut talis est, denotat, non esse causam obiecti sui, sed supponere illud, ideoque in rigore, & proprietate causalis notae, falsam esse illam propositionem, quia Deus praescit, hoc esse futurum, ideo futurum est. Hanc sententiam docui prius in lib. 3. de Auxilio. cap. 13. nu. 15. & in l. 1. de Scient. Dei, cap. 5. nu. 9. & postea in l. p. l. 3. de Attributis Dei positivis, cap. 4. n. 10. & sequentibus, ubi auctoritate, & ratione confirmata est: propter notas autem impugnationes aliquid addere necessarium visum est. Animaduertimus autem sermonem esse de scientia visionis, seu rerum existentium, aut futurarum formalissime, ac praecise ut talis scientia est. Nemo enim dubitat, quin scientia Dei sit causa omnium aeternum futurorum, quatenus boni sunt, sed quia illa scientia, quae in se vnica, & simplicissima est, sub diversis rationibus spectatur a nobis, ideo dicimus praecise consideratam, ut est scientia visionis, & intuitionis rerum, non esse causam, sed supponere causalitatem, & intueri, quod ab ipsa media voluntate, & omnipotentia sua factum est, iuxta illud Genes. 1. Vidit Deus cuncta, quae fecerat, & erat valde bona. Ex quo non in merito argumentari possumus, quia illud verbum non potest nisi de scientia visionis intelligi, & verbum fecerat satis aperte indicat,

eat, illam visionem supposuisse res iam factas, ac proinde, vt talis visio est, non fecisse illas, sed eas per omnipotentiam a voluntate applicatam, & per alium modum scientiæ, vel artis directam iam factas vidisse, & in eis, tanquam bonis, complacuisse. At vero scientia, quæ supponat rem factam, non est causa eiusdem, quatenus talis scientia eius est: ergo nec scientia visionis est causa rerum factarum.

6. Secundo probatur auctoritate Patrum dicentium, res non esse futuras, quia Deus scit illas esse futuras: hæc enim negatio in nullo proprio sensu potest esse vera, si scientia visionis est causa futurorum, quia si est causa, est vera, imo & realis, ac physica causa, sed per illam causalem locutionem nihil aliud significatur, nisi huiusmodi causalitatis: ergo Patres negantes illam propositionem causalem, actam plane causalitatem negant. Sunt autem illi Orig. Hieronym. Iustin. Chryost. Beda, Cyrill. & Damasc. quos dicit I. 1. de Auxil. cap. 13. reuocari, ex quibus solius Damasceni verba hic expendere visum est. Ille in Dialog. contra Manichæ. prope finem, sic inquit. Deus ea, quæ voluntarie a nobis futura sunt, hoc est, ea, quæ in potestate nostra sunt, nimirum virtutem, ac virtutum præsciens, eademum defuit, quæ in arbitrio nostro nimirum consistunt. Ac quidem vt De præsciens a nobis causam hanc quæquam habet, ac vero vt ea, quæ facturi sumus præsciat, a nobis proficitur. Nam si facturi non essemus, ne ipse quidem, quod futurum non esset, prænoſceret. Et quidem De præscientia vera, atq; inuolabilis est, rerum ipsa hanc quæquam causam habet, ac quod futurum est, quoniam quia hoc, vel illud facturi sumus, idcirco prænoſcit Deus. Quod testimonium adeo cit expressum, & luculentum, vt nec declaratione indigeat, nec tergiversationibus subesse posse videatur. Solum aduerso eleganter declarasse Damascenum, Deum non accipere scientiam a rebus futuris, seu suæ æternitati præsentionem, sed ex se habere vim præsciendi, & nihilominus quod illa scientia terminetur ad hoc, vel illud obiectum a nobis pendere, quatenus in nobis est ponere, vel non ponere obiectum, ad quod terminanda est illa præscientia, & ideo voluntas nostra causa est, quod hoc, vel illud futurum sit. At quod prænoſcat Deus (vt infra repetit) id vero præscienti ipsius potentia adscribendum est. Et in hoc sensu diuerse negatiuentiam Dei, quæ prænoſcit futura, esse causam, cur omnino fiat id, quod futurum est. Vbi particula omnino, emphaticum habet ad significandum, scientiam Dei non esse causam determinantem talem euentum futurum, sed futuritionem eius supponere. Et in eodem sensu subdit, quia hoc, vel illud facturi sumus, ideo prænoſcit illud Deus, vbi causalis nota non dicit causam ex parte Dei, sed rationem, vel conditionem, quæ supponi debet ex parte obiecti.

7. Similiter Eusebius lib. 6. de Præparat. Euang. cap. 9. vt declaret præscientiam Dei necessitatem actibus liberis non imponere, ita concludit Deus cum vniuersis, voluntatem præuideat hunc perperam illum recte acturum non ignorat. Non ergo præcognitio futurorum causa: nec enim vilo pacto ad peccatum Deus quenuquam impellit, aut mouet, sed est contra. Dicam enim, etiam si absurdum multis fortasse videatur id, quod futurum est, vt Deus euenturum illud præuideat: non ergo ideo fit, quia præscitur sed quia futurum erat, præscitur. In quibus verbis profecto non habet locum vulgaris expositio, quod illa particula causalis solum significet consecutionem, seu illationem vnius ex alio: tum quia si in hoc sensu loqui voluisset Eusebius, profecto non timuisset, ne sua sententia multis fortitan absurda videri posset: tum etiam quia immerito negasset priorem partem, scilicet, rem fieri, quia præscitur: nam secundum illationem certissimum est, rem esse futuram, si præscita est. Item in illo sensu etiam in peccatis vere diceretur, Petrus peccabit, quia Christus prædixit, vtiq; secundum necessariam illationem, seu consecutionem. At hoc etiam Eusebius negat: loquitur ergo in proprietate causalis in aliquo sensu, & ideo etiam ad probandum, scientiam non

esse causam, addit. Nec enim Deus quenuquam ad peccandum mouet, aut impellit. Et hunc modum concordandi præscientiam Dei cum libertate arbitrij, & de iudicando, quomodo Deus, licet præsciat peccatum futurum, non sit causa eius, sequuti sunt cæteri Patres, præsertim Hieronym. dialog. 3. contra Pelag. vbi contra Marcion. ait: Non ideo peccauit Adam, quia Deus hoc facturum nouerat, sed præscitit Deus, quasi Deus, quod erat propria voluntate facturus. Et similiter dixit Leo Papa sermone 16. de Passione Domini. Non impietas furentium manus immisit in se Dominus, sed admisit, nec præsciendo, quod faciendum esset, coegit, vt fieret.

Tertio ad locum Cyrilli supra allegatum addi potest alius, vbi de Iuda ait. Non ideo quia de illo scriptum est, quod periturus esset, propterea eo nequitia processit. Et verum quoniam malignitate sua periturus omnino erat, idcirco id omnino futurum esse Scriptura prædixit, quam falsum quicquam dicere impossibile est. Deus enim ipse per Scripturam loquitur, &c. Quod profequitur, ostendens plane idem esse de præscientia Dei. Et quantis ibi de peccatis loquatur, tamen quia hoc fundat in ratione libertatis, scilicet, quia Deus suo præiudicio, ac præscientia non determinat voluntatem liberam, & sententia eius in omnibus futuris locum habet, sicut illam tradiderat lib. 9. cap. 10. Et sic potest allegari quarto loco Gaud. tract. 3. in Exod. ad Neophil. vt i similiter ait. Synagoga Iudaorum quod erat erudeliter factura, prædictum est, deorum Synon ussum. Nec ideo factum est, quia prædictum erat, sed ideo prædictum erat, quia erat futurum, vt præscientiam Deus in his, quæ per libertatem hominum futura erant, ostenderet. In quo vltimo verbo declarat sententiam ad omnes actus liberos extendi, eandemq; in diuina præscientia locum habere.

Quinto eodem modo diuinam præscientiam explicat Augustin. lib. 3. de Lib. arbit. cap. 4. vbi ait, necessariam connexionem, quæ inuenitur inter præscientiam Dei, & rem futuram, non prouenire ex eo, quod scientia Dei est: nam si ponamus hominem esse, qui præscit futurum, eadem necessitate inferretur euenturum esse, quod præscitum est, & inde è conuerso colligit, quod sicut præscientia hominis non inducere necessitatem contrarium libertati, ita nec illam inducit præscientia Dei. Qui discursus efficax non esset, si scientia futurorum Dei esset causa futuritionis illorum: nam tunc non esset bona æquiparatio ad præscientiam hominis, quia hæc non esset causa futuri præcogniti, vt per se constat. Vnde longe alia connexio esset inter effectum futurum, & præscientiam Dei, quam inter eundem, & præscientiam hominis, nam illa esset causalis, vt sic dicam, & non ista, & consequenter illa necessitas, quæ sequitur futurum ex præscientia Dei, non esset ex illa præscientia, vt præscientia est, sed vt præscientia Dei est, quia non omnis præscientia habet causalem connexionem cum re futura, sed sola præscientia Dei, & ita ruit tota responsio, & declaratio Augustini. Igitur sententia eius est, quod sicut præscientia hominis non est causa futurorum, etiam illa præscire ponatur, ita nec præscientia Dei, vt est scientia visionis futurorum, est causa illorum. Vnde concludit, Sicut itaq; non sibi aduersantur hæc duo, vt tu præscientia tua noueris quod alius sua voluntate facturus est, ita Deus neminem ad peccatum cogens, præuidet tamen eos, qui propria voluntate peccarunt. Et infra subinfere. Hinc ergo iam intellige, quæ iniustitia Deus peccata puniat, quia quæ nouit futura non facit. Dicit Euseb. fortasse aliquis id esse speciale in peccatis, quia Deus illa non facit neque per scientiam visionis, neq; per aliam, neq; per voluntatem. Sed contra hoc est, quod prior discursus Augustini generalis est ad omnes actus liberos futuros tam bonos, quam malos, & ideo licet in malis ponat exemplum, non ideo coarctat sententiam. Eo vel maxime, quod statim argumentatur ab actibus bonis ad malos, quia Deus dat præmiū bonis actibus, etiam si præsciat illos, ergo et dabit supplicium pro malis, licet illos præsciat.

8. D. Cyrillus explicat opit me in proatore Iuda. Gaud in Synagoga Iudaorum quod erat erudeliter factura, prædictum est, deorum Synon ussum. Nec ideo factum est, quia prædictum erat, sed ideo prædictum erat, quia erat futurum, vt præscientiam Deus in his, quæ per libertatem hominum futura erant, ostenderet. In quo vltimo verbo declarat sententiam ad omnes actus liberos extendi, eandemq; in diuina præscientia locum habere. 9. Aug. expli: car simili ad homine præscientie futu- ra, cuius præscientia non est causa rei futuri: ergo.

10. D. Cyrillus explicat opit me in proatore Iuda. Gaud in Synagoga Iudaorum quod erat erudeliter factura, prædictum est, deorum Synon ussum. Nec ideo factum est, quia prædictum erat, sed ideo prædictum erat, quia erat futurum, vt præscientiam Deus in his, quæ per libertatem hominum futura erant, ostenderet. In quo vltimo verbo declarat sententiam ad omnes actus liberos extendi, eandemq; in diuina præscientia locum habere. 11. Aug. expli: car simili ad homine præscientie futu- ra, cuius præscientia non est causa rei futuri: ergo.

nens profecto ex vi præscientiæ futurorum non magis facere Deum bonos actus, quam malos, licet per voluntatem, & alias virtutes, seu attributa sua efficiat bonos actus, & non malos, ut mali sunt. Vnde addo, ex vi discursus Augustini, Deum præsciendo actum malum futurum, non magis efficere illum per ipsam præscientiam quoad actum materiale, quam quoad formalitatem peccati, quia etiam ad materiale actum non cogit præscientia, nec inducit, sed illum supponit, & quasi extrinsece ad eum comparatur, sicut visio, vel scientia hominis ad rem visam, vel scitam: tum quia non aliter videt Deus malitiam peccati, quam videndo actionem ipsam cum obiecto, & modo, ac circumstantijs, quibus fit, nam inde videt malitiam resultare, & ideo intuetur tum etiam quia alias non satis responderet dicentibus Deum præsciendo peccatum, cogere ad illud, quia illi de actionibus ipsis loquebantur, & in eis ponebant necessitatē à præscientia provenientem, quam non aliter Augustinus excludit, nisi negando præscientiā esse causam actionis.

10. Atq; similem doctrinam habet Augustinus l. 5. de Magis explicatur, & probatur ex D. Aug. Ciuit. cap. 10. vbi prius in generali loquitur dicens. Non propterea nihil esse in nostra voluntate quia Deus præsciuit quid futurum esset in nostra voluntate, & postea subdit. Nec enim ideo peccat homo, quia Deus illum peccaturum esse præsciuit. Vbi certe non solum de peccato pro formali, sed etiam de actione peccati loquitur: nam si de ipsa actione dici posset, ideo Petrus negauit Christum, quia Christus id prædixit, vel præsciuit, consequens profecto esset, vt de peccato idem dici posset, cum talis actio hæc, & nunclibere facta, non possit à malitia separari. Præter rationem factam, quod aliter non satisfaceret Augustinus difficultati, accedit, quod idem sentit de voluntate non peccandi, cum adiungit, etiam si Deus præsciuit hominem esse peccaturum, nihilominus si ipse nolit, non peccat sed se peccare noluerit (inquit) etiam hoc ille præsciuit, plane sentiens, hoc etiam non fieri ex vi præscientiæ, sed supponi futurum, vt præsciatur iuxta regulam eiusdem Augustini lib. 4. Genes. ad liter. cap. 32. Neq; enim cognitio fieri potest, nisi cognoscenda præcedant. Quæ regula, vt vniuersalis sit, non de antecedente obiecti secundum actualem existentiam, sed secundum veritatem, & secundum esse obiectiuum intelligenda est. Et non in eo fundatur, quod cognitio à rebus sumitur, quia hoc in solis hominibus verum habet, sed quia cognitio conformatur rei cogniti, vt vera sit, vnde supponit in illa obiectiuam veritatem.

11. Sexto addimus Anselmum, qui toto libr. de Concord. hoc præcipuum iacet fundamentum concordiæ, præscientiæ, prædestinationis, & gratiæ cum libero arbitrio, quod præscientia futurorum non est suppositio antecedens futurum, vt futurum est, sed consequens illud. Declarat autem, quid intelligat per antecedentem suppositionem, dicens, esse illam, quæ facit rem esse futuram: ergo ex sententia Anselmi præscientia Dei non facit rem esse futuram, alioqui esset suppositio antecedens, quod ipse negat: ergo talis scientia non est causa futuri, vt futurum est: solum enim esse posset causa in genere efficientis, vtique faciendi, vt fit futurum. Vnde in actibus liberis futuris à Deo præscitis ait, solum esse necessitatem illam, quam ipsa voluntas libertas facit. Vnde concludit. Hac omnia Deus, qui sit omnem veritatem, & non nisi veritatem sciuit sicut sunt spontanea, vel necessaria videt, & sicut videt, ita sunt. Et intra. Quamuis necesse sit fieri, quæ præsciuntur, quedam tamen præscita (scilicet futura libera) non eueniunt ea necessitate quæ præcedit rem, & facit. In quibus verbis, & in toto discursu illius operis hoc agit, vt à scientia visionis causalitatem rei futuræ excludat, sed ad illam supponi doceat, tanquam veritatem, quæ non aliunde habet necessitatem, quam ex eo, quod futura esse supponitur. Atq; eodem modo hanc præscientiam declarat Beda in libr. Variar. quæst. qu. 13.

vbi videtur exemplo scientiæ, seu visionis hominis, quo vsus est Augustinus: nam sicut homo, ait, videndo hominem iacentem non facit illum iacere: ita nec Deus præsciendo hominem operaturum facit illum sic operari: ergo sicut visio hominis non est causa effectus, quem videt, ita nec ista scientia intuitiua est causa ex horum Patrum sententia.

12. Ultimo, quia non desuit Theologus, qui ausus fuerit dicere Boetium contrariam sententiam expresse docuisse: contrarium verissimum esse paulo diligentius ostendam. Ille igitur libr. 5. de Consolat. profa. 3. cum argumentum proposuisset ex præscientia futurorum contra libertatem subiungit. Neq; enim illam probo rationem, quæ se quidam credunt hunc questionis nodum posse dissoluere. Auit enim, non ideo quid esse euenturum, quoniam id providentia diuina futurum esse prospexit, sed e contrario potius, quoniam quid futurum est, id diuinam providentiam latere non posse. Deinde vero in toto illa profa contra dictam responsum argumentatur. Postea vero in profa 4. ita respondet in persona Philosophi. Quæro cur illam soluentium rationem minus efficacem putes, quæ quia præscientiam non esse futuri causam necessitatis existimat non impediri præscij arbitrij libertatem putat? Postea vero rationem illam declarando, & defendendo, ad hoc in primis ita colligit. Etenim positionis gratia, vt quid consequatur aduertat, statim nullam esse præscientiam, num quæ ex arbitrio eueniunt, ad necessitatem coguntur? In qua positione aperte supponit, futurum non esse à præscientia, tanquam à causa, alias positio secum pugnatet, nihilq; ad rem declarandam deserviret: quia vero non est causa, recte infert. Statim misiterum esse, sed nihil rebus necessitatis iniungere: manebit, vt opinor, eadem voluntas in integr. atq; absoluta libertas. Deinde quia ipse Boetius, quæ argumentando, vel subterfugiendo, dixerat in profa 3. quod licet præscientia non sit causa, inferret necessitatem, pergit Philosophus hic vrgendo. Sed præscientia inquit, tametsi futuri necessitas non est, signum tamen est ea necessario esse euentura, contra quod replicat, quia hoc modo, etiam si præcognitio non fuisset, necessarios futurorum exitus esse constaret. Omne enim signum, quod sit, ostendit, non vero efficit, quod designat. Vnde in toto discursu ad soluendam contingentiæ futurorum, supponit præscientiam non esse causam euentuum eorum, sed solum signum, seu notitiam.

13. Postea vero prosequitur declarando, quomodo carum rerum, quæ necessarios exitus non habent, possit esse certa prænotio. Et in summa in hoc rationem constituit, quod omne quod cognoscitur non secundum sui vim, sed secundum potius cognoscendum comprehenditur facultatem. Quod principium optimo discursu declarat tota illa profa 4. & 5. & deinde in 6. ascendit ad diuinam æternitatem, vt inde colligat Deum omnia prænotescere modo suo, & iuxta suam vim, & naturam, non secundum ordinem rerum cognitarum, ac proinde futura quasi iam gerantur in simili cognitione considerat. Qui sane discursus optimus est, & si attendere consideretur, non minus ad futura conditionata, quam ad absoluta applicari potest. Deinde vero reuertitur ad concludendum quomodo præscientia non lædat libertatem, quia sicut non causat, ita neq; immutat, quæ videt. Sumitq; argumentum ex nostra cognitione, dicens. Quid igitur, vt necessaria fiant, quæ diuino lumine lustrantur, cum nec homines quidem momentis, si præscientia, vt talis est, causa esset, sicut supra circa Augustinum dicebamus. Vnde subiungit. Si est diuini humaniq; præsentis digna collatio, vtq; vos vestro hoc temporario præsentis quadam videtis ita ille omnia suo cernit æterno. Quare hæc diuina prænotio naturam rerum, proprietatemq; non mutat. Deniq; eandem concordiam præscientiæ cum libertate distinguendo secundum necessitatem absolutam, & conditionatam, seu consequentem, & antecedentem declarat & tandem ita concludit. Quam comprehendendi omnia, videndiq; præsentia non ex futurarum prouentu verum, sed ex propria Deus simplicitate sortitus est. Ex quo illud quoq; soluitur,

tar, quod paulo ante posuisti, indignum esse, si scientia Dei causam iurata nostram praesentare dicatur. Hac enim scientia vis praesentaria notionem cuncta complectens, rebus omnibus modum ipsa constituit, nihil vero posterioribus debet. Quae cum ita sint, manet inemerata mortalibus arbitrii libertas. Ex quibus verbis colligere voluerunt, Boetium tribuere praesentiae causalitatem practicae, quia dicit, rebus omnibus modum ipsam constituit. Sed non satis perspecto, & considerato contextu, & sensu loquentis hoc intulerunt. Non enim sibi est contrarius, nec vno verbo evertit, quae tam longo discursu confirmauerat. In his ergo verbis solum infert Deum non accipere scientiam à rebus, nam & scientiam, & modum scientiae esse, & ex sua simplicitate habet, & ideo non videt res successiue, sicut illae sunt, sed praesentaria notionem cuncta complectens, rebus omnibus modum ipsa constituit. Non quia quatenus scientia visionis, sit causa illarum, sed quia eadem est scientia, quae omnibus rebus modum imponit, dirigendo voluntatem, & quae postea res inruetur: vnde praesentando, & intuendo illas, non mutat modum, quem circa vnamquamque ordinauit. Vel certe ipsamet praesentia, vt talis est, constituitur dicitur rebus modum, non contingentiae, vel necessitatis, sed praesentialitatis aeternae. Illam enim quasi constituit, vel complet Deus sua praesentia, & ideo nihil posterioribus debet. Et inde recte concluditur, quod manet inemerata mortalibus arbitrii libertas, non quia praesentia, vt talis est, rebus conferat modum contingentiae, vel necessitatis, sed quia non aufert, sed vnamquamque rem videt, prout futura est, & illa non immutat: hic enim sensus est consequens ad omnia, quae dixerat.

14. Tercio principaliter argumentamur rationibus Theologicis fundatis in principijs, vel communibus Theologorum, vel ab his, cum quibus disputamus admissis. Prima ratio sit: quia Deus ita efficit res per intellectum, & voluntatem, vt immediatus ad extra efficiat per voluntatem, quam per intellectum, siue voluntas immediate per suum actum ad extra efficiat, siue per potentiam executiuam ratione distinctam, quod ad praesens nihil refert: sed scientia visionis est ratio posterior, quam voluntas illa, per quam Deus ad extra operatur: ergo talis scientia non est causa rei ad extra, sed supponit iam productam per voluntatem, vel potentiam exequentem. Consequenter nota est, & minor maxime defenditur ab aduersarijs. Vt autem maiorem probemus, supponimus sermonem esse de propria efficientia, vt distinguitur ab exemplari causalitate. Nam hoc posteriori modo potest scientia diuina esse immediate causa operum Dei per suas ideas, seu exemplaria, quatenus per illa dirigit actiones omnipotentiae, vt effectus talibus exemplaribus conformes euadant, vt in Metaphys. disp. 30. sect. 17. declarauimus. Sed illa causalitas est alterius rationis, & magis pertinet ad specificationem actus, quam ad exercitium actionis, propriamque efficientiam, de qua loquimur. Sic ergo intellecta maior probatur ex D. Thoma 1. par. qu. 19. art. 4. ad 4. vbi ait quod scientia, & voluntas sunt causa eiusdem operis, sed scientia vt dirigens, & voluntas vt imperans. Et in hoc comparat Deum cum homine per artem operante, in quo ars, per quam concipitur forma operans, dirigit voluntatem, voluntas autem imperat, & mouet potentiam exequentem. Constat autem in artifice humano voluntatem immediatius concurrere ad executionem operis, quam artem. At vero in intellectu artificis, praeter conceptionem formae exemplaris, & iudicium mouens, ac dirigens voluntatem, quod antecedit voluntatem vt exequentem, intelligi non potest alius actus intellectus posterior voluntate, qui habeat rationem causa respectu exterioris actionis, seu executionis, sed post executionem sequitur in eodem artifice visio ipsius artefacti, quae non est causa, sed pura cognitio.

15. Sic ergo in Deo seruata proportione, scientia art. Pars I.

recedit dirigendo voluntatem per modum prudentiae, & artis, neque habet scientia alium immediatum influxum ad extra, sed ille est vel immediate à voluntate, vel vt mouente, & applicante potentiam exequentem, si illa est ratione distincta, vt est satis probabile, & D. Thomas in illo loco indicat. Ergo scientia, quae subsequitur post talem influxum voluntatis, & potentiae, non est causa rei ad extra: talis autem est scientia visionis, vt constat. Eandemque doctrinam tradit D. Thomas 1. p. q. 25. art. 1. ad 4. vbi ratione distinguendo illa tria scientiam, voluntatem, & potentiam, ait potentiam exequi quod voluntas imperat, & ad quod scientia dirigit. Vbi etiam solum tribuit scientiae in hac causalitate directionem voluntatis, & potentiae, quae directio & remotior est, quam voluntatis motio, & nullo modo tribui potest scientiae visionis, quae voluntatem iam directam supponit. Et quamuis D. Thomas ibi quoad distinctionem potentiae à scientia, & voluntate, sub distinctione addat. Vel dicendum, quod ipsa scientia, vel voluntas diuina, secundum quod est principium effectiuum, habet rationem potentiae, nunquam tamen tribuit scientiae aliam causalitatem praeter directionem. Et in ipsomet ordine numerandi prius ponit scientiam, quam voluntatem. Et postea art. 5. ad 1. repetit quod in causalitate Dei potentia intelligitur vt exequens, voluntas vt imperans, intellectus, ac sapientia vt dirigens. Vnde etiam secundum eam sententiam, quae potentiam exequentem ab alijs attributis non distinguit, probabilius tribuitur voluntati, quam scientiae. Quod etiam sensit ibi Caietanus, dum ex illa solutione colligit, duobus modis sustineri potentiam actiuam in Deo, vel vt sit potentia executiua intellectus, & voluntatis, vel vt sit ipsa voluntas consultata vt efficax effectiuum. Per quae verba immediatam efficaciam ad extra tribuit voluntati consultata, vt quae ab intellectu, in quo aperte sentit intellectum remotius concurrere. Quod etiam est consentaneum D. Thomae in 1. distinct. 38. quaest. 1. artic. 1. vt infra referam.

16. At vero his non obstantibus moderni Thomistae Imperare contendunt, ad effectus ad extra intellectum diuinum, intellectus res non tantum concurrere dirigendo voluntatem, & ad extra factis potentiam exequentem, sed etiam imperando: quod imperium dicunt esse actum intellectus ex D. Thom. 1. 2. q. 17. & illud dicunt esse posterius actu voluntatis, à quo imperio dicunt immediate fluere effectus ad extra, & ita intellectum esse ipsam potentiam exequentem per hoc imperium, iuxta illud Genes. 1. fiat lux, sicut lumina, &c. Contra hanc vero responsionem argumentor secundo, quia in primis difficillimum est explicare hunc actum imperij respectu rerum ad extra, qui sit distinctus à voluntate. Et ideo D. Thomas in locis citatis imperium Dei, prout est effectiuum ad extra, tribuit voluntati. Deinde idem D. Thomas in 1. 2. loco citato licet ponat imperium in intellectu respectu voluntatis, nihilominus in ordine ad executionem non illi imperio, sed voluntati tribuit efficaciam immediatam per actiuum vsum, quo & seipsam, & alias potentias applicat ad agendum. Verum tamen de illo actu latius disputauimus: nunc vero ulterius progredior, quia etiam posito illo imperio vt immediate exequente actionem Dei ad extra non potest negari, quin illud imperium sit ratione distinctum à scientia visionis, & quod ibi interuenit, sit prius illa. Primum videtur per se notum ex terminis, quia videre rem presentem, vel futuram non est imperare: ergo illa duo distinguuntur ratione cum magno fundamento in re. Antecedens patet, quia Deus videt per scientiam visionis decreta libera suae voluntatis, & tamen non facit, neque imperat illa: ergo videre vt sic, non est imperare, nec facere: ergo licet coniungantur, ratione semper distinguuntur: nam videre, vt sic, semper est eiusdem rationis, seu modi circa omnia viuibilia. Item est simile argumentum, quia A similis or- Deus videt peccata, & non imperat illa: ergo etiam ger, in acti-

Applicatur ratio supra facta.

16. Imperare contendunt, ad effectus ad extra intellectum diuinum, intellectus res non tantum concurrere dirigendo voluntatem, & ad extra factis potentiam exequentem, sed etiam imperando: quod imperium dicunt esse actum intellectus ex D. Thom. 1. 2. q. 17. & illud dicunt esse posterius actu voluntatis, à quo imperio dicunt immediate fluere effectus ad extra, & ita intellectum esse ipsam potentiam exequentem per hoc imperium, iuxta illud Genes. 1. fiat lux, sicut lumina, &c. Contra hanc vero responsionem argumentor secundo, quia in primis difficillimum est explicare hunc actum imperij respectu rerum ad extra, qui sit distinctus à voluntate. Et ideo D. Thomas in locis citatis imperium Dei, prout est effectiuum ad extra, tribuit voluntati. Deinde idem D. Thomas in 1. 2. loco citato licet ponat imperium in intellectu respectu voluntatis, nihilominus in ordine ad executionem non illi imperio, sed voluntati tribuit efficaciam immediatam per actiuum vsum, quo & seipsam, & alias potentias applicat ad agendum. Verum tamen de illo actu latius disputauimus: nunc vero ulterius progredior, quia etiam posito illo imperio vt immediate exequente actionem Dei ad extra non potest negari, quin illud imperium sit ratione distinctum à scientia visionis, & quod ibi interuenit, sit prius illa. Primum videtur per se notum ex terminis, quia videre rem presentem, vel futuram non est imperare: ergo illa duo distinguuntur ratione cum magno fundamento in re. Antecedens patet, quia Deus videt per scientiam visionis decreta libera suae voluntatis, & tamen non facit, neque imperat illa: ergo videre vt sic, non est imperare, nec facere: ergo licet coniungantur, ratione semper distinguuntur: nam videre, vt sic, semper est eiusdem rationis, seu modi circa omnia viuibilia. Item est simile argumentum, quia A similis or- Deus videt peccata, & non imperat illa: ergo etiam ger, in acti-

in actibus bonis videre illos, esto circa illos utrumque actum Deus habeat. Quia (ut dixi) videre, ut sic, eiusdem rationis est tam in bonis quam in malis. Et certe ex terminis, & ex ipso communi omnium hominum sensu videre non est imperare. At per scientiam visionis Deus tantum videt ea, quae sub illam scientiam, quatenus talis est, cadunt: ergo per illam scientiam, ut talis est, non imperat, ac proinde nec facit. Et confirmari optime potest ex Genes. 1. ubi prius dicitur, *Dixitque Deus, fiat lux, & postea subditur, Et vidit Deus lucem, quod esset bona*, ubi imperare, & videre tanquam distincta, saltem ratione, ponuntur, & imperare idem est, quod facere, aut efficaciter velle: videre autem idem est, quod intueri rem factam, quod sine dubio ad scientiam visionis spectat, & ideo verbum, *fiat*, ponitur ut praecedens, verbum vidit, ut subsequens, quia nimirum, prius est rem facere, posterius vero rem factam intueri. Quamvis ergo haec in Deo idem sint, tamen cum non sint synonyma, ratione saltem distinguuntur: sicut hoc ex sequenti discursu evidentiis.

Optima confirmatio. Genes. 1.

17. Tercio igitur argumentor in hunc modum, quia Deus causat res ad extra per scientiam simplicis intelligentiae, ut applicatam & determinatam per voluntatem: ergo non per scientiam visionis. Antecedens est expresse D. Thomae 1. p. qu. 14. art. 8. Estque valde notandum discursus illius articuli ad veritatem, quam tractamus, intelligendam, & suadendam. Ad declarandum enim, quomodo scientia Dei sit causa rerum, hanc propositionem sumit. Sic scientia Dei se habet ad omnes res creatas, sicut scientia artificis se habet ad artificiatas. Unde sicut scientia artificis seu ars est principium, quo artifex ad extra operatur, ita scientia Dei est principium, quo Deus res ad extra producit. Haec autem aequiparatio evidenter procedit de scientia simplicis intelligentiae, in illa enim sunt rationes omnium rerum, & illa est divina ars, non solum factorum, vel inductorum, sed etiam omnium factibilium. Quod evidenter etiam patet ex similitudine, & discrimine, quod ita dicitur D. Thomas adiungit inter formam naturalem, & intellectualem: conveniunt enim, quia utraque operatur, prout inclinatur, seu determinatur ad opus: differunt vero, quia forma naturalis a natura inclinatur, & determinatur, forma vero intellectualis, determinatur per voluntatem. Et rationem addit, quia illa forma est indifferens ad opposita, & ideo nihil agere potest, nisi per appetitum determinetur. Ex quo discursu evidenter constat illam scientiam, de qua D. Thomas ibi loquitur, non esse scientiam visionis, sed esse scientiam simplicis intelligentiae: tum quia scientia simplicis intelligentiae est vere indifferens ad opposita, scientia autem visionis minime est indifferens, sed determinata ad ea, quae futura sunt: tum etiam quia ars illa, vel scientia, aut forma intelligibilis, quae determinanda est per voluntatem, antecedere debet liberum decretum voluntatis, quo determinatur: sic autem praecedit scientia simplicis intelligentiae, non autem scientia visionis, quia haec sequitur decreta Dei libera, ut ipsi etiam docent: ergo scientia, de qua D. Thomas in illo articulo loquitur, & quae per voluntatem determinatur, est ipsa et scientia simplicis intelligentiae, quae secundum se, & ut praecedit, ita vocatur, ut vero determinata est, & applicata per voluntatem ad agendum, proprium nomen accipit, & scientia approbationis dicitur, ut ibidem D. Thom. notavit.

Ratio additur.

18. Potest denique ratione ostendi antecedens in argumento assumptum, quia per illam scientiam Deus ad extra operatur, quae est illi principium, quasi in actu primo ad operandum: sed huiusmodi principium ex parte intellectus est ipsa scientia simplicis intelligentiae: ergo. Maior patet, quia omnis res operatur per eam formam, quae illam constituit in actu primo ad agendum, ut in quaestione in omnibus agentibus constat, & ratione, quia inter principium agendi proxi-

Ratione ostenditur res Deum ad extra operari simplicis intelligentiae scientia.

imum, & completum non mediat, nisi actio: agentis autem proprie agit per illam formam, a qua per se, & immediate manat actio: illa autem forma est, quae constituit agentem in actu primo ad agendum. Minor vero scilicet in Deo hoc principium ex parte intellectus esse scientiam simplicis intelligentiae, manifesta est, tum quia nunc Deus est sufficienter constitutus in actu primo ad producendum omnia possibilis, quae nunquam actu producer: tum etiam quia artifex per ipsammet artis suae conceptionem actualem est constitutus in actu primo sufficiente ex parte intellectus ad artificiose operandum, & tantum deest applicatio voluntatis, & potentiae executivae, ut per illud principium ad extra operetur. Deus autem per scientiam simplicis intelligentiae constituitur supremus artifex in actuali conceptione omnium scientiarum, & factibilium: ergo per illam scientiam est constitutus quasi in actu primo ad operandum ad extra. Unde propter hanc causam dicit D. Thom. 1. p. qu. 14. art. 16. ad 1. *Scientiam Dei esse causam rerum, quorundam quidem actu, aliorum autem virtute, scilicet eorum, quae potest facere, & tamen nunquam faciet.* Haec autem posterior scientia eorum, quae nunquam faciet, est scientia simplicis intelligentiae, per illam ergo constituitur Deus ex parte intellectus in actu primo ad efficiendas creaturas possibilis, & per eandem est causa earum, quas aliquando facit. Et in q. 15. art. 3. ad 2. dicit id Sanctus Doctor, *Eorum quae neque sunt neque erunt neque fuerunt, Deum non habere praeiviam cognitionem, nisi virtute tantum.* Ergo scientia simplicis intelligentiae, quae talium rerum est, practica est, saltem virtute id est, in actu primo, & quantum est ex se: ipsa est principium operandi, & quando Deus vult aliquid operari, per illam tanquam per principium agendi, illud operatur. Et ideo idem D. Thomas dicto art. 16. non absolute negat scientiam speculativam esse practicam, sed cum addito, scilicet, *Secundum quod scientia practica dicitur a fine.* Deus enim non habet illam scientiam propter operationem ad extra, tanquam propter finem, nec etiam per voluntatem suam ordinavit illam ad operationem, & secundum hanc rationem dicitur non esse practica. At vero secundum virtutem, & vim causandi est maxime practica multo excellentius, quam qualibet ars, unde cum denominatur practica ex applicatione voluntatis ad opus, nihil addit in ratione scientiae, nec in virtute causandi, sed additur quasi denominatio extrinseca ex actu voluntatis quasi approbantis, & eligentis operationem huius effectus potius, quam alterius. Tandem potest haec doctrina confirmari ex doctrina eiusdem D. Thom. in dicto art. 3. qu. 15. ubi docet easdem ideas in mente divina esse principia cognitionis & factionis, & ut sunt principia cognitionis, vocari rationes rerum, prout vero sunt principia factionis, vocari exemplaria, & ideo habere Deum rationes omnium rerum possibilium: exemplaria vero tantum earum rerum, quas aliquando facit, vel facturus est. Ex hac enim doctrina aperte constat, in intellectu divino idem esse principium faciendi res, & cognoscendi illas ut possibilis sunt: nam rationes rerum sunt in scientia simplicis intelligentiae, sunt autem de rebus possibilibus, & eadem dicuntur constitui in esse exemplarium, quando per voluntatem applicantur ad opus: ergo eadem scientia simplicis intelligentiae, ut applicata per voluntatem est illa scientia, per quam Deus ad extra operatur, & consequenter est causa omnium, quae fiunt, vel futura aliquando sunt. Et ita satis probatum est antecedens in ratione assumptum.

19. Prima vero consequentia non minus evidenter ostendi potest, nimirum Deum non agere ad extra per scientiam visionis, ut talis est. Et primo expendo ipsummet D. Thomam in dicto articulo 8. quaestio. 14. ubi quaerit, an scientia Dei sit causa rerum: nam quia non agit de causa virtuali (ut sic dicam) id est in actu primo,

19. Probatur consequentia expenditur. D. Tho.

primo, seu in potentia, sed de causa actuali, id est, actu agente, non dixit solam scientiam simplicis intelligentiæ esse causam, sed addidit. *Secundum quod habet voluntatem coniunctam.* Et addit. *Vnde scientia Dei secundum quod est causa rerum, consuevit nominari scientia approbationis, non dixit visionis, quod certe fuisset clarior, & notior, si vel essent idem secundum rationem, vel si scientia visionis, ut sic, esset causa rerum.* Ne autem in nomine scientiæ approbationis committatur æquiuocatio, est aduertendum scientiam, quæ approbationis dicitur solum addere supra scientiam affectum aliquem voluntatis ad rem scitam. Vnde fit, ut tam scientia simplicis intelligentiæ, quam visionis possit scientia approbationis denominari. Sic enim dici potest Deus habere de se ipso scientiam approbationis, quia complaceat in se videndo se, & sic etiam scientia visionis, prout est de bonis, quæ facit ipse. Deo potest dici approbationis, quia videndo opera sua complectitur in illis, non iam affectu casuali, & operatiuo, sed solum affectiuo, & quasi cuiusdam gaudij. Aliter vero se habet voluntas diuina cum adiungitur scientiæ simplicis intelligentiæ, volendo, & determinando quid ex his, quæ per illam prænouit, factura est: tunc enim approbat id, quod vult per decretum, quo vult illud efficere, & causare, & tunc scientia sic terminata per voluntatem approbationis etiam dicitur, & in hoc sensu loquutus est D. Thom. in dicto loco, cum dicit talem scientiam esse causam rerum, & sic etiam nos de illa in hoc discursu loquimur.

Quid scientia approbationis supra scientiam addat.

20. Probatur consequentia quod scientia visionis, &c.

Hoc ergo posito, probatur secundo prior consequentia, quia scientia approbationis est ratione distincta, & prior, quam scientia visionis, sed scientia Dei secundum quod est causa rerum est scientia approbationis, ut D. Thomas expresse docuit, & reliqui Theologi infra citandi, ergo. Maior quoad priorem partem probatur, quia scientia approbationis ultra scientiam simplicis intelligentiæ non addit aliquid in ratione scientiæ, sed tantum addit applicationem, & determinationem voluntatis, ut D. Thomas dixit, at scientia visionis nostro modo intelligendi addit aliquid pertinens ad cogitationem, nempe peculiarem respectum ad res creatas, ut visibiles inuicem secundum actualem, & exercitam existentiam, & ex parte voluntatis per se nihil addit: ergo plane distinguitur ratione cum fundamento in re scientia visionis à scientia approbationis. Et ita illas docte distinguit noster Egidius à Præsentatione 1. 2. q. 2. art. 4. §. 4. *Sed ut hac melius intelligatur aduertendum est, duplicem scientiam poni in Deo, vnam visionis, quam vocant speculatiuam, alteram approbationis, quam practicam appellant quia est rerum causa.* Neque propterea quis exitimet diminutam reddi diuisionem scientiæ in simplicis intelligentiæ, & visionis, quia (ut dixi) scientia approbationis nihil addit scientiæ simplicis intelligentiæ, quod ad rationem scientiæ pertineat, sed solum aliquid pertinens ad rationem causæ, ac subinde pertinens ad voluntatem per denominationem ab actu illius, ut declarauimus. Et hinc facile probatur altera pars eiusdem Maioris, scilicet, quod scientia visionis sit ratione posterior, quæ scientia approbationis, quia scientia simplicis intelligentiæ prior est, ut constat, & immediate illi adiungitur voluntas ordinans, & determinans in scientia tales ideas, ut sint exemplaria rerum futurarum, & per hoc ipsum quasi formaliter seu denominatiue transit prior scientia in scientiam approbationis, & practicam, & nondum intelligitur scientia visionis, quæ ad res procedentes à scientia approbationis terminatur: est ergo posterior, & nullo modo potest esse causa. Tertio potest idem declarari, quia scientia visionis per se, & proprie non subiacet applicationi, & determinationi liberæ voluntatis ex parte ipsius scientiæ, ut sic dicam, sed solum ex parte obiecti, quatenus à voluntate Dei pendet, ut res fiat, vel non fiat, supposito enim, quod sit fu-

Probatio declaratio.

Part I.

tura, vel quod sit, non pendet ex voluntate Dei, quin eam videat, sicut est, vel futura est, sed necessario eam videt, & ideo Deus necessario videt mala, si futura sunt, & determinationes liberæ ipsius voluntatis diuina, quæ supponuntur quidem ex parte obiecti, non ex parte scientiæ, quasi applicando illam: at vero scientia simplicis intelligentiæ ex parte ipsius Dei applicatur ad opus per voluntatem liberam, & ab illa qua si pendet nostro modo loquendi, & per hanc applicationem scientia approbationis denominatur. Dices etiam scientiam simplicis intelligentiæ non pendere à voluntate in sciendo, sed in causando. Sed contra: nam hinc potius augetur vis rationis iudicio meo euidenter. Vnde argumentor quarto: nam illa scientia quæ est causa rerum, in Deo supponitur ut necessaria in ratione scientiæ, & causæ in potentia, & applicatur per voluntatem in ratione causæ actualis ad extra, quia libere causatura est, & utrumque optime conuenit in scientiam simplicis intelligentiæ, ut est scientia simpliciter, & ars operatiua, vel scientia approbationis, & causat actu: at vero scientia visionis, ut talis est, non potest supponi in ratione scientiæ ante decretum liberæ voluntatis, & illo decreto supposito, necessario sequitur: imo in illo præcipue habetur iuxta aliam sententiam, & postquam completa est in ratione talis scientiæ, non potest per voluntatem applicari ad causandum suum obiectum, quia iam non habet in illo quid causet: ergo talis scientia non potest esse scientia approbationis. Quinto scientia approbationis prius ratione est scientia indifferens, quam per voluntatem determinetur, & quasi approbetur in ordine ad causalitatem actualem: scientia autem visionis non est scientia indifferens, sed determinata ad id, quod futurum est: & ita non est capax determinationis, quam à voluntate recipiat, sed supponit determinationem factam à voluntate in obiecto talis scientiæ, & postquam completa est in ratione talis scientiæ, non potest ulterius determinari, vel applicari: ergo non est propria scientia approbationis, nec per voluntatem Dei constituitur in ratione scientiæ actualis.

Obiectioni fit satis quare eadem per probatur consequentia. Probatio.

Vnde argumentor sexto in hoc puncto, quia scientia approbationis, & quæ est causa rerum, est scientia practica: sed scientia visionis non est scientia practica: ergo. Maior est D. Thomæ dicto art. 8. & 16. qu. 14. Minor patet ex dictis, quia scientia Dei constituitur in esse practica ex parte finis per determinationem voluntatis, & ut sic possit constitui, supponitur in esse scientiæ practica virtualiter, seu in potentia: utrumque enim probatum est manifeste ex doctrina Diui Thomæ, & per se videtur clarum, quia nisi scientia supponatur, tam in esse scientiæ, quam in esse artis, seu virtutis actiue in suo genere, quomodo poterit per voluntatem ad aliquid faciendum applicari? non potest ergo practice applicari, nisi supponatur practica virtute. At scientia visionis non potest constitui per voluntatem in ratione practica actualiter, & ex parte finis, quia postquam scientia visionis in sua ratione completa est, nihil circa obiectum eius operandum relinquitur, nec potest amplius per voluntatem applicari: ergo in se nullo modo est practica in virtute, seu in actu primo, sed est quasi mera contemplatio rei factæ. Et ideo Patres supra citati merito illam comparant visioni nostræ, quæ rem præsentem inuenitur quæ non immutat rem visam, neque aliquid agit in illam. Et similiter D. Thomas rem hanc explicat exemplo artificis humani, qui per artem est potens ad agendum, per voluntatem applicat artem, ut actualiter operetur, dirigendo potentiam exequentem, postquam vero imaginem, v.g. operatus est, videt, & contempletur illam, quæ visio nullo modo practica est, neciã potest applicari, sed est mera contemplatio, & in sola cognitione consistit. Sic ergo scientia Dei simplicis intelligentiæ est ars, per quam Deus operatur, applicatur autem per voluntatem, & postquam sic appli-

21.

Probatur quia scientia visionis non est scientia practica.

G 2

Capitulum

cata operata est, siue per se, siue per voluntatem, siue per potentiam executiuam ratione distincta, sequitur secundum rationis ordinem scientia visionis per modum intentionis simplicis: nullo ergo modo potest intelligi vt causa.

22. Visionis scientia res presentis aternitati videt non facit.

Quarta ratio principalis sumi potest ex alio principio maxime recepto praesertim in Schola D. Thom. verisimo, si conuenienter intelligatur, nimirum Deum per scientiam visionis intueri res vt praesentes aternitati, quod etiam de praesentia secundum realem coexistentiam dicti moderni Thomistae volunt intelligi: ergo coexistentia illa in aternitate supponitur ex parte rerum ad scientiam visionis Dei: ergo non facit illam, nec est causa illius, sed supponit illam & ratione illius omnes intuetur. Quod eodem modo procedit, etiam si praesentia illa vt praesentia ipsi scientiae obiectiua tantum sit in actu primo. Et declaratur ex discursu D. Thomae in 1. p. qu. 14. artic. 13. vbi inquit rationem ex parte obiecti necessariam, vt Deus cognoscat futura contingencia, & quia non potest esse nisi res ipsa, vel prout est in causa, vel prout in se est, docet ad certam praesentiam non sufficere cognoscere contingencia in causis, sed oportere illa cognoscere in se ipsis, & sic dicit Deum praescire futura, quia eius intuitus fertur ab aeterno supra omnia, prout sunt in sua praesentia. Et addit. Vnde manifestum est, quod contingencia infallibiliter a Deo cognoscuntur, in quantum subdantur diuino respectu secundum suam praesentialem. Vbi etiam Caetan. dub. 1. & 2. ait, praesentiam illam in aternitate abstrahere a praesentia cogniti formaliter loquendo, & supponi ad scientiam Dei, vt ex parte obiecti sit capacitas terminandi scientiam certam, & infallibilem, vt in §. Et confirmatur, & ad 2. aperte declarat. Ergo iuxta D. Thomae, & antiquorum Thomistarum doctrinam, scientia visionis, vt sic, non facit rem, sed factam intuetur: non est ergo causa propria futurorum. Et confirmatur, quia si haec scientia esset causa, a qua habet res contingens vt sit futura, non oportuisset D. Thomam adeo laborare in explicanda ratione ex parte obiecti, qua possint haec futura cognosci, vnica enim esset ratio, scilicet efficacia ipsiusmet scientiae, quae facit, vt futura licet contingencia, infallibiliter eueniant. Si enim ego efficacia mea visionis possem facere praesentem hic rem, quae Romae existit, facile esset rationem reddere, cur ego hic existens possem videre rem Romae existentem, nimirum, quia vt ego illam hic videam, non esse necesse, vt supponatur hic praesens, quia ego visione mea possum illam facere hic praesentem: ita ergo ratio cinandum esset in Deo. At vero nec D. Thomas, nec fere vllus antiquorum Theologorum hanc causam reddidit, ob quam Deus praesciat futura, & reuera non facis mente concipitur, quo modo visio, vt visio intuitiua, faciat obiectum suum esse.

Confirmatio

23. Ab arcana processione Verbi a Patre ex cognitione intuitiua ipsiusmet Verbi improbatur eam vtrius sententia.

Potestque amplius declarari, & vrgeri haec difficultas ex alia, quam tractare solent Theologi de productione Verbi diuini: quae sunt enim, an procedat a Patre ex cognitione intuitiua sui ipsius, mirumque in modum laborant in explicando, quomodo possit ex scientia intuitiua sui ipsius produci, & solum propter altitudinem mysterij, & quia productio illa mere naturalis est, credendo magis, quam intelligendo illam admittunt. Quomodo ergo credibile est, per scientiam visionis, per quam rem sibi praesentem intuetur, Deum facere illam sibi praesentem, vt eam intuetur? vel quid est, quod nos in has angustias cogat, cum sit in Deo alia scientia, per quam intelligimus rem fieri, & deinde sic factam per scientiam visionis videri? Tandem isto modo optime, & iuxta sententias Patrum conciliantur futura contingencia cum diuina praesentia, quia mera intuitio non mutat modum existentiae, vel effectiois rei visae: at vero si illam scientia est causa futuri vix potest intelligi concordia, quia scientia illa non est indifferens de se, sed determinata ad vnum, nam per illam ex duobus

contradictorijs, vel contrarijs vnum determinatum futurum videtur, si autem haec scientia facit obiectum suum, non determinatur ab illo, sed determinatur illud: repugnat autem actioni libere ab extrinseco agente ad vnum determinari, vt infra libro quinto ostendemus. Deinde vt scientia Dei determinet effectum futurum, oportet illam esse determinatam: peto igitur, vnde scientia visionis determinetur ad faciendum, vt hoc contingens potius, quam oppositum sit sibi praesens. Aut enim habet hanc determinationem ex natura sua, & praecisa a voluntate: & sic omnia euenient ex necessitate quadam naturali, quia scientia illa necessario agit id, ad quod est ex natura sua determinata. Aut habet illam determinationem a voluntate Dei, & hoc etiam dici non potest: tum quia voluntas diuina non potest determinare intellectum ad actum scientiae, nec quoad exercitium, quia est purus actus, nec quoad specificationem, quia est euidentis cognitio: tum etiam quia sic voluntas diuina media scientia visionis determinaret ad vnam voluntatem creatam, & sic non libere, nec cum indifferencia se determinaret. Concludimus ergo scientiam visionis, vt talis est, non esse causam futuri, quod per eam videtur, ac proinde causalem illam falsam esse. Quia Deus videt hoc esse futurum, ideo futurum est, si in propria vi causalis accipiat, licet in vi illationis optima sit consecutio.

Tandem possumus hanc partem auctoritate Scholasticorum confirmare, quam in hunc vltimum locum referuauimus, quia ex principijs, & rationibus Theologicis mens Theologorum in hoc puncto praecipue colligenda est. Et sic in primis tribuimus hanc scientiam Diuo Thomae, quia ex principijs eius ita colligitur, vt non videantur aliter posse consistere, vt declaratum est de illo principio. Quod futura praesciuntur a Deo, vt sunt praesentia aternitati, & ex illo, quod scientia simplicis intelligentiae, vt transit in scientiam approbationis per determinationem voluntatis, est causa rerum. Item ex illo, quod illam et scientia simplicis intelligentiae est de se practica virtualiter, & per adiunctam voluntatem constituitur practica actualiter, quod scientiae visionis non competit. Item ex eo, quod illa scientia, quae est causa rerum, supponitur voluntati operatiuae, & habet illam adiunctam, vt applicantem illam ad opus, quod etiam non potest scientiae visionis adaptari. Et hoc confirmant optima verba Diui Thomae in secundo distinctione vigesima secunda quaestione prima, articulo primo. Sic enim ait. Sciendum est, quod scientia secundum rationem verbi D. scientia non dicit aliquam causalitatem, alias omnis scientia Thomae causa esset, sed in quantum est scientia artificis operantis res, firmantur. sic habet rationem causa respectu rei operatae, vnde sicut est causalitas artificis per artem suam, ita consideranda est causalitas diuinae scientiae. Vnde inferius colligit. Quod principitas causalitatis consistit penes voluntatem, quae imperat actum. Et infra addit, scientiam Dei esse causam bonorum secundum quod consequuntur formam diuinae artis, & finem, non tamen quod respectu horum duas perfectam causalitatem, nisi prout illi adiungitur voluntas. Quae omnia, & singula verba mirum in modum confirmant rationes a nobis factas, ac subinde assertionem. Nam prima propositio, quam D. Thomas de scientia proferat, potest sub eadem forma ad scientiam visionis applicari, nam scientia Dei secundum rationem scientiae visionis non dicit aliquam causalitatem, alias omnis scientia visionis causa esset, quod falsum est, vt patet in scientia actuum liberorum ipsius Dei, & scientiae peccatorum. Ergo vt sit causa, oportet, vt id habeat sub alia ratione ex aliquo adiuncto: neutrum autem dici potest. De primo patet, quia si alia ratio cogitari potest, maxime ratio artis, vt in verbis proxime subiunctis addit D. Thom. at ratio artis non conuenit scientiae visionis, vt videtur per se notum: tum quia ratio artis est naturalis Deo, & antecedit omnia decreta

24. Scholastica veritas ab Scholasticis confirmatur

Principia verbi D. Thomae confirmantur.

decreta libera Dei, tum etiam quia scientia visionis terminatur ad ipsum artefactum. De secundo probatur ex vitibus verbis Divi Thomae, quia scientia ad causandum non adiungitur nisi voluntas Dei: at voluntas Dei ut operatiua, & determinata ad operandum ad extra, non adiungitur scientia visionis, sed potius visio adiungitur illi, & supponit, ut etiam aduersarij maxime contendunt, & omnes fatemur, licet in diuerso sensu, ut supra explicatum est: ergo nullo modo secundum doctrinam D. Thomae potest tribui scientia diuina, ut est visio rei futurae, quod sit causa, cur illa futura sit. Necq. D. Thom. in 1. p. aliud dixit, ut respondendo ad argumenta dicam.

25. Præterea Magister in 1. d. 38. cap. 4. sic ait. *Dicimus scientiam vel præscientiam Dei non esse causam eorum, quæ fiunt, nisi talem sine qua non sunt, si tamen scientiam ad notitiam tantum referamus.* Quæ verba simpliciter non nisi de scientia visionis vera esse possunt: nam licet de scientia simplicis intelligentiæ, ut separata à voluntate, verum habeat, quoad rationem causæ actualis, nihilominus, in potentia, & virtute etiam illa scientia secundum se, & ut est quædam ars, est causa, seu causatiua; scientia autem visionis, nec est ars, nec est aliud, quam mera notitia, non est ergo causa secundum Magistram. Vnde Sanctus etiam Bonauentura, ibi artic. primo, quæstione prima, ait, posse fermonem esse de præscientia, quantum ad rem significatam, prout illo nomine significatur; vel quantum ad rem ipsam secundum se, & priori modo dicit non habere rationem causæ, posteriori autem modo esse causam. At vero per præscientiam, ut significatam illo nomine, non videtur nudum nomen intelligendum, sed res ipsa, ut subest alicui potest rationi significatæ p nomen præscientiæ, quæ non est alia, nisi scientia visionis. Nam quia hæc scientia in re non est alia, nisi ipsa scientia naturalis Dei, clarum est, rem importatam per illam vocem esse causam, tamen ut est præscientia, seu scientia visionis addit peculiarem respectum, & sub hac ratione, non habet rationem causæ, sed tantum scientiæ. Addit vero Bonauentura (quod pro presenti controuersia notandum est) respectu futurorum, quæ Deus causat cum causa secunda, scientiam Dei etiam prout est causa futurorum, non esse totam causam, sed simul cum causa secunda, cui cooperatur. Vnde sit solam præscientiam, etiam si sub illa ratione causa esset, non tamen dici posse totam causam talium futurorum, seu futuritionis illorum, ut auctores contrariæ sententiæ intendere videntur. Expressius docet hanc sententiam Greg. eadem distinet. 38. qu. 2. art. 3. ad tertium principale, ubi dicit causalem hanc propositionem, quia Deus præscit, ideo res futurae sunt, si sit causalis, & non æquivalens præcise conditionali, absolute negandam esse, quia præscientia non est causa, & videtur exemplis Augustini, & Boerij de scientia nostra, & prædictione rei futurae. Marsilius vero quæst. 40. artic. 2. in vltima eius parte licet non attingat in terminis quæstionem hanc de causalitate scientiæ visionis, tamen in suppositione 2. causalitatem tribuit scientiæ, quam vocat dispositionis, seu approbationis, quantum dicit supra scientiam simplicis intelligentiæ solam voluntatem addere, & postea subiungit præscientiæ, & loquens de futuris à causa libera, dicit in suppositione quinta præscit æternaliter, ex immensitate scientiæ diuina prævidentis quid, qualiter, & quomodo, & quando cuiuslibet creatura voluntas se debeat bene, & male determinare. Quia ita se habet, ut sentit, scientia visionis ad futura, quæ videt, sicut scientia simplicis intelligentiæ ad possibilia, scilicet, ut pura scientia, & non ut causa. Vnde etiam comparat illam cognitioni nostræ respectu præsentium, in quibus per scientiam nostrā nullam mutationem facimus. Eodem modo loquitur Ægidius in eadem dist. qu. 1. ubi inter alia dicit, Dei voluntatem esse immediatam causam productionis rerum, & scientiam non esse causam, nisi me-

dia voluntate, & prout per illam extenditur ad proximum, quæ non possunt scientiæ visionis applicari, & in d. 40. q. 2. art. 2. dicit, præscientiam esse suppositionem consequentem, non antecedentem. Ex quo principio aperte sequitur non esse causam, ut supra declaratum est. Multoq. magis idem sequitur ex sententia Durandi in eadem dist. qu. 1. dicentis, solam potentiam Dei executiuam esse proximam causam effectuum, & illam proxime applicari à voluntate, scientiam vero solum remote concurrere, dirigendo per modum prudentiæ, vel artis. Deniq. non immerito allegatur pro hac parte Alenfis in 2. q. 24. membr. 2. Nam inquirens, an præscientia Dei sit causa rerum, respondet, ut est scientia simplicis notitiæ, non esse causam, ut vero est approbata, ratione approbationis posse dici causam. Ex qua responsione constat, nomine præscientiæ non intelligere scientiam visionis, cum sub illa comprehendat scientiam simplicis intelligentiæ. Loquitur ergo absolute de scientia Dei & illi, ut coniunctæ voluntati, tribuit totam causalitatem. Et similem doctrinam habet q. 32. membr. 3. Vnde tacendo semper de scientia visionis, illam profecto omittit, tanquam omnino à causalitate alienam, & consequentem secundum rationem post totam causalitatem Dei circa id, quod per illam præscitur. Imo si præscitum sit futurum à voluntate creata, non solum causalitatem voluntatis increatæ, sed etiam causalitatem creatæ voluntatis ut futuram, seu coexistentem æternitati talis præscientiæ præsupponit. His addo Vuald. lib. 1. Doctrin. cap. 25. num. 10. ubi referendo Hieronymum, ait. *Non ex eo, quod Deus scit futurum aliquid, ideo futurum est.* Et similiter huic sententiæ cõsentit Ioannes Arbor. approbando dictum Origen. tom. 1. Theosop. l. 4. c. 11. circa finem. Deniq. ex modernis auctoribus præter nostros scriptores omnes, hanc sententiam constanter docet Ferdinand. Mascare. l. de Auxil. disp. 2. p. 6. n. 13. & Alexand. Pefant. 1. p. q. 14. art. 8. Et eandem sententiam (quamuis punctum non disputet) supponit plane Diotalen. in sua disp. de Scient. conditionata. In qua simul explicat rationem, & modum cognoscendi omnia futura contingentia, etiam absoluta, semperq. supponit res futuras secundum suum esse supponi ut productas ante scientiam visionis, quod esse nõ potest, nisi scientia visionis est causa earum. Imo in capit. 6. in propositione 3. de futuris contingentibus absolute docet, præscientiam visionis horum futurorum a deo esse independentem, & quasi alienam à causalitate, ut si per impossibile actus voluntatis nostræ liber non penderet à diuina voluntate, si Deus haberet eandem perfectionem intelligentiæ, quam nunc habet, eodem modo intuetus eius æternus actum futurum videret, ut suæ æternitati præsentem, quam propositionem late prosequitur, & in doctrina D. Thomæ putat esse verissimam. Ex illa vero aperte sequitur, scientiam visionis, ut talis est, valde alienam esse à ratione causæ, & hoc sensu esse illum auctorem, quod nunc solum intendimus, quicquid sit de illa hypothetica propositione.

Per hæc igitur existimo, satis esse demonstratum, 26. propositionem illam causalem, *Quia Deus præscit futura ideo futura sunt*, intellectam de scientia visionis, ut superioribus talis est, falsam esse, idq. magno pondere rationis, & auctoritatis fundatum esse. De altera vero causali, *quia res futurae sunt, Deus illam præscit*, dicam in vltimi argumenti solutione. Solum ergo superest, ut alterius sententiæ motiua expendamus.

Primum sumebatur ex auctoritate Scholasticorum, 27. ex quibus Magister, & Bonau. nostræ sententiæ non repugnant, imo fauent, ut ostendimus. Alber. autem in dicto art. 1. obscurius loquitur, nam distinguendo præscientiam à scientia dicit, præscientiam esse causam aliorum futurorum, quamuis non omnium, quia non est causa malorum, sed bonorum. Sed licet non cogamur eius auctoritatem sequi, quia vero nõ loquitur

Greg. expressè
sua dicit.

Optima ex
superioribus
& illatio.

Ad primam
opinionis au-
ctores præfer-
sim in Alber.
illustratio.

loquitur expresse de scientia visionis, ut talis est, dicere possumus loquutum esse de illa materialiter ut est scientia approbationis. Eadem enim scientia simplicis intelligentiæ, adiuncta voluntate, induit rationem scientiæ approbationis, & actualis causæ, per quam habet res, quod sit futura, & inde resultat ita tim proprius respectus, secundum quem illa eadem scientia visionis appellatur. Illam ergo scientiam, ut iam est sub voluntate, vocavit Albertus præscientiam. Sic enim distinxit. *Scientia Dei potest esse duplex, scilicet, simplicis notitia & approbationis, & priorem dicit, non esse præscientiam, quia non respicit futurum, posteriorem autem sub præscientia comprehendit, & ideo illi causalitatem tribuit.*

28.
D. Thom. as
sua ipsemet
doctrina se
explicat.

De D. Thom. autem sententia satis dictum est: quæ verò in contrarium inducuntur ex i. p. qu. 1. 4. parum obstant illi parti, seu propositioni, quam nunc disputamus. Nam in artic. 8. ad 1. in priori parte eius, quia Origen. dixit scientiam Dei non esse causam futurorum, exponit eum loquutum esse secundum rationem scientiæ, & addit. *Cui non competit ratio causalitatis nisi adiuncta voluntate, & ita videri exponere Origenem de scientia simplicis intelligentiæ. Sed quicquid sit de expositione Origenis (nam fortasse potius de scientia visionis, ut tali, loquutus est) D. Thom. ibi non scientiæ visionis, sed scientiæ approbationis causalitatem futurorum tribuit. De altera vero parte illius solutionis infra dicam. In solutione vero ad 3. de eadem scientia approbationis loquitur, de qua in articulo fuerat loquutus, considerat enim illam ut artem, per quam Deus operatur, non ut simplicem intuitionem rerum factarum. Et de eadem scientia loquitur in ar. 16. cum dicit scientiam Dei esse practicum. Nam scientia visionis, cum supponat rem factam in æternitate, non potest esse practica respectu eiusdem, sed simplex intuitio, sicut est respectu malorum in quo respectu eadem profecto est ratio etiam bonorum.*

29.
Aug. Magi-
ster excolit
loqui de sci-
entia simpli-
cis intellige-
tia.

Pesantius
supra.

Ad Augustinum Magister, & alij dicunt Augustinum esse loquutum de scientia approbationis. Et in primo quidem loco non loquitur Augustinus de rebus futuris, sed de rebus creatis. Sic enim loquitur: *Non enim hæc quæ creata sunt, ideo sciuntur à Deo, quia facta sunt, ac non potius ideo facta sunt, vel mutabilia, quia immutabiliter à Deo sciuntur.* Non ergo loquitur de rebus futuris, ut futuris, sed materialiter (ut alij loquuntur) de rebus ipsis, quæ aliquando fiunt. Vnde non loquitur de scientia visionis, sed de scientia simplicis intelligentiæ, ut ex antecedentibus constat: loquitur enim de Verbo divino, quod est perfectum, & cui nihil deest. *Et ars quædam (ait) omnipotentis, atq; sapientis Dei plena omnium rationum incommutabilium.* Et infra. *Ibi novit omnia Deus, quæ fecit per ipsum, &c.* Ipsam ergo naturalem scientiam Dei dicit esse causam, per quam facit omnia. Atq; eodem modo exponendum est, quod in secundo loco ait de creaturis. *Ideo sunt, quia novit, vel, quia sciunt, creantur,* semper enim de naturali scientia loquitur, vnde addit. *Non enim nesciunt, quæ fuerat creaturis.* Loquitur ergo de illa scientia, quæ supponitur ut necessaria ad creandum. Intelligit autem esse causam de se in actu primo, in actu autem secundo adiuncta voluntate. Ac propterea Magister exponit. *Ideo sunt, quia novit, id est, quia scienti placuit, seu quia sciens disposuit.* Scientia autem, quam voluntas supponit ut de futuris disponat, scientia est simplicis intelligentiæ, non visionis. In tertio vero testimonio magis videtur loqui Augustinus de præscientia futurorum, nam & vitur præsciendi verbo, & præmittit verbū volendi: sic enim ait. *Voluntates nostræ tantum valent, quantum Deus eas valere voluit, atque præsciuit.* Posset tamen etiam exponi de scientia simplicis intelligentiæ, quæ lato modo solet etiam dici præscientia, quia etiam præcedit res, ut futuras, vel etiam, quæ præsupponitur voluntati. Vnde cum postea subdit voluntates nostras tantum esse valituras, quia Deus id præsciuit,

subintelligendum est, & voluit. Præsciuit enim Deus vires omnes, & virtutes, quas illis conferre poterat, & tales, ac tantas dare voluit, & ideo tantum valituras sunt. Aut si velimus de propria præscientia causalem illam intelligere, non dicit causalitatem respectu rei in futuro esse, sed respectu certitudinis veritatis de futuro. Dixerat enim Augustinus, *Quicquid valent certissime valent, & quicquid factura sunt, omnino (id est indubitanter) factura sunt,* quia ita præscitæ sunt, & præscientia Dei non potest non esse certissima, & ab illa recte denominantur res certissime futura, certitudo enim in rebus, formaliter loquendo, non est nisi denominatio ab aliqua certa scientia.

Ad verba Gregorij alij respondet, Gregorium non loqui de existentia rerum, sed de præsentia, ita ut sensus illius causalis sit, Deum non ideo cognoscere res, quia illi sunt præsentis, sed potius quia cognoscit illas, eas habere præsentis, præsentia utique obiectiva, quam habent in æternitate. Docet enim ibi Gregor. in Deo non tam esse præscientiam futurorum, quam scientiam, *Quia Deo, inquit, futurum nihil est, quia omne, quod nobis fuit, & erit, in eius conspectu præsto est.* Et infra. *Præsciens dicitur, quamvis nequaquam futurum prævideat, quod præsens videt.* Et statim adiungit. *Nam & quæ sunt non ab æternitate eius, ideo videntur, quia sunt (utque in sua reali existentia) sed ideo sunt (utque in æternitate præsentia) quia videntur.* Qui est satis probabilis sensus, intelligendus tamen est de præsentia, ut ita dicam, actuali: nã aptitudinalis ex parte obiecti supponitur, ut supra dixi. Dicit etiam oprime potest, Gregorium solum voluisse docere, Deum non accipere scientiam à rebus, sed ex se, & ex sua infinitate, & æternitate habere, ut omnia eodem modo intueatur, quia eadem scientia, qua res omnes producit, easdem intuetur, & in hoc sensu dicit, *Ideo sunt, quia videntur,* non quia visio, ut visio, sit ratio causalitatis illas, sed quia eademmet scientia, quæ est visio, est causa illarum, de Boetio iam satis dictum est.

Ad primam rationem negatur antecedens, & in contrarium retorquetur, quia scientia visionis, ut talis est, non est practica, sed speculativa, ut ostensum est, & ideo non est causa sui obiecti, & per modum artis, quia supponit obiectum factum per scientiam Dei, tãquam per artem rerum factibilium. Dico autem *sui obiecti, & per modum artis,* quia si præscientia vniuersi rei comparatur ad alium effectum, potest dici causa eius, non immediata, nec per modum artis, nec ut proprium principium physice effectiois, sed remore, & per modum prudentiæ, vel potius experienciæ, quæ interdum prudentiæ immitrat, ut nostro modo res diuinas explicemus, subintelligendo semper, imperfectioibus remotis. Sic enim præscientia peccati, v.g. inducit iudicium, & consequenter voluntatem puniendi illud, & hac ratione illa scientia culpæ dici potest causa punitionis, neq; ad hoc refert quod sit speculativa, quia, ut dixi, est per modum experienciæ, quæ ad praxim, & prudentiam utilis est. Nam iudicium practicum in aliquo speculatio fundatur. Hic autem loquimur de scientia visionis respectu sui proprii obiecti, illius enim non est causa, nec practica cognitio, sed mera intuitio. Ad probationem autem primam negatur assumptum, sc. scientiam simplicis intelligentiæ esse speculativam, & non practicam. Hæc n. posterior pars falsa est: nam si scientia simplicis intelligentiæ secundum se, ac precise spectetur, ut præcedit actum liberum Dei, sic est practica in actu primo respectu effectiois ad extra, quia est ars rerum factibilium, omnis autem ars practica est, saltem in actu primo, seu virtute, ut D. Thomas dicit, quod perinde est: si vero consideretur, ut subflans voluntati liberæ exequenti productionem rerum ad extra, sic est practica in actu secundo, quia simul cum voluntate concurrat, dirigendo tanq; exemplar rei faciendæ. Altera vero pbatio in æquiuocatione versatur; nam ex scientia Dei absolute argumenta-
tur ad

30.
Pezantius
supra.
Gregorius
explicatur.

31.
Ad præcipua
rationem vo-
luntatis.

æquiuocatio
colligitur

tur ad scientiam visionis, quæ potest dici argumentatio ab vniuersali ad particularem affirmatiuè, seu ex puris particularibus, seu materiali ad formale. Itaque in forma respondetur negando antecedens: nam scientia visionis opponit suum obiectum, quod etiam probatione ibi addita contingitur, quia intuetur res vt presentes æternitatis; ac subinde vt factas in eadem æternitate; supponit ergo causalitatem earum, ad quam quidem suo modo operatur scientia Dei, non tam vt est visionis, sed vt est scientia approbationis. Quia tamen vtraque scientia in re vna est, & indiuisibilis, eadem scientia Dei causando res illas intuetur, nihilominus tamen illa duo respectus ratione distinctos dicunt, & ratio visionis supponit rationem causæ, non constituit.

32. Ad 2. rationem Iuliano. Secunda ratio ex dictis soluta est: iam enim ostendimus, quo modo scientia simplicis intelligentiæ sit causa rerum, vel in virtute, seu actu primo, si præcise spectetur, vel in actu secundo, si coniuncta voluntati in scientiam visionis transeat. Vnde licet scientia Dei ad æquate diuidatur in simplicis intelligentiæ, & visionis, illud maxime verum est in ratione scientiæ: nam in ratione causæ actualis additur scientia approbationis; vel ipsamet scientia simplicis intelligentiæ subdividitur quasi duos habens status ante, vel post decretum liberum voluntatis. Ad primam vero confirmationem iam dictum est ex eodem loco D. Thomæ ibi allegato scientiam simplicis intelligentiæ ex se practicam esse virtualiter, seu in actu primo, completam autem per voluntatem, per quam ad operandum actu applicatur. Ad secundam confirmationem dicimus primo, scientiam simplicis intelligentiæ non esse liberam à ratione scientiæ, esse autem liberam in ratione causæ, & hoc solum in illa confirmatione probari. Deinde addimus scientiam visionis, neque in se esse formaliter liberam, cum non sit actus voluntatis, neque etiam denominatiue esse liberam ab actu voluntatis quasi mouente, vel applicante intellectum ad illam scientiam, vt declarauimus. Solum ergo dici potest libera quasi antecedenter, quia obiectum, circa quod versatur, liberum est. Hic autem modus libertatis nihil confert, vt possit esse causa rerum, quia potius supponit rem libere futuram, & inde nostro modo loquendi, necessariò quasi resultat respectus, qui connotatur in scientia Dei, cum visionis appellatur: scientia autem, quæ est libera in ratione causæ debet ita denominari à voluntate applicante illam ad causandum, quod optime conuenit in scientiam simplicis intelligentiæ, seu approbationis, non in scientiam visionis, vt declarauimus.

Ad 1. Confirmationem. Ad 2. confirmationem dupliciter respondemus.

33. Capitulo 2. pro utroque ratio dubitandi proponitur. Tertia ratio postulat alteram partem, quam proposui de alia propositione, quia res sunt futuræ præcise sciuntur à Deo, an possit admitti in vi causalis, & non tantum in vi illationis. Nam D. Thomas supra simpliciter illam negat in priori sensu, & Originem illo modo loquentem in posteriori sensu exponit. Augustinus etiam, & Gregorius absolute illam negant, quos Magister in 1. d. 38 sequitur, & Albertus ibi art. 3. Et ducuntur, quia omnis scientia Dei est increata, immutabilis, & æterna, & ideo non potest habere causam, præsertim creatam, mutabilem, & temporalem.

lem. At vero D. Hieronymus, Origenes, Damascenus & alij Patres supra citati illam causalem simpliciter admittunt. Nec videntur sufficienter exponi secundum illationem tantum, ita vt causalis illa ad conditionalem reducat, nam in illo sensu etiã altera propositio, quia Deus scit rem futuram, ideo futura est, esse et admittenda, quia in sensu conditionali verissima est. At vero dicti Patres vnam admittunt, & alteram negant: ergo loquuntur in sensu plusquam conditionato. Et ita illam admittunt Bonaventura, Gregorius, & alij Doctores supra citati. Ratio autem reddi potest, quia per illam causalem propositionem non denotatur causa physica scientiæ Dei, sed tantum ratio obiectiua, quæ non repugnat Deo: nam etiam in scientia simplicis intelligentiæ Deus scit tales creaturas, quia possibiles sunt, & non ideo sunt possibiles, quia scit illas. Et in diuina voluntate etiam datur ratio obiectiua, amat enim seipsum, quia est bonus, imò & creaturas amat propter bonitatem suam.

34. In hoc puncto existimo controuersiam esse in modo loquendi: nam posteriores auctores solum intendunt ad scientiam visionis necessarium esse, vt præsupponatur obiectum scibile, & verum secundum aliquam determinatam veritatem, vnde quia hæc scientia de rebus futuris necessariò supponere debet, quod sunt futuræ, quia nisi hoc supponatur, non erit obiectum scibile, & consequenter nec poterit esse scientia. Si autem id supponatur necessariò resultat talis scientia, vt nostro modo loquamur. Neque aliud genus causalitatis tribuunt futuris respectu scientiæ Dei, optimè enim norunt, nec Deum accipere scientiam à rebus sicut homines, neque fieri aliquod augmentum reale in scientia Dei ex eo, quod res sint futuræ, sicut fit in Angelis, quando effectus contingentes vident: nam licet ab illis non accipiant scientiam, crescant saltem in actuali scientia. Deus autem non ita, sed eadem simplicissima, & naturali scientia sine vlla additione reali videt res, si supponantur futuræ, & sine vlla diminutione non videret illas, si non essent futuræ, vt rectè attingit Hugo de Sancto Victore lib. 1. de Sacrament. p. 2. cap. 14. 16. & 18. Hæc ergo doctrina vera est, quam D. Thomas, & alij Patres non negarent, sed quia illa nota causalis aliquid amplius indicare potest, modum loquendi simpliciter non approbant. Et in rigore melius dicitur, rem esse futuram supponi ordine rationis ad scientiam visionis, vel vt conditionem necessariam, sicut dixit Magister, vel vt terminum, quo posito cum fundamento, resultat relatio, & ideo sicut in relatiuis non dicimus, vnum referri ad terminum, quia terminus existit, sed existente illo, aut non sine illo, ita in præsentibus melius dicemus, vt Deus præsciat futura, necessarium esse, vt supponantur futura: nam si non essent futura, non præscirentur, vt dixit Hugo supra. Et in hoc sensu reducitur illa causalis ad conditionalem, non quantumque, sed talem, quæ fundetur in hypothese necessariò præsupponenda, & ideo altera causalis, quia Deus scit, hoc erit, etiam in hoc sensu non admittitur quia scientia visionis nullo modo supponenda est, vt res sit futura.

